פרשת **תרומה** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתל"ה שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת קדרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח החילוקי ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן עין לא אחשה ..... יא
פשוטו כמקרא ..... יב
דברי תורת קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

שבור ורצוץ התהלך לו העני לבשו בלויי סחבות כשמקלו ותרמילו בידו אחרי יום עבודה קשה ומפרכת ולא עלתה בידו לקבץ אפילו שוה פרוטה, שקוע בהרהורים נדד כשדאגה מכרסמת בלבו איך ובמה יוכל להביא טרף לביתו לחם לפי הטף לכלכל את בניו הרעבים גם צמאים.

לפתע נצנצה רעיון במוחו, הלא יש לו מלבוש יקר שנפלה לו בירושה מזקינו, ועל אף שלעולם הי' הדבר חביב ויקר בעיניו ולא רצה למשכנו לאחרים אפילו בצוק העתים, מכל מקום החליט כי עתה כאשר כבר באו מים עד נפש מוכרח הוא למשכנו אצל מלוה למען הציל את משפחתו מחרפת רעב.

חדשיים ימים חלפו עברו מאז, והנה המלוה רואה שאין הלוה בא לפדות את משכונו, ובראות המלוה שגם אחרי שכבר הזכיר לו הימנה מספר פעמים הלוה אינו שם אל לבו כי הוא חייב לשלם לו את הכסף, קרא אליו חייט אומן כדי שיתקן את הבגד ויתאימו למידתו.

כשנודע הדבר להלוה העני, התאמץ להשיג מעות ורץ תיכף לבית המלוה כדי לפדות את המלבוש, המלוה הביט עליו בתמהון ושאלו: מדוע התאמצת והזדרזת לפדותו כעת אחרי שכבר מונח אצלי זמן כה רב, ולמה לא מיהרת לפדותו עד הנה.

השיב לו העני: ההסבר פשוט הוא, המלבוש שהפקדתי אצלך כמשכון, מתוקן ומדוד הוא לפי מידתי, כל זמן שהוא היה עדיין מתוקן במידה זו, הייתי סמוך ובטוח שבבוא היום אוכל לפדותו וללובשו, אולם כעת לאחר שהחלטת להתאימו למידותיך ולקלקל את מידתו הקודמת, ידעתי שאם לא אפדנו מיד שוב לא תהיה לי תקוה לפדותו והוא כבר לא יחזור אלי לעולמים.

והנמשל מובן, דהנה איתא במדרש על הפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, וביאור הדבר כך הוא דאף שמפני חטאינו גלינו מארצינו ושני המקדשות נתמשכנו בשביל עוונותיהם של ישראל מ"מ לא בטלה סיפא דקרא "ושכנתי בתוכם" ואף בהיות ישראל בגלות בשפל המדרינה עדיין נשאר מלבוש יקר זה בשלימותו, וקיבלו בזה הבטחה שהשכינה תשוב ותשכון בתוכם בעת שיבא לציון גואל.

אולם בראותינו את אורך גלותינו ויותר מכך כאשר אנו רואים שמרוב הצרות ותלאות וטירדת הזמן אנו יורדים ברוחניות, עד שקיים חשש שחלילה לא נהיה ראויים להשראת השכינה, בשעה זו מחוייבים אנו לזעוק לה' שישוב במהרה וירחמנו שנזכה במהרה לפדות המשכון בביאת גוא"צ בב"א.

ללמוד ק"ו לעבודת ה' מגודל ההשתדלות לעניני עוה"ז

'ויקחו לי תרומה' שילמדו איך לרומם לי, **'מאת כל איש אשר ידבנו לבו',** פירוש, מאת אותם שהולכים אחר תאוות לבם, מה שלבם מתאווה כמה התאמצות עושה ואיך מוסר נפשו בשביל תאוותו, **מכל שכן איך לעשות התאמצות לעבודתו ית"ש.**

זרע קודש

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקח את תרומתי. 'תרומה' לשון הפרשה. ואמר הכתוב: 'ויקחו לי **תרומה'** כשיקחו ישראל את עצמם שיהיו מופרשים לי, **'מאת כל איש אשר ידבנו לבו',** מן כל איש אשר לבו יתאוה ויחשוק לאיזה דבר, **'תקחו את תרומתי',** מזה תלמדו עד כמה צריכים להיות מופרשים לי, כגון מי שמתאוה למזון, לצבור הון ועושר, לא ינוח ולא ישקוט יומם ולילה מלעסוק במו"מ ומלאכה, ולעבור ימים ונהרות, ומכנים את עצמו בסכנות נפשות, כדי להשיג תאותו המדומה, שאינה אלא לשעה וכחלום יעוף, **כפרט עבודתי צריכה להיות בחשק גדול, שלא יבטל אתכם שום מניעה בעולם מעבודתי במסירות נפש ממש.**

דברי יחזקאל

גודל כח דיבור אחד להמשיך קדושה בפנימיות, וק"ו כששר זמירות ותשבחות להש"י שעושה רושם כביר

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. דקדקו המפרשים אמאי לא כתיב 'ושכנתי בתוכו'. וי"ל דקאי על עיקר השראת השכינה שהיה על פנימיות נדבת לבם של כל אחד ואחד בדיבורו, **שהיו מקדישים נדבותם לצורכי המשכן וחיו ממשיכים אז בדיבורם הקדושה, והיתה השכינה שורה על פנימיות הלב של כל אחד ואחד בשעת דיבורו וחקדשו.** ומפני זה כתיב 'ושכנתי בתוכם' ר"ל בתוך הפנימיות לבבם של המתנדבים. **ומזה יש ללמוד כמה גדול כח הדיבור של בני ישראל הלא אנו רואים בחמה שחיתה חולין, אם מקריבה בעזרה היא נפסלת משום חולין שנשחטו בעזרה, ואחר שהוציא עליה הדיבור לקדשה, הוא להיפך אם שחטה בחוץ חייב כרת.** וכן חפץ, אחר הקדשו אם נהנה בו, מעל. וכל זה הוא מחמת דיבורו. **"מכל שכן אם האדם משבח ומפאר ומהלל בדיבורו ליוצרו עושה רושם וכחו גדול מאד לעשות נחת רוח להבורא ב"ה בדיבורו".**

תפארת שלמה

לימוד התורה בכחה להעלות כל אדם למעלת כהן גדול

ועשו ארון עצי שטים וגו'. ובמדרש (שמו"ר לד, ב): מפני מה בכל הכלים האלה כתיב 'ועשית' ובארון כתיב 'ועשו ארון', א"ר יהודה ב"ר שלום, אמר להם הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם לתורה. יש לפרש הכוונה, דהנה איתא בקדמונים (עי' ראשית חכמה בהקדמה אות כב; שלה"ק ב"עשרה מאמרות" מאמר ששי, ועוד) **שאמנם "גבולות חלק הקב"ה בעולמו"** (עי' רש"י קרח טז, ה) ומי שהוא ישראל אינו רשאי ליכנס בבית המקדש יותר מלעזרת ישראל, וכהן הדיוט יכול להכנס גם להיכל, וכהן גדול גם לקודש הקדשים ביוהכ"פ, אך כל זה הוא רק בפועל ממש, **אמנם על ידי לימוד התורה יכול כל אחד לזכות לכל הקדושות.** וזהו **"בארון כתיב 'ועשו' א"ל הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם לתורה", והיינו שבא לרמז בזה, שאמנם מקום הארון הוא בקודש הקדשים, אבל ע"י לימוד התורה יכול כל אחד לזכות אפילו לקדושת כהן גדול הנכנס לפני ולפנים".**

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע

חיזוק גדול רמזו לנו להאיר לנו בחשכת גלותינו

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו' וכן תעשו. ופירש"י ז"ל: "וכן תעשו לדורות". יש לומר בדרך רמז, **כי כל אחד ואחד צריך לדעת שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו** (סוכה נב:) וכל מעשה האדם הכל הוא רק בעזר הקב"ה, ובעין שלשה דברים שנתקשה משה, ומנורה אחד מהם, ואמר לו הקב"ה: הטל זהב לתוך האש ויעשה המנורה מאליה (תנחומא פר' שמיני אות ח') היינו שרק בכחי נעשה הכל, ואם תדעו ותודיעו כן לכל באי עולם, **ממילא יוכלו גם הדורות הבאים, אף ח"ו כשיחרב הבית, ויעשו בהם ובעצמם משכן, וחזמן וחדורות יהיו ח"ו בחשכות, ולא ידעו איך ומה לעשות בעצמם כמא להשראת שכינתו ית', וידעו כי גם במקדש לא היה בכח האנושי ובפעולתם לעשות הכל, רק בכח ובעזר הש"י נעשה הכל, כן גם אנחנו אף אם בעינינו לא נראה, אולם בעזרתו הגדולה שמאיר לנו תמיד אף בעת החשך, ואני ה' לא שניתי** [(מלאכי ג, ו), נדר"ל דעי"ז 'ואתם בני יעקב לא כליתם'] **ובכחו והארתו נוכל גם אנחנו החולכים בחושך לראות אור גדול.**

ישמח ישראל

אע"פ שאור ה' זורח עליו, יזכור שהוא רק בחסד ה'

מבית ובחוץ תצפנו וגו', רז"ל דרשו יומא (עב:) מכאן ש"כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם". ותמוה לפי זה, מפני מה היה הארון תוכו של עץ. **אך התורה חורה לנו בזה,** שאף על פי שהת"ח מרגיש בעצמו שכבוד ה' זורח עליו, ובתוכו בפנימיותו, ומבחוץ גם כן יש לו כבוד מבני אדם הנוהגים בו כבוד, **הרי יש לו כבוד מבפנים ומבחוץ, מכל מקום ידע בעצמו שהוא רק עץ יבש, רק שהשי"ת רצונו להזריח כבודו במקום הזה, לא מצד האדם בעצמו. ומשום הכי היה הארון באמצעו של עץ ומבית ומבחוץ של זהב להורות לנו דבר זה".**

תולדות אדם

תורה ותפילה

זהרורי אורה למפרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י עסק התוה"ק – הקב"ה ממש כביכול שוכן באדם

ויקחו לי תרומה ופירש רש"י **לי לשמי**. על דרך הידוע קוב"ה הוא ושמו אחד, לא כבשר ודם כי שמו בפני עצמו והוא בפני עצמו ועיין באור החיים על פסוק ושמי ה' לא נודעתי להם וכן שמעתי מן אא"ז זללה"ה בשם החכם בעל חובות הלבבות וצוה [ועשו לי מקדש ושכנתי] **'בתוכם' ממש, אך איך אפשר ליקח הקב"ה כביכול שישרה אצל האדם והיינו על ידי התורה שהיא שמותיו של הקב"ה והוא הקב"ה ממש** כנ"ל שהוא ושמו אחד וגם בזוהר הקדוש איתא **קודשא בריך הוא ואורייתא כולה חד וכשלומד תורה לשם הקב"ה והוא לקיים מצותיו ולשמור הלא תעשה ומזכיר אותיות התורה שהן שמותיו של הקב"ה בזה הוא לוקח להקב"ה ממש** כנ"ל **ושורה עליו השכינה כביכול**, כמו שכתוב 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי' כשיזכיר שם של הקב"ה שהוא התורה הקדושה שכולה שמותיו אז 'אבא אליך וברכתיך' **נמצא בעוסקו בלימוד תורה לשמה בזה הוא לוקח להשם כביכול וממשיך עליו השראת השכינה הקדושה** וזה יש לומר שמרומז בפסוק 'ויקחו לי' היינו שיקחו 'שמי' **וממילא יהיו לוקחים אותי** כי אני ושמי אחד (עיעו"ש).

דגל מחנה אפרים

לימוד התורה בכפה להעלות כל אדם למעלת כהן גדול

ועשו ארון עצי שטים וגו'. ובמדרש (שמו"ר לד, ב): מפני מה בכל הכלים האלה כתיב 'ועשית' ובארון כתיב 'ועשו ארון', א"ר יהודה ב"ר שלום, אמר להם הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם לתורה. יש לפרש הכוונה, דהנה איתא בקדמונים (עי' ראשית חכמה בהקדמה אות כב; שלה"ק ב"עשרה מאמרות" מאמר ששי, ועוד) **שאמנם** "גבולות חלק הקב"ה בעולמו" (עי' רש"י קרח מז, ה) ומי שהוא ישראל אינו רשאי ליכנס בבית המקדש יותר מלעזרת ישראל, וכהן הדיוט יכול להכנס גם להיכל, וכהן גדול גם לקודש הקדשים ביוהכ"פ, אך כל זה הוא רק בפועל ממש, **אמנם על ידי לימוד התורה יכול כל אחד לזכות לכל הקדושות.** וזהו "**בארון כתיב 'ועשו' א"ל הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם לתורה", וחיינו שבא לרמז בזה, שאמנם מקום הארון הוא בקודש הקדשים, אבל ע"י לימוד התורה יכול כל אחד לזכות אפילו לקדושת כהן גדול הנכנס לפני ולפנים".**

הרח"ק מהר"י מבעלזא זי"ע

תפילה

ע"י התפילה ותורה ביראה ודביקות מייחד עולמות ונשמות באלהות וממשיך אורו והשפעתו ית' לעולם

ויקחו לי תרומה כו', [עיי"ש ראשית המאמר שמבאר דרצה הקב"ה שנדמה אליו ית' כב"י וכמו שבריאת העולם היה ע"י דיבור כן המשכת השפע תהיה על ידינו בדיבורי התורה ותפילה] **דהאדם קודם שידבר דבור בתורה או תפלה צריך לכוין דהרי הקב"ה ואורייתא כלא חד** (זוה"ק ח"ב פה:, ח"ג, ע') **אם כן התיבות אלו שאומר בהן גנוז אור אלוהות, והוא הנשמה לכל העולם כו'** ועל ידי דיבור בקדושה כו' מעורר **תיקון ויחוד בכל חלקי עולמות ונשמות עד שמתייחדים באלוהות.** וז"ש **ויקחו לי פרש"י לשמי, פירוש שילמדו תורה לשמה, להמשיך אותי לשמי, שהיא התורה שכולה שמותיו של הקב"ה** (זוה"ק) ומהו שמי תרומה, תורה כו' (תיקו"ז לא:) פירוש התורה שניתנה במ"ם יום (שהש"ר ח, ח) שנאמר למעלה (כד, יח) ויהי משה בהר מ' יום ומ' לילה. ועל כן נקרא 'קורא בתורה' שקורא לקב"ה, כמו שקורא אדם לאביו בשמו. והנה משל למה הדבר דומה לבן מלך שהוא בצער, וקורא לאביו בכמה כינויין, אבי, אדוני, מלכי, רבי כו' עד שנכמרין רחמי האב על הבן, ומתקשר האב בבן. וכן בקורא בתורה בכוונה עצומה, שכל תיבותיה של תורה הם כינויין להשם יתברך כו', **ועל ידי גודל המורא והדביקות ממשיך אותו יתברך לשמותיו, שהם תיבות ומלות התורה והתפלה ונכמרין רחמי השם יתברך עליו.**

אור הגנוז (להרח"ק בעל כת"ר נחורא ז"ל)

גודל כח דיבור אחד להמשיך קדושה בפנימיות, וק"ז כשאומר שירות ותשבחות להש"י שעושה רושם כביר

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. דקדקו המפרשים אמאי לא כתיב 'ושכנתי בתוכו'. וי"ל דקאי על עיקר השראת השכינה שהיה על פנימיות נדבת לבם של כל אחד ואחד בדיבורו, **שהיו מקדישים נדבותם לצורכי המשכן והיו ממשיכים אז בדיבורם הקדושה, והיתה השכינה שורה על פנימיות הלב של כל אחד ואחד בשעת דיבורו והקדשו.** ומפני זה כתיב 'ושכנתי בתוכם' ר"ל בתוך הפנימיות לבבם של המתנדבים. **ומזה יש ללמוד כמה גדול כח הדיבור של בני ישראל הלא אנו רואים בהמה שהיתה חולין, אם מקריבה בעזרה היא נפסלת משום חולין שנשחטו בעזרה, ואחר שהוציא עליה הדיבור לקדשה, הוא להיפך אם שחטה בחוץ חייב כרת.** וכן חפץ, אחר הקדשו אם נהנה בו, מעל. וכל זה הוא מחמת דיבורו. "**מכל שכן אם האדם משבח ומפאר ומהלל בדיבורו ליוצרו עושה רושם וכחו גדול מאד לעשות נחת רוח להבורא ב"ה בדיבורו".**

תפארת שלמה

ויקחו לי תרומה. במדרש איי ההי"ד תורה ציוה לנו משה וגו', ונ"ל עפ"י המדרש כל מה שישראל אוכלין בעוה"ז אין אוכלין אלא בזכות אמונה דהנה אמרו חז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם ולא שיך בזה משום ביומו תתן שכרו משום שהיה ע"י שליח, אך האמונה דהיינו אנכי ולא יהיה לך דמפי הגבורה שמענו ולא הוי שליח א"כ שכרו בעוה"ז, והנה שורש הצדקה היא האמונה כמ"ש והאמין בהי ויחשבה לו צדקה ולכך כתיב ויתנו ולא ויקחו דע"י הנתינה הם לוקחים את שכרם בעוה"ז, ולכאורה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, לזה אמר המדרש ההי"ד תור"ה ציוה לנו משה שרק כמנין תור"ה ציוה לנו משה, שהם תרי"ג מצוות, ושני דברות הראשונות מפי הגבורה שמענו ולא היה ע"י שליח, ובזה נאמר ביומו תתן שכר, ולכן על מצות צדקה שהיא שורש האמונה מקבלים שכר בהאי עלמא.

(ישמח משה)

☆

ויקחו לי תרומה. ופרש"י לי לשמי. ונראה עפ"מ שפירשתי מאמה"כ וירא את ישראל שוכן לשבטיו, ופרש"י ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה, ואמרתי בדרך צחות כי כשבאין לגבות מעות לצדקה אז הדרך הישר שיתן כל אחד לפי נדבת לבו ולא ישית עיניו ולבו אל מול רעהו לאמר אם הוא נותן סכום כזה אני נותן סכום כזה וכדו', כי אין זה רק קנאת איש מרעהו, אבל הנותן לש"ש מה לו אם רעהו רע עין או לא, הוא יהי' טוב עין ויבורך, כמ"ש פתוח תפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו', וז"ש ראה שאין פתחיהן של ידיהם, [כלשון פתוח תפתח] מכוונים זה כנגד זה, שאין מסתכלים כמה נתנו חבריהם, כי אם כל אחד נדבת לבו כהוגן, והנה דבר זה לא יוכל לדעת כי אם החוקר לבבות בוחן כליות אשר לפניו נגלו מי הנותן לשמו ומי אינו נותן רק מחמת קנאת איש מרעהו, אבל הגבאי צדקה לא יוכל לחקור מחשבות האדם ותחבולותיו אם כוונתו לשמים זכה וברורה או לא, אמנם המופת לזה שגם הגבאי יבין כוונת הנותן, אם הלה נותן כפי נדבת לבו ואינו חוקר ודורש כמה נתן זה או זה ואינו מעריך נדבתו אל מול רעהו אז בידוע שכוונתו לשמים והחיפך בהיפך. וז"ש "ויקחו" לי לשמי שהלוקחים ידעו שהלה נתן לשמי, והמופת לזה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו דייקא ולא זה כנגד זה כ"א מנדבת לבו הטוב, אז תקחו את תרומתי דמוכחא מילתא שכוונתו רצויה לשמים.

(ייטב לב)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

בית נאמן בישראל הוא מדור לשכינת כבודו ית'

ידוע הטעם שפי' הרה"ק מראפשיץ זללה"ה מה שאנו מברכים בעת אמירת וברכת לחיים על הזיווג 'דער זיווג זאל עולה יפה זיין', הכוונה בזה היא כי יפ"ה בגי' צ"ה, ושני שמות הקדושים, שם אדנ"י ושם הוי"ה ב"ה גם כן בגימטריא כמספר צ"ה. ופעם אחת בעת סעודת תנאים הוסיף רבינו זללה"ה לפרש בדרך אחר עוד טעם בזה, דהנה ידוע מפי ספרי היראה וספרי החסידות, כי בבית יהודי אשר הבית נוהג הכל על פי דרכי התורה והיראה, אז יש שם השראת השכינה, (איתא בשם הקדוש מבארדיטשוב זי"ע, ועי' דברי יואל שמות שנת תשכ"ח, מה שפי' בזה רבינו את הפסוק איש 'זביתו' באו). ואיתא בספה"ק לפרש על פי זה את דברי הפסוק (שמות כה, ח) **'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', והיינו אם תעשה לי מקום מקדש, והיינו הבית שלך יהיה מקודש, אז ושכנתי בתוכם גם אני אדור את משכני שמה בתוככם.** והנה הרמב"ם במנין המצות מונה בין מצות עשה, את מה שצותה התורה שבשעה שבאו לארץ ישראל שצריך לבנות הבית המקדש, כמה שאמר הכתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' **וזהו המצוה צ"ט שמונה שם הרמב"ם. ובזה י"ל שזהו כוונת הברכה שאנו מברכים את הזיווג שיעלה יפ"ה והיינו שיהיה להם בית כזה שישרה שם השכינה, וזהו יפ"ה מנין הצ"ט של הרמב"ם במנין המצות שלו, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.**

זכר צדיק לברכה

קפידת רביה"ק שלא להניח הבית על ה'של יד', עפ"י הפסוק בפרשתן

סיפר אדמו"ר הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק שאדמו"ר הרה"ק מסאקמיר זצ"ל הקפיד שלא להניח הבית'ל של יד על התפילין, ואולי על פי מה שכתוב בשו"ע (סי' ל"ב) דאם צפה הבתים בזהב פסולים, ומדכתוב (בפ' תרומה) **'מבית ומבחוץ תצפנו'** משמע דאף אם אינו מחובר נקרא גם כן ציפוי ואסור, ומטעם זה לכאורה הקפיד הה"ק מלכסות התפילין בעת התפלה בתיק שלה. ושמעתי שפעם אמר הרה"ק בעצמו טעם זה וכן כתוב בשו"ת ערוגה"ב (או"ח סי' ז').

מפיהם ומפי כתבם (ח"א עמ' רס"ג אות ע"ז)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. ונראה בהקדם לפרש הכתוב בפרשתן ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכו ואת תבנית כל כליו וכן תעשו ופרש"י לדורות, ויי"ל הכוונה לפי מש"כ בזרע קודש לפרש הכתוב כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגיך, דהנה אנו אומרים ובנה אותה בקרוב בימינו, כי הקב"ה בונה ירושלים בימינ"ו, על ידי הימים שלנו שבכל יום כשאדם אותו ית"ש הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה ויש מניח למשל לבינה אחת, וז"ש כי תבנה בית חדש, היינו כשהאדם בונה הבית המקדש שיתחדש לעתיד לבוא, ועשית מעקה לגגך, שתעשה מעקה וגדר סביב בעבודתך זאת שלא יתראה עבודתך ותסתיר מעשיך, רק עבודתך יהיה בפנימיות לבך והצנע לכת עם הי אלוקיך עכ"ד, ומעתה יי"ל כי מצות ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם נוהג בכל הדורות שע"י עבודת בני ישראל יבנו בית המקדש של מעלה, ולזה סיים הכתוב וכן תעשו ופרש"י לדורות, שבכל הדורות קיים ציווי זה לבנות המקדש, ועל זה הזהיר הכתוב מאת כל איש אשר ידבנו לב"ו שתהא עבודה זו בהסתר ובפנימיות כאמור.

(ברך משה)

☆

ויקחו לי תרומה. במדרש א"י בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, ויתבאר עפ"מ דאיתא בגמ' אמר ליה האי מינא לר"א אלוקיכם כתן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, וכתבו בתוס' שם דלא קשיא ליה האיך נטמא, כיון דישראל נקראו בנים למקום, וחקשו המפו' דאם יתואר הקב"ה בשם כתן על כרחך לומר דכתן גדול הוא, והרי כתן גדול אינו מטמא לבנו, והאיך נטמא הקב"ה למשה, ותי' בכסף נבחר בפרשתן עפ"מ דאיתא במדרש אשה יראת הי' היא תתהלל זה משה, ואם כן היה לו כדין אשה לגבי בעלה ורשאי לטמא, ועדיפא מכן דלגבי היתר דאשת כהן כתיב לה יטמא ודרשו חז"ל לה יטמא מצוה, וא"כ הוי מצות עשה, ועשה דוחה לא תעשה וע"כ היה הקב"ה רשאי ליטמא עצמו לקבורת משה רבינו, עכ"ד, והנה כתב בפתח האהל לבאר מה שהקדימו נעשה לנשמע דידוע מה שפיי המהרשי"א דנעשה קאי על העשין ונשמע על הלאוין, ולכך כתיב בתחילה נעשה משום שמצות עשה עדיף ועשה דוחה לא תעשה, וזהו שדרשו חז"ל בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ומטעם זה עשה דוחה לא תעשה, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, שהוא כהן, ולא יוקשה אם הקב"ה כהן הוא האיך נטמא למשה רבינו, כי מאחר דעשה דוחה לא תעשה, על כן עשה דלה יטמא דוחה לא תעשה דטומאה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

ימי הפורים לא נבטלים, כי המה מענין גאולה העתידה והכנה לו

שמעתי ממרן הרה"ק אדמו"ר מסאטמאר זי"ע, שביאר דברי חז"ל (הובא ברמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"ח) ש'כל המועדים יהיו בטלים חוץ מימי הפורים', **כי הפורים הוא יו"ט של מחיית עמלק, אשר ענין זה יושלם בעת הגאולה, שאז ימחה לגמרי זכרו של עמלק ורוח הטומאה תעבור מן הארץ, ובפורים יש לנו הארה מזמן העתיד של ימות המשיח, כי הוא מועד של מחיית עמלק, וע"כ לא יתבטל לעת"ל, כי אדרבא אז יושלם המועד בתיקונו השלם,** עכת"ד. וכדברים האלה מבואר גם בס' "ליקוטי תורה" למהר"ם מטשערנאביל זצ"ל שכ' שלפי שלעתיד לבוא תהי' הארה נפלאה ונשגבה כ"כ שלא יהא יכולת לסובלו, **ע"כ ניתן לנו הפורים, שעי"ז יתרגלו קצת להארת ימות המשיח המאיר בפורים, ובכח זה יוכלו לקבל ההארה בעת הגאולה, שכבר הורגלו עיני הנשמה בראיית האור.**

אמונת עתיך (ח"א, ע' רע"ז)

ב'פוריא' יש כח לצדיקים לשנות ה'אושפיזא' דדוחקא לרווח והצלה

בפורים דשנת תרצ"ד לפ"ק פירש רביה"ק זי"ע מאמרם ז"ל (מגילה ז:) חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואמר ד"חייב" הוא מלשון בעל חוב, **היינו דכל אדם נשאר בעל חוב במשתה היין של פורים שלא יוכל לשתות ככל החיוב. ואומרים "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" היינו דעל כן נקוה דכשיגיע הזמן אשר רוח הטומאה יעביר מן הארץ, ולא נדע עוד בין ארור המן לברוך מרדכי, אז עלינו לשלם כל החובות שאנחנו נשארים חייבים עכשיו בימי הגלות החל הזה.**

ובפורים דשנת תש"ד לפ"ק בימי החורבן הנורא כאשר תקפו הצרות, והי' שתוי מאוד, והובילוהו לחדר המטות והשכיבוהו על מטתו, ואז ניגש אליו המשב"ק לחלוץ נעליו, ופגע בשל ימין תחלה וביקש לחלצו, אז אמר לו רבינו זי"ע כנראה שאתה הנך בבחינת 'שלא ידע', הטרם תדע מאמרם ז"ל (שבת דף פא.) דחולצין תחלה של שמאל. ואמר אז על מאמרם ז"ל (ב"מ דף כ"ג:) **בהני תלת מילי עביד רבנן דשני** [פי' בהני תלת מילי מותר לת"ח לשנות ואי"צ שיאמר האמת] **בפוריא באושפיזא** כו', ואמר על פי המהרש"א ז"ל דפירש "פוריא" על פורים, ואמר דהנה על הכתוב (דברים כג ח) 'לא תתעב מצאי כי גר היית בארצו', פירשיז"ל שהי' אושפיזא בשעת הדחק, **וזהו הכוונה עביד רבנן דשנו בפוריא באושפיזא, היינו דבפורים יש כוח ביד חכמים לעורר רחמים שנזכה לשנות ולהחליף האושפיזא בשעת הדחק שיש לנו, ושנזכה לצאת מצרה לרווחה.**

תמר יפרח (דף נה, אות ק"ט)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (כה ג). ולקלקו המפרשים על מומרו ויקחו, דהא הציווי היה שיתן כל אחד נדבתו, ולא שהגזברים יקבלום, ואם כן היה לו לומר ויתנו.

ויש לפרש על פי דברי המדרש (תנחומא תרומה ס"ד) כל דבר שנאמר בה לי, יש בה ברכה, והתרומה יש בה ברכה. ואמר רבי יוחנן רואה מה כתיב, והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר (שמות לו ג), מהו בבקר בבקר, לפי בקרים הביאו את כל נדבות המשכן, שנשתלחה ברכה בנדבותיהם, שנאמר ויקחו לי, ע"כ. מזיון מזה דאמת לא היה בהפשרות ישראל להביא נדבות המשכן כולו בשני בקרים בלחוד, אלא שנשתלחה ברכה בנדבותיהם והיה מספיק נדבתם המועטות לכל המלאכה. ולזה דייק הכתוב ואמר ויקח"ו לי תרומה ולא אמר ויתנ"ו לי תרומה, משום דויתנו משמע שרק ממה שהם נתנו בנו את המשכן, אבל נאמת ממה שנתנו הם בלחוד לא היה מספיק למלאכת המשכן כולו, לכן אמר ויקח"ו לי תרומה, משום להלקיחה בכר היה הרבה מהנתינה, כי בנתייס נתרבו בברכת ה', וזה בכר היה מספיק לכל מלאכת המשכן.

ס"ג תרומה תשכ"ו

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה ג). ליתא בזוה"ק (ויקהל דף קפה.) מאת כל איש, לרבות הערב רב. ויש לעיין אין נעטוו ליקח גם מהערב רב, הלא ברשם הוא ממקור הרע. ויש לומר דהקב"ה רוה למשה ולאהרן כי הם יקחו תרומתם מהם, וכשיבינם תרומתם לרשותם, יהפכום בגודל קדושתם מהטומאה אל הקדושה, ואז יהיו רשוים להשתמש בהם למלאכת המשכן. וזהו תקח"ו את תרומתי, היינו שמשה ואהרן בעצמם יקחו תרומתם, ועל ידי זה יהפכום אל הקדושה עד שיהיו רשוים להשתמש בהם למשכן.

ס"ג תרומה תשט"ו

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וגו' (כה ג). ובמדרש רבה (פל"ג ס"ח) בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו לפטר מן העולם קרא לבניו, אמר להם היו יודעין שהקב"ה עתיד לומר לבניכם לעשות משכן, אלא יהיו כל נרכיו מוכנים בידכם וכו', ויש מהם שהתקינו עצמן לנדבים, ויש מהן שעשאו, עיי"ש.

ולכאורה יש לעיין כי אין לפשר שהיו בהם כאלו שעשאו מכל זה, הלא דרשו ז"ל (תנחומא ס"ט) בנדבי הכתוב (להלן פו טו) ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, ומהיכן היו הקרשים, יעקב אבינו נטע אותם בשעה שירד למצרים, אמר לבניו, בני, עתידים אתם להגאל מכאן, והקב"ה עתיד לומר לכם משאתם נגאלין שאעשו לו את המשכן, אלא עמדו ונטעו ארזים מעצמיו, שבשעה שיאמר לכם לעשות לו את המשכן יהיו הארזים ממוקנים לכם. חזיון מזה כי עוד בהיותם במצרים כבר נטעו ארזים, וכשיצאו משם קללו אותם ונטלום עמהם בכל אורך הדרך, אם כן מאחר שארעל אין שטארעו מצריים והוליכו ארזים כבדים ממצרים, והחזיקום עמהם בכל אורך הדרך, כילד מובן הדבר על פי פשוטו שעם כל זה שכאו שהיה עתיד הקב"ה לצוותם על ענין המשכן.

אלא מכאן רואים כמה גדולים הם הנסיונות בעולם הזה, כי יכולים לשכוח גם מצריים פשוטים וערוריים, ואף שנאמר להם בפירוש על ידי ישראל סבא שעתיד הקב"ה לצוותם על ענין המשכן, וגם רואין אין שנשאו מצריים ארזים כבדים בכל אורך הדרך, עם כל זה שכאו מכולם, כי גדול כח הנסיונות לגרום שכחה אף בצדיקים פשוטים וערוריים ונרמים לעין כל.

[אך דעת לנטון נקל שלא שכאו מכל זה רק הפשוטי עם, אבל בני העליה לא שכאו ממנו רק מדרבה התקינו עצמן לכך, וכמבואר עוד שם במדרש רבה לעיל מיניה, דבשעה שירד להם לישראל, היו יורדות בו מבנים טובות ומרגליות, והיו הגדולים שבהן בוין ומלקטים מותן והיו גוזזין מותן, תדע שכן הוא, שנאמר (להלן לו ג) והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר

בעוקר, וכי בעוקר היו מציעין בהרים לא היו מציעים, אלא ממה שהיה המן מוריד להם הציעו, וכן הוא אומר (להלן לה כז) והמציעים הציעו וגו'].

ס"ג תרומה תש"ז

ועורות תחשים (כה ה). פירש"י מין חיה, ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם סקגונא, שש ומתפאר בגוונין שלו.

ונראה בשנקדים לבאר מאמר הגמרא (שבת כח.) מאם שהיה בימי משה טמא היה או טהור היה, אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה, תניא לא הוכשרו למלאכת המשכן אלא עור בהמה טהורה. וכיון דהוכשרו למלאכת המשכן, ממילא היתה עור של בהמה טהורה. אמנם יש לבאר דמאי קא בעלק דעתך דגמרא לומר דבהמה שהשתמש בעורה למשכן ה' היתה טמאה.

אולם בזמנינו כשאנו רואים איך שיטת רבנים המתפתים למפלגות הציונים, ועוד מלבישים המחברותם אליהם בלבוש של יהדות, בלומרם שהם מתחברים עמהם לצורך קיום הדת, אבל בלמת הם תפיסים למנוע מן בעיני הציונים, ממילא שים להם כמה שנפין, דאל הירחים מדברים מה שהם תפיסים לשמוע, ואל הציונים מדברים מה שהם תפיסים לשמוע, על פי זה יכולים להבין קצת מאמרם הנ"ל, כי מתחלה לא הבין הגמרא איך אפשר להיות דבהמה שיש לה כמה גוונים תהיה בהמה טהורה, משום דהסברא פשוטה הוא דמי שיש לו כמה גוונים והיא מלא לציעות טמא הוא, כי הלמת אין לו רק גוון אחד, רק השקר יש לו כמה גוונים, וכמו שלמרו שם בגמרא כי תלא אילן דמטמרת בגוונין הוא חיה טמאה, על כן סלקא דעתך דגמרא להחשב הוא גם כן עור של בהמה טמאה. עד שפשטו הלישעיא, כי התחש שנטלו למשכן היתה בלמת בהמה טהורה. אבל זוה מוסיף רש"ל וכתב, דלא היתה אלא לשעה, כי בהמה שמלובעות בגוונין שהיא כשירה, לא היתה רק לאותה שעה לצורך המשכן, אבל בשאר הדורות דבר המלובעות בגוונין היא טמאה.

דרשה יום שב"ק תרומה תרצ"ז בק"ק אורשיווא יצ"ו

ועשו ארון עצי שטים וגו' (כה י). ליתא בגמרא (ברכות יח.) בשעה שלמר לו הקב"ה למשה לך למור לו לבצלאל עשה לי מכון ארון וכלים, הלך משה והפך ולמר לו עשה ארון וכלים ומשכן, למר לו, משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכנים למוכו כלים, ואתה למור עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, אמר לך למר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים, למר לו אמר נגלל אל הייתי וידעת. והקשו המום' היכא משכחן שלוה הקב"ה לעשות משכן תחלה, הא בפרשת תרומה כתיב ארון תחלה. ומירן דבפרשת כי תשא (לא ז) כתיב את אהל מועד ואת הארון לעדות. ואמנם לכאורה אכתי הא גופא קשיא, מדוע כתיב בפרשת תרומה ארון תחלה ובפרשת כי תשא אוהל מועד תחלה. ובבר האריכו זוה מפרשי המורה בתירוצים שונים, ואמנם אליבא דאמת כולם לחוקים המה וכולהו חיים להו פירכא.

על כן נראה לי לפרש כי בחמת קודם חטא העגל לא היה שייך לשמול קודש בצלאל כלים שאעשה להיכן אכניסם, דכי יש לנו מקום קדוש יותר ממחנה ישראל שהיתה מוקפת בעניני הכבוד (סוכה יא:), והכלל ישראל כולו פמקה זוהמתן (שבת קמו.), והיו כולם קדושים וטהורים (פרד"ס סופמ"פ), וגם לא היה שם ביניהם שום עבודה זרה, ולפ הערב רב לא קלקלו אז עדיין, כי מטחמם החמילו רק בחטא העגל, וממילא היה אז לכל מחנה ישראל קדושה גפלחה, וכל מקום במחנה היה מוקטר ומוגש לשמו יתברך, לכן היה ראוי שפיר להכיל בקרבו קדושת הכלים, ועל כן למר משה לעשות הכלים תחלה, כי לא היה קשה כלל להיכן יכניסם, כי היו יכולים להניחם שם במחנה ישראל, ועבור כן כתיב בפרשת תרומה כתיב הארון והכלים תחלה, לפי שהיה עדיין קודם חטא העגל.

אבל לאחר שחטאו בעגל הלא נתגשמו בני ישראל, כי נטלו מהם הכחרים שקבלו בסיני תורה (שבת פח.), ושוזרה בהם זוהמתן (זוה"ק ברעשית נב:), ולכן ירדו ממדריגתם הגבוהה, ועבור כן נתחלה אז קנת קדושת המחנה, על כן הוצרכו אז למקום מלומלם שנתקדש בפרטיות יותר משאר המחנה שיהיה ראוי להכיל בקרבו הכלים, ובשביל כן היה אז מן הצורך לעשות המשכן תחלה, כדי שיהיו יכולים להכניס בתוכו כלי המשכן, ועל כן בפרשת כי תשא שהיה אחר חטא העגל צוה ה' לעשות המשכן תחלה.

ס"ג ויקהל-פקודי (החודש) תשכ"ו

סיפורי צדיקים, גבי אור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ויקחו לי תרומה - לי לשמי

אחרי הסתלקותו של הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זי"ע, יצאו שנים מחסידיו הגדולים לחפש להם רבי ומורה דרך חדש, והיות ששמע גדולתו וקדושתו של הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע הגיע גם לאזנם, החליטו ללכת אליו לבחון אם כדאי להם הדבר לקבלו כמנהיג ומורה דרך, כשהגיעו אליו ראו איך שאשה עומדת לפניו, והרה"ק ר' מאיר משחק עם כסף בידו, ומעביר את הכסף מיד ימינו ליד שמאלו, ואח"כ הניח את הכסף על השולחן והאשה לקחה את הכסף והלכה לה, כן ראו וכן תמהו על המחזה התמוה הלזה, והרהרו בינם לבין עצמם: איך יתכן כזאת שאיש קדוש ישחק עם כסף בפני אשה, והחליטו שמקומם אינו בפרעמישלאן, הרה"ק ר' מאיר שהרגיש ברוח קדשו בהרהורי לבם, פנה אליהם ואמר: חסידי סטרעטין, בוודאי תלמידי חכמים הנכם, אז במטותא אשאל מכם שאלה: המשנה אומרת (קידושין פב.) כל שעסקיו עם הנשים לא יתייחד עם הנשים, ולכאורה תמוה, וכי איך יעלה על הדעת שמי שיש לו עסק עם הנשים רשאי להתייחד עמהן, ומאי קמ"ל מתניתין, החסידים לא ידעו לענות, והמשיך הרה"ק בלשון קדשו ואמר להם: אלא ביאור הדבר כך הוא, דהנה מבואר בכתבי האריז"ל שבעת נתינת צדקה צריך לייחד ד' אותיות של שם הוי"ה ב"ה באופן זה: צורת המטבע העגולה היא כצורת י', ה' אצבעותיו של הנותן הם כנגד אות ה' ראשונה, זרועו הפשוטה של הנותן היא כצורת אות ו', וה' אצבעותיו של המקבל כנגד אות ה' שניה, הרי ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה, והנה התינח כשנותנים צדקה לאיש, אז אפשר לתת את הכסף לידו של המקבל צדקה, ועי"ז מתייחד ד' אותיות של שם הוי"ה ב"ה, כי ה' אצבעותיו של המקבל משלימות את השם, אך מה יעשה מאיר"ל שצריך לתת צדקה ולפרנס הרבה אלמנות שבורות ורצוצות שאין להם לחם לאכול, הלא אסור לתת כסף מידו לידה, ואיך אפשר לייחד ד' אותיות השם באופן זה, אך מאיר"ל נתן לעצמו עצה לעשות היחוד בינו לבין עצמו, על ידי שיתן את הכסף מיד ימין ליד שמאל, ונמצא שהפרוטה עם ה' אצבעות יד ימין והזרוע הפשוטה הם אותיות יה"ו, וה' אצבעות יד שמאל הן ה' שניה המשלימות לד' אותיות השם, וזהו שרמז לנו רבינו הקדוש במשנה זו: "כל שעסקיו עם הנשים", שהוא צריך לפרנסם ולתת להם צדקה, "לא יתייחד עם הנשים", לא יעשה היחוד עם של צדקה עם הנשים, כיון שאסור לתת כסף מידו לידה, אלא יעשה היחוד בעצמו, וכנ"ל, והוסיף לפרש: ובזה נראה לפרש גם כן הפסוק בתהלים (יז, טו) "אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך", דהנה כשהאדם נותן פרוטה לעני ועושה את היחוד הנ"ל אזי בזה הוא ממשיך עליו חסדים ורחמים, ע"י שם הוי"ה שהוא שם הרחמים, וזאת דווקא כשסדר אותיותיו הן כסדרן, דהיינו שהיהודי מתחיל בנתינת צדקה טרם הפשטת יד העני, דשם הוי"ה כסדרן הוא שם הרחמים, לא כן כשהעני מתחיל בפשיטת ידו לבקש, דאז אין יחוד אותיות אותיות השם כסדרן, כי הוקדם אות ה' האחרונה, וזשה"כ "אני בצדק" כשממנו מתחיל הצדקה, אז "אחזה פניך" אני גורם יחוד שמו ית', וגורם לאור פנים של רחמים, אולם כש"אשבעה בהקיץ" כשהעני מקיץ ומעורר אותי בפשיטת ידו ליתן לו צדקה, "תמונתך" אין זה אלא תמונת ד' האותיות, אך לא בחי' פנים בפנים, וזהו גם כן כוונת הכתוב בפרשתן "ויקחו לי" ופי' רש"י "לי לשמי", דהיינו שיקחו בעצמם להפריש מממונם ולא ע"י התעוררות המקבל, כדי שיהא "לי לשמי" שיתעורר השם כסדרן, ויהא "תרומה" לשון התרוממות שיתרומם ע"י הארת השם שמאיר כסדרן, ואימתי הוא "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" אם הוא מנדיבת לבו, מרצונו הטוב, ולא ע"י התעוררות העני, אז הוא מרומם ומאיר את השם ע"י שגורם את מידת הרחמים, שני חסידים אלו בראותם אית שפס מחשבתם ובשעם דברים אלו נתפעלו מאוד וקיבלו את מרותו של הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע.

(דברי מאיר)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים . יש לפרש בדרך הלצה, 'ודתיהם שונות מכל עם', היינו, שכבר יש להם דתים שונים, היינו חגים ומועדים מכל עם, כמו חג הפסח מפרעה מלך מצרים וכו', 'ואת דתי המלך אינם עושים', היינו שממך מלך אחשורוש עדיין אין להם שום חג. על כן גם אתה תעשה להם איזה יום משתה ושמחה כמנהגם תמיד, שהקב"ה מהפך להם תמיד מצרה לרווחה ומאבל ליום טוב.

דבש השדה, בשם הרה"ק ר' משה מסאמבור זי"ע

יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אוהל מועד ולא תמותו חקת עולם לדורותיכם ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור ולהורות את בני ישראל (פר' שמיני). הרה"ק מוהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע **אמר בדרך צחות רמז נאה מן התורה,** מתי יכול אדם לשתות משקה המשכר, והוא בפ' שמיני בפסוק יין ושכר אל תשת רק אתה ובניך אתך, כשאתה מיסב עם בני ביתך בליל פסח, ושבתות וימים טובים. וגם בבואכם אל אוהל מועד, כשתבואו לקבל פני צדיק. ולא תמותו, היינו בסעודת הודאה. חוקת עולם, הוא ברית מילה, ע"ד וחק בשארו שם. לדורותיכם, על סעודת נישואין לזרעו. ולהבדיל בין הקודש ובין החול, יין, קידוש, והבדלה. ובין הטמא ובין הטהור, בסעודת פורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולהורות את בני ישראל את כל החוקים, הוא סיום הש"ס.

ילקוט עטרת צבי, שמיני

ויקחו לי תרומה, וברש"י לי לשמי, ונל"פ עפי"מ דאיתא בגמ' (פסחים נ.) אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא באדנ"י, (ובשו"ע או"ח אי' דצריך לכוון שם הוי' במחשבתו, ורק בקריאתו נקרא באדנ"י), ובגמ' (סוטה ל"ח.) איתא דבמקדש היו קורין השם ככתיבתו, ומתרומה זו נבנתה המקדש כמאמה"כ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וז"ש לי לשמי' ר"ל שע"י התרומה תוכלו לקרות שמי ככתיבתו.

(כתנות אור)

☆

במדרש איתא בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, וצ"ב, ונל"פ ונדקדק עוד על מה דבפרשתן כתיב ויקחו ל"י תרומ"ה ובפר' ויקהל כתיב להיפוך תרומ"ה לה', אמנם י"ל עפי"מ שאמרו חז"ל (נדרים י.) שלא יאמר אדם לה' עולה דכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן לה', וכתב הרא"ש הטעם דשמא אחרי שיזכיר ש"ש ימלך ויחזור בו ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, ובשלה"ק פי' הטעם דשמא קודם גמר דבריו ימות ונמצא שהוציא ש"ש לבטלה. ויש להביא ראיה לפי' השלה"ק מן המקרא הזה שאמר הכתוב ויקח ל"י תרומ"ה, ופרש"י לי לשמ"י דמשמע שיאמר לה' תרומה, דלכאורה הוא נוגד לדברי הגמ' הנ"ל אך אם טעמו של דבר הוא כפי' השלה"ק א"ש דטעם זה לא שייך כאן דאמרו חז"ל (שבת פ"ח.) בשעה שאמו ישראל נעשה ונשמע אמר הקב"ה מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו, ואיתא במדרש דמטעם זה אמר הקב"ה למלאך המות שאין לו רשות לשלוט בישראל אלא יהיו חיים וקיימים כמלאכי השרת, וכיון דבאותו זמן שאמרו ישראל נעשה ונשמע נאמרה פר' תרומה אין קפידא אם יקדימו להקדים את ה' תחילה ויאמרו לה' תרומה כי בעת ההוא לא היה פחד ואימת מות בהיות כולם כבני עליון חיים וקיימים. וז"ש המדרש בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מי"ד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה שדייקא באותו שעה אמר להם הקב"ה ויקחו ל"י תרומ"ה דהיינו לה' תרומה כנ"ל, אבל בפר' ויקהל אחרי רדת משה מן ההר שכבר חבלו מעשיהם ויצא דבר מלכות מלפני מלכו של עולם ית"ש אכן כאדם תמותון אז לא הותר להם להזכיר ה' תחילה שמא ימותו בינתיים ולכן שינה משה רבינו ע"ה את הסדר ואמר קחו מאתכם תרומ"ה לה' שיקדימו תרומה קודם הזכרת ה'.

(בנין אריאל)

☆

ועורות תחשים, ופירש"י מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים היה לה לכך מתרגם ססגונא לפי ששש ומתפאר בגוונים שלו, ויל"ד מניין לו לרשיז"ל שתיבת ססגונא הוא פי' על תיבת תחש דילמא כך שמו בלשון ארמי, ונראה דהנה ידוע דלכל הבהמות והחיות היה אדם הראשון קורא להם שמות, וכל נפש חיה אשר יקרא לו אדם שם הוא שמו לעולם, ואח"כ בדור הפלגה נתחדשו הרבה לשונות ולשון ארמי גם כן נתחדש באותו זמן, והנה רשיז"ל כתב כאן דהתחש לא היתה אלא לשעה זו לצורך בניית המשכן, נמצא שבשעת דור הפלגה לא היה כלל תחש בעולם, ואם כן היה קשה ליה לרשיז"ל למה קרא אותו התרגום ססגונא ומניין לו לחדש שם זה על התחש הרי לא היה בעולם בשעה שנתחדש לשון ארמי, והו"ל לכתוב כלשון המקרא, ומשו"ה כתב רשיז"ל לכך מתרגם ססגונא לפי שמתפאר וכו', אבל באמת אין זה השם של התחש בלשון ארמי כיון שלא היה בזמן שנתחדש לשון ארמי.

(דרוש שמואל)

דורש טוב

ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליך, כתב רש"י דבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה לוחות העדות לתוכו, ואח"כ ישים הכפורת עליו. והרמב"ן חולק דיותר משמע שיתן אחר שכבר מונח הכפורת עליו, דארון נקרא בשלימותו עם הכפורת. **ויש להבין למה נטה הרמב"ן לומר שהניח הלוחות בתוך הארון שכבר היה הכפורת עליו, שלכאורה רחוק הדבר לעשות כן במציאות.**

ויל"ל דהנה גם משה רבינו עשה ארון בעלותו להר כדכתיב בפרשת עקב, וגם אותו ארון היה עשוי עצי שיטים עם כפורת עליו, **והנה כתב במג"א** (סי' שט"ו סק"ה) דתיבה שעליה כפורת אסור להניחה עליה בשבת דעושה אוהל. **וכיון שמשה ירד מן ההר ביוהכ"פ, הרי בעל כרחך שכבר היתה מונחת הכפורת על הארון מאתמול והניחוה פתוחה מעט, ובאותה פתיחה שלשל משה את הלוחות לתוך הארון.**

ויתכן דמשם הכריח הרמב"ן שגם בארון שעשה בצלאל היה הציווי לשום הלוחות בהארון אחר שכבר מונח הכפורת על רובו, **דמהיכי תיתי לחלק** בין הציווי 'ושמתם בארון' שבפרשת עקב, להציווי של 'ואל הארון תתן את העדות' שבפרשתן, **וילפינן הכא מהתם במה מצינו.**

חתם סופר

ובכן צדיקים יראו וישמחו

באותות כבוד הערכה והוקרה, ומתוך לב מלא שמחה ושירה, נשגר ברכת מזלא טבא, אל מול פני מעלת כבוד האי גברא רבא, רב פעלים לתורה ולתעודה במסירות רבה, פאר מקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, משליך עצמו מנגד לבוא בעזרתינו, נושא בעול במשא הקודש יומם ולילה בהתמסרות עצומה למען הרמת והחזקת כוללינו,

כבוד שמו תפארתו, על ישראל הדרתו

כ"ק הרב הגה"צ

רבי שלום אליעזר טייטלבוים שליט"א

רב קהל ישב לב ד'סאטמאר ס"ו שו.

נשיא כוללינו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס

בנו חביבו ויקירו של מרן רביה"ק זי"ע מייסד כוללינו

לרגל שמחת נישואי נכדו החשוב
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

בן חתנו כבנו החשוב

הרב ר' יואל העניך הורוויץ שליט"א

וזאת הברכה, יצו השם ככה, שמשמחה זו יושפע לו רב ברכות ושובע של שמחה, ובזכות מעשיו הכבירים למען הפרט והכלל, ילווה אותו ברכה והצלחה על כל צעד ושעל, ואלקא דמאיר יענהו בכל משאלות לבו לטובה, בשכר פעולותיו הטובים לעניי ארה"ק, וזכות קיום רצון קדשו והמשכת דרכו של אביו כ"ק מרן רבינו זי"ע יגן בעדו להתברך בכל מילי דמיטב.

החותמים למען שמו בכבוד והערכה

הנהלת הכולל בארה"ק הנהלת הכולל בארה"ב

משנכנס אדר מרבין בשמחה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בימים אלו אנו נכנסים לחודש אדר הראשון, החודש שאמרו חז"ל שמרבין בו בשמחה, כדאיתא בגמ' מסכת תענית (דף כט.): אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, ובאמת יש לחקור האם גם באדר הראשון נוהג דין שמחה מה שאמרו חז"ל?

ובפשטות מלשון המשנה במס' מגילה (פ"א מ"ד) 'אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים' משמע שענין ריבוי השמחה נוהגת בחודש אדר הראשון כבאדר השני. אבל ב'שו"ת שאילת יעב"ץ' חלק ב' (סימן סח): משיב על מה שהוקשה השואל 'מה הוזקק רש"י שם בגמ' 'משנכנס אדר' לפרש 'ימי ניסים היו פורים ופסח', וביאר שם "וי"ל עוד שרצה לרמז ג"כ שבשנה מעוברת אין שמחה נוהגת אלא באדר שני, וה"ט דימי נסים סמוכים הם, וכדאמרינן (פ"ק דמגילה ו:) אליבא דרשב"ג דאדר שני עיקר לענין קריאת מגילה, משום דמסמך גאולה לגאולה עדיף" עיי"ש. יוצא לנו מבואר מדבריו דדוקא באדר הסמוך לניסן דהיינו אדר שני מרבין בשמחה ולא באדר ראשון. וכ"כ הגאון רבי אלעזר פלקלס ז"ל בספרו 'שו"ת תשובה מאהבה' חלק ב' (סימן ש"א).

אולם רבים כבר מציינים אשר מרן החתם סופר ז"ל ב'שו"ת חתם סופר' חלק חו"מ (סימן כ) חותם בסוף התשובה בזה"ל: "**ואחתום בברכה א"נ פ"ב כאור בוקר ליום ג' שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר 'ראשון' שמרבין בו בשמחה תקפ"ט לפ"ק**", עי"ש, ומבואר מחתימתו דגם באדר ראשון יש בו ענין של ריבוי שמחה, [ולא עוד, רק אפי' ביום א' דר"ח אדר הראשון שעדיין הוא יום ל' של חודש שבט ג"כ מרבין בשמחה]. וכן ראיתי מציינים אשר מהר"ש קלוגר זצ"ל בחתימת פירושו על הלכות מגילה להרמב"ם הנקרא 'בנין שלמה' כתב: "**סליק בעזה"י היום יום ד' ב' דר"ח אדר 'ראשון' שמרבין בו בשמחה**", עי"ש.

וכן בספר פירוש הרמ"ז על הזוהר [למהר"ם זכותא] פר' שופטים (דף קי"ז), יש שם גליון (ס"ק ע"ג) מהרה"ק רבי עזריאל מקרוטשין זצ"ל שחתם בזה"ל: "**וזה חנני ה' משנכנס אדר 'ראשון' מרבין בשמחה של תורה ביום ב' בד קדש ילבש לפ"ק**", עי"ש.

ובשו"ת שבט הלוי ח"י (סימן ק"ו אות ג) כתב: "ובענין משנכנס אדר מרבין בשמחה, ודאי פשטות ההלכה רק מאדר ב', דהא כתב רש"י (תענית כט) משנכנס אדר, ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח, וזה באדר ב' דאין בין ראשון לשני אלא מקרא מגילה כפ"ק דמגילה ובירושלמי איתא דכל החודש כשר למגילה, וכדכ' והחודש אשר נהפך מיגון לשמחה, וכמש"כ רמ"א או"ח תרפ"ח ס"ז, ועיין הי' ריטב"א במס' תענית שם שכ' דבר פלא, שאעפ"י שאין מזל לישראל כארז"ל, מכ"מ בב' חדשים כנראה אלול ואדר לכו"ע יש מזל לישראל, ועיין בשפת אמת (תענית שם) שכ' דגורם שמחה באדר ע"י באחד באדר משמיעים על השקלים

והתחדשות הקרבנות, וזה ודאי לא הי' אלא באדר שני ואכמ"ל, אבל אית דמוסיפין שמחה מאד"א, וטוב לב משתה תמיד", עי"ש.

אולם בחלק י"א (סי' ע"ר) כתב בעל שבט הלוי: "ואשר שאל בענין אדר א' אם מרבין בשמחה, ידועים דברי רש"י תענית כ"ט ע"א והבאתי זה גם בתשובת שבט הלוי ח"י סי' ק"ה וע"ש בריטב"א ושפ"א, מכ"מ דעת מרן הח"ס דגם באדר ראשון ושמעתי פעם ששאלו זה למרן החזון איש והכריע מלשון הח"ס כמש"כ כ"ת, עי"ש.

ובספר 'אדרת הסופר' דף ד' (מנהגים והליכות אות ג') בהערה, מביא מה שסיפר הגר"ש הלוי וואזנר ז"ל שפעם אחת הראה להגאון החזון איש ז"ל את מה שכתב מרן זיע"א בשו"ת חתם סופר חו"מ סימן כ' בחתימת התשובה א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו בשמחה, ואמר החזון איש "**פון די תאריכים אין תשובות חתם סופר קען מען לערנען**", עי"ש.

ועל מה שכתב מרן החת"ס ז"ל א' דר"ח אדר הראשון שהוא באמת ל' שבט, ראוי לציין מה שכתב הבן איש חי בספרו 'אדרת אליהו' פ' משפטים, וז"ל: "והנה לכאורה י"ל בדברי חז"ל שכתבו 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', דהול"ל משהגיע אדר מרבין בשמחה, ולמה תפשו לשון נכנס דלהיכן נכנס. ויובן בס"ד דרך הלצייי דהנה המולד של ר"ח לפעמים יהיה קודם ר"ח, והנה מעת המולד תתחיל הארה של ר"ח, כי יש מפקפקים הרבה שלא להתענות משעת המולד, א"כ השתא השמחה של חדש אדר ג"כ צריך להתחיל משעת המולד, ד"מ שנה זו שנה מבורכת ברכ"ת ה' היה ר"ח ליל ו' והמולד היה ביום חמישי שעה ח', א"כ נמצא שחדש אדר נכנס בתחום שבט שעדיין לא הגיע זמנו כי ר"ח הוא מתחלת הלילה, **ולז"א משנכנס אדר מרבין בשמחה, נכנס דייקא, שאין צריך עד שיגיע ממש אלא אפי' משעה שנכנס בחדש הקודם שהוא עת המולד ג"כ צריך להרבות בשמחה, כי התחילה ההארה מאותו העת וכאילו הגיע ר"ח ממש**", עי"ש.

ולחיבת הקודש נעתיק מקונטרס 'לשון קדשו' מתורתו של רביה"ק זצ"ל ס"ג פ' משפטים תשי"ז לפ"ק, אשר מתוך דבריו נשמע ג"כ ענין השמחה בחודש אדר הראשון, וזל"ק: "איבערהויפט היצטערט אין די וואך (משפטים) און דער חודש (אדר), ווען ס'גענפאלט זיך משפטים, מ'איז מברכין החדש פון דעם חודש הגאולה. אין חודש אדר הייבט זיך אן התעוררות הגאולה, אלעמאל (בשנה פשוטה) איז עס איין אדר, אצינדערט (בשנת העיבור) האט מען צוויי אדר'ן, אבער על כל פנים איז אויך עפעס דערינען, **על כל פנים אין די ביידע אדר'ן הייבט זיך אן א בחינה פון די ימי שמחה**", עכל"ק.

ומה נחמד להעתיק כאן כמה שורות מתוך הקדמתו הנפלא של הגאון רבי אליעזר ב"ר אליהו הרופא אשכנזי ז"ל אשר חיבר בראש ספרו 'יוסף לקח' פירוש על מגילת אסתר, אשר כתב במליצות ובחרוזים, וז"ל שם: "...אף גם זאת מרדכי ובית דינו ותלמידיהם, בהיותם בארץ אויביהם, ראו על ככה והגיע אליהם, קבעו לדורות ימי הפורים בזמניהם, ויותר מדברי תורה עשו חיזוק לדבריהם, להיותם נעשים ונזכרים, לקרא המגילה בשמחה ושירים, בכל שנה ושנה זריזים ונזהרים, **ובשנת העיבור בשני אדרים, צוו לשמוח זקנים ונערים**, על כן קראו לימים האלה פורים", עי"ש את כל דבריו הנפלאים באריכות.

ובספה"ק 'פרי צדיק' לר"ח אדר (אות א) האריך עפ"י דרכו לבאר דברי הרמ"א, דלאחר שמביא החילוקי דעות אי בפורים קטן יש משתה ושמחה מביא הפסוק 'וטוב לב משתה תמיד', וביאר דכוונת הרמ"א הוא דכל 'מצות שבלב' נוהג גם באדר ראשון, ולכן וטוב 'לב' וגו', ורק מצות מעשיות נוהג רק באדר שני, עי"ש לפי דרכו.

ובטעם הדבר על מה חודש אדר נקבע לחודש של שמחה כבר ביאר ה'שפת אמת', שהמילה 'אדר' היא מלשון 'אדור בינותיכם', והיינו שאומר הקב"ה עשו לי דירה ואשרה שכינתי בתוככם, והרי אין שכינה שורה אלא מתוך שמחה, ולכן חודש אדר נקבע לחודש שבו מרבים בשמחה. והטעם שבחודש אדר דוקא מבקש הקב"ה להשרות שכינתו בישראל, ביאר השפת אמת, שכיון שחודש אדר הוא כנגד יוסף, ומידתו של יוסף

היתה שמירת הקדושה בטהרתה, כשעמד נגד כל הניסיונות שנכפו עליו בארץ מצרים, ושמירת הקדושה מביאה לשמחה וההיפך מזה מביא לעצבות, ולכך יוסף הוא סיבה להשראת השכינה, וחודש אדר שהוא כנגדו, מרבים בו בשמחה שהיא התנאי להשראת השכינה.

ובספה"ק קדושת לוי (כי תשא) וכן הוא ב'שפת אמת' (ליקוטים לחודש אדר) כתבו טעם למה דוקא חודש אדר קבעו להתעבר יותר משאר חדשי השנה, שהנה כבר כתב הטור (סי' תיז) שי"ב חודשי השנה הם כנגד י"ב השבטים, וחודש אדר שהוא מזל דגים הוא כנגד יוסף שנמשל לדגים שלא שולטת בהם עין הרע, כמו שכתוב אצל יוסף 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', ויוסף היו לו שני בנים מנשה ואפרים, שנחשבים ממנין שבטי ישראל, ולכן יש בחודש אדר שני חודשים בשנת העיבור כנגד מנשה ואפרים, ע"כ. **יוצא לנו לפי"ד השפ"א הנ"ל שענין השמחה בחודש אדר נובע ממידתו של יוסף, והרי ב' חדשי אדר הם כנגד בני יוסף, א"כ אולי מן הראוי להדר בשמחה גם בחודש אדר הראשון.**

ובאמת יש מו"מ בענין זה במגילת איבה לבעל התויו"ט, שכתב במגילת איבה, וז"ל: "אמנם כן עתה הנני קובע יום משתה ושמחה בראשון לחדש אדר שמשנכנס מרבין בשמחה וכו' כי בו ביום חזרה העטרה שלי להיות אב"ד ור"מ בק"ק הגדולה קראקא והגליל שלה", ויום מינויו הי' באדר ראשון כמש"כ שם: "וביום הראשון ר"ח אדר ראשון שנת ת"ד הנ"ל התאספו הראשים וטובים ועקרי הקהילה וכו' והתוועדו יחד וקיימו וקבלו עליהם אותי" וכו', עי"ש, והי' מו"מ בין נכדי התויו"ט אשר עדיין עושין הם את יו"ט הנ"ל [עי' במאמרינו פרשת וישלח שהארכנו בזה] באיזה אדר עושין היו"ט הנ"ל, ואי הוי אדר הראשון א"כ מבואר בלשונו דבאדר ראשון מרבין בשמחה, כלשו"ק לחודש אדר **דמשנכנס מרבין בשמחה**.

סגולת התפילה בחודש אדר, שמחה

כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה (פ' צו עמוד לח) ביאר ענין עסק התורה לפני התפלה, דאיתא בזוה"ק (ויקרא דף ח.) כל פולחנא בעי בר נש למפלח לקוב"ה בחדותא ברעותא דלבא, ואף פולחנא דקרבנא הכי, עי"ש. ולכן גם התפלה שהיא במקום קרבנות, צריך להיות מתוך שמחה, וכמו שאמרו (ברכות לא.) אין עומדין להתפלל מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה, ועל כן צריך שיעסוק בתורה קודם התפלה, כי התורה הקדושה מכניס בקרב לבבו שמחה של מצוה, ככתוב (תהלים יט ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, וזה שאמר הכתוב (משלי כח ט) מסיר אזנו משמוע תורה, שאינו עוסק בתורה קודם התפלה, אזי גם תפילתו תועבה, מפני שאינו זוכה לשמחה של מצוה בשעת התפלה, והתפלה בעצבות איננה רצויה לפני הקב"ה, עכ"ד.

ועל פי זה יש לדרוש במעלת התפלה בחודש אדר, כי כתב הרה"ק החוזה מלובלין זללה"ה בדברי אמת (פ' תרומה) בביאור אמרם ז"ל (ביצה טו:) הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, שנאמר (תהלים צב ד) אדיר במרום ה'. דהנה עיקר נכסי האדם הוא מעשים טובים, ובפרט התפלה שהוא מהדברים העומדים ברומו של עולם (ברכות ו:), ועיקר התפלה הוא בלחש, ולכן נקרא נכסי"ם לשון כיסוי והצנע, וזהו הרוצה שיתקיימו נכסי"ו, פי' שיתקבלו תפלותיו, יטע בהן אדר, פי' שיתפלל על זה בראש חודש אדר, ואזי יעלה את תפלתו, שנאמר אדיר במרו"ם, הוא תפלה העומד ברומו של עולם, ה' נעשה רחמים, עכ"ד. ועל פי האמור יתבאר הטעם שבראש חודש אדר מתעלין כל התפלות, כי משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט.), ואם כן התפלה בחודש אדר הוא מתוך שמחה של מצוה, ועל כן בכח שמחה זו יתעלו התפלות של כל ימות השנה, ויתקבלו ברחמים וברצון לפני אדון כל.

(לב אהרן, פ' תצוה)

וב'מגילת איבה' למכון מורשת התויו"ט בההשמטות הביאו את כל המו"מ בזה, ונעתיקו בקצרה: "ובשו"ת תירוש ויצהר סימן רט"ו [להרה"ג ר' צבי יהודה מיכלזאהן ז"ל] דשאל להרה"ג ר' יצחק פייגענבוים ז"ל ראב"ד ווארשא והשיב לו דהוא [הי' מנכדי התויו"ט] עושה תמיד הסעודה באדר שני עי"ש, אבל במעורר ישנים [להרה"ג ר' מרדכי פרידמאן ממזריטש] האריך בזה לחלוק ע"ז דודאי היינו אדר ראשון, ועיקר טענתו דהא נתמנה לאב"ד קראקא **אדר ראשון**, א"כ בודאי כוונתו באדר ראשון", עי"ש. ולפי"ז מבואר דגם באדר ראשון מרבין בשמחה, ולמעשה נכדי התויו"ט עד היום נתחלקו למנהגיהם בזה, ועיין במגילת איבה הנ"ל דף ק"ד וק"ה מ"ש בזה.

והנה ב'שו"ת חתם סופר' או"ח סימן ק"ס האיר כזה, "דבמתני' שלהי תענית תנן משנכנס אב ממעטין בשמחה, ואמר רב בגמ' כשם שמשנכנס אב וכו' כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, ואר"פ הלכך האי בר ישראל דאית לי' דינא בהדי נכרי לשתמיט מיני' באב ולימצי לי' באדר, והרמב"ם פ"ה מתענית כתב משנכנס אב ממעטין ולא כתב הא דלשתמיט מנכרי, אמנם בש"ע בהלכות ט"ב הוסיף וכתב הא דלשתמיט, **ואמנם בהלכות מגילה לא כתב הרמב"ם ולא הש"ע הא דמרבין בשמחה ולא הא דלימצי לנכרי, והמג"א** (סי' תרפ"ו סק"ה) **הביאו וצריך לידע טעם להשמטה זו**", עי"ש מה שכתב בזה.

וב'נמוקי אורח חיים' סימן תרפ"ו רצה ליישב: בהקדם מה שביאר ב'שער ישכר' (מאמרי חודש אדר אות ב) דלכן ב'אב' ביאר הגמ' והפוסקים במאי ממעטין, והכא ב'אדר' כתבו סתם בלשון כללי מרבין בשמחה ולא כתבו במה, דלמעט בשמחה א"א באופן כללי, דבחודש אב אף דמרבין בבכיות ולב נשבר, עדיין אסור לנו להיות בעצבות [כידוע מספרי תלמידי בעש"ט הק'], ומצוה עשה דאורייתא להיות בשמחה, דכ' תחת אשר לא עבדת ה' אלקיך בשמחה וגו', וע"כ נקט רק איזה דברים שממעטין בחודש אב, אבל באדר שמרבין בשמחה לא שייך לפרט לפרטים, דאז יהי' נשמע שרק בדברים אלו מרבין, ולא בשאר דברים, ואינו כן דמרבין בשמחה בכל ענינים ומדה טובה מרובה. [וב'שער ישכר' שם מביא בשם זקנו הרה"ק השם שלמה זצ"ל ראי' בגודל חיוב מצות שמחה, וז"ל: "אשר בצ"ח ברכות בתוכחה בפ' תבא נאמר רק תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה וגו' ולא חשיב חטא וחסרון אחר אשר מגיע בעדו רובי העונשין, דשם ר"ל רק אשר לא עבדו בשמחה, משמע כי הוא הדבר גדול ונחוץ יותר מהכל, וגם עוד ראי' גדולה כי הנה יאמרו נא יראי ד' ות"ח וצדיקים השמים לבם לשוב אל ה' ולהתחרט על עונותיהם, אם שבו כבר ונתחרטו והתוודו לאשר לא עבדו את ה' בשמחה, רק אדרבא מתמרמרין בזכרם כי לא התחרטו והתודו כראוי, אבל על מדת השמחה לשוב ולהתחרט מאן דכר שמי' ומדוע זה, **אלא ודאי יען כי הוא השמחה דבר גדול ונחוץ כ"כ, ע"כ לא יניח הבע"ד אפי' להתחרט ולשוב על זה, כדי שלא יתכפר ח"ו עון מניעת השמחה**, ואדרבא לצחוק יחשב בעיניו כי על זה יצטרך לשוב ולהתוודות וכו' כנז', עכתד"ה ודפח"ח], ולכן י"ל דלכן לא מביאו הרמב"ם ושו"ע כיון דאינו נוגע "למעשה" רק בלב באופן כללי, ודרכו של הרמב"ם ושו"ע להביא רק דבר שיש בו מעשה. אולם חזר והקשה ע"ז דהא מצינו דרמב"ם ושו"ע מביא מצות שמחה ביו"ט, וכן טהרת מחשבה בהל' איסורי ביאה, והל' דעות ואע"ג דאינו למעשה וצ"ע, עי"ש.

ביאור חדש בדברי חכז"ל 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' מצינו בספר 'אבני שהם' (פרק צא) שמביא בשם 'שו"ת פאר עץ חיים' (ח"ג דף יא) דבאמת ליכא חיובא בזה, רק שאם רצה להרבות בשמחה הרשות בידו, מה שאין כן בשאר ימים אין להרבות בשמחה שאינה של מצוה, וכדמשמע במס' ברכות ריש פרק אין עומדין ובמס' שבת פרק במה מדליקין על פסוק 'ולשמחה מה זו עושה', אבל בחודש אדר מותר להרבות בשמחה אפילו אינה של מצוה, ואולי קצת מצוה נמי איכא בזה, והוא משום דהחודש גרמא לזה, וכדכתיב והחודש אשר נהפך להם, עי"ש, אולם בפשטות מבואר דהוא מצוה ואף חיובא, ובפרט בספרי חסידות האריכו מאד בזה, דיש ענין דוקא להרבות בשמחה בימים אלו.

ומליצה נאה מובא בספר 'שפתי חכמים' על מס' מגילה בפתיחה (סק"ז) שכתב: "משנכנס אדר מרבין בשמחה במליצה: משנכנס אדר קאי ג"כ על לימוד 'זאת תורת אדר' היינו מסכת מגילה דמרבין בשמחה, והגם כל פיקודי ה' ישרים משמחי לב, אפילו הכי לימוד והתעסקות במסכת מגילה מרבין בשמחה יתירה דחביבה, דאפילו בתרי קלי יהיב דעתי ושמעי (מגילה ל"א ע"ב) לכן מרבין בשמחה", עי"ש. ועיין שם דמנהגו של הגאון החתם סופר ז"ל היה שמר"ח אדר עד ר"ח ניסן למד מסכת מגילה כולה והיה דרכו ללמוד עד ימי הפורים מרישא עד דף כ"א 'מאי מברך', והשורות מ'מאי מברך' היה לומד ביום הפורים וחידש בכל שנה איזה דרוש ברבים בשורות אלו, ועד ר"ח ניסן סיים המסכת כולה, וכן ראוי לנהוג, עי"ש. והמקור הוא ב'מנהגי חתם סופר' חודש אדר סעי' ה', ובהגהות שם (סק"ט) ציין דה'כתב סופר' מזכיר כמה פעמים לימוד זה, ראה שו"ת כת"ס חאו"ח סימן ל"ז ד"ה ומה, חיו"ד סימן קנ"א ד"ה זה, וזה לשונו בחאו"ח סימן ק"א "ומדי דברי בו זכור אזכור מה ששמעתי מפה קדשו של אבא מאוה"ג זצ"ל **בלמדו ברבים מסכת מגילה בכל שנה סמוך לפורים**", עי"ש, וגם החתם סופר מזכירו בשו"ת חת"ס חאו"ח סימן קצ"ה מתאריך 'תענית אסתר תקס"ו' ד"ה בשולי: "אודיעהו מה שנתחדש לי כעת בחזרי על מסכת מגילה", עי"ש.

ובספר 'ספרא רבה דישראל' (דף רכ"ד) בהשמטות למנהגי החת"ס מביא מכתב מה'חתן סופר' לא' מבניו [בתאריך ט"ו בשבט] וז"ל: "טוב אם תלמוד וכו' מס' מגילה מדף לדף בנחת עד פורים הבע"ל **כאשר נהג ק"ז רשבכ"ה מרן החתם סופר זצ"ל מידי שנה בשנה**", ע"כ, ומשמע דכבר התחיל הלימוד מט"ו בשבט, ובאמת ה'חתן סופר' נהג בעצמו ללמוד מס' מגילה מט"ו בשבט עד יום הפורים עי"ש, ואגב יש לציין מש"כ בדברי חנה (בתולדות פרק ח') מה שאמר הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זצ"ל בשם הרה"ק משינאווא זצ"ל: "שלימוד מסכת מגילה הוא סגולה ליראת שמים בכל השנה", עי"ש.

ועל מה שהתחיל ללמוד כבר מט"ו בשבט יש לציין דיש שכבר התחילו גם להיות בשמחה מט"ו בשבט, כאשר ראיתי בליקוטים שפעם שאל אחד מהחסידים המקורבים מהרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטעפינשט זצ"ל, על מה שמצינו בחז"ל (מגילה ד.) שהשוו את חג הפורים לשאר ימים טובים לענין לדרוש הלכות חג בחג, ודורשין בהלכות פורים ביומו, ונשאלת השאלה למה גבי פסח אמרו (פסחים ד:) שואלין ודורשין בהלכות הפסח ל' יום קודם החג, ולגבי פורים אמרו משנכנס אדר מרבין בשמחה ולמה לא שלושים יום מקודם, והשיב לו הרה"ק הנ"ל: דאדרבה דמהא דאמרו משנכנס אדר מרבין בשמחה מוצא אני סמך שצריך להקדים השמחה ל' יום קודם הפורים, ומשנכנס אדר כבר "מרבין" בשמחה, ובאמת צריכין **להתחיל** בשמחה מט"ו כשבט שהוא ל' יום קודם החג, ודפח"ח. ואגב על לשון "מרבין" יש מאמר ידוע מהרה"ק מסאדיגורא זצ"ל "דהקב"ה נותן לנו שמחה, ואנו רק צריכין **להרבות** השמחה".

ועי' בספר 'בית יעקב' [מהרה"ק רבי יעקב אהרן בן רבי משה מזאלשין זצ"ל מתלמידי החוזה מלובלין] פ' פנחס, שכתוב בזה"ל: "ושמעתי בשם צדיק אחד, כמדומה בשם רשכב"ה ההה"ק זצ"ל מלובלין, משנכנס אדר מרבין בשמחה, **שיכולת ביד אדם להרבות הקדושה על ידי שמחה**, משנכנס אב ממעטין בשמחה, ירצה על ידי שמחה אז ממעטין הקליפה והטומאה", עי"ש. ובנוסח אחר מובא ענין זה ב'תורת שמעון' להרה"ק מיעריסלוב בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל: "משנכנס אדר **מרבין השפע לבני ישראל על ידי שמחה**, ומשנכנס אב מתמעטין שונאי ישראל גם כן על ידי שמחה, ולא שיהיה ח"ו בעצבות ומרה שחורה, כי העצבות רח"ל מבטל העבדות חס ושלום", עי"ש.

ודבר פלא ראיתי ב'אוצרות מהרצ"א' (חודש אדר אות א): דלכן קבעו עיבור דוקא על **חדש אדר** ולא שאר חדשי השנה, דמשנכנס אדר מרבין בשמחה, **ועשו זה כדי להמתיק הדינים ולהרבות שמחת ישראל**, עי"ש, ועי' בספה"ק 'אוהב ישראל' (פורים): "משנכנס אדר מרבין בשמחה, כי בשמח"ה הוא עולה מספר שנ"ה, ר"ל שהשמחה המתעוררת אז באדם ממשכת שמחה וחדוה לכל השנה" עי"ש.

ואימרא נאה מתאמרא משמי' של הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן טשערנאוויץ זצ"ל על דברי חז"ל (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', כי באמת לא ידענו באיזו מין שמחה מדובר, והרי גם על הרעה והקושי אמרו חז"ל (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', ואמרו בגמרא ולקבלינהו בשמחה, אמנם לא כן הוא, כי אף אם יש לקבל את הרעה בשמחה, מ"מ בוודאי אין לומר עליה הענין של 'מרבין בשמחה'... ואם אמרו על זה החודש 'מרבין בשמחה' בוודאי הכוונה על הטוב הנגלה לעיני כל, טובה וברכה מרובה לכל בני ישראל.

עבודת וסגולת השמחה בחודש אדר הראשון

ונראה לבאר בהקדם ליתן טעם על מה שאמרו ז"ל (סנהדרין יב.) שבשנת העיבור, שמעברין את השנה כדי להשלים החסרון ששנות הלבנה פחותין משנות החמה עד עתה, מעברין דוקא חודש אדר ולא אחת משאר החדשים. וצ"ב הטעם למה אין מעברין אחת משאר החדשים.

ונראה לומר בזה, דהנה חודש אדר הוא חודש המסוגל לשמחה וישועה, כמאמרם ז"ל (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין בשמחה, וקיי"ל כל הנטפל לדבר טוב הרי הוא כמוהו, כדאשכחן במשנה בפ"ק דמכות (ה:) על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, אם מתקיים העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה, ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב להקל אלא להחמיר, אם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה שישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה, ופירש"י דמדה טובה מרובה ממדת פרעניות. ועד"ז הוא בכל דבר טוב, על ידי שנטפלין אליו נחשבין כמוהו.

ולפי זה יש לומר דמהאי טעמא קבעו חז"ל דמיד שיצא חודש שבט יתחיל בחינת השפעות השמחה של חודש אדר, **דהגם שלא הגיע עדיין עיקר זמנו של אדר עד חודש שלאחריו, מכל מקום עשאוהו לנטפל לחודש שלאחריו והרי הוא כמוהו, ויש לו כל החשיבות של חודש אדר.** וכן מוכח ממה שאמרו (מגילה ה:) אין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומשלוח מנות בלבד, משמע דלגבי שאר ענינים שווין הם לגמרי הב' חדשי אדר, **ויש לאדר ראשון כל הסגולות של חודש אדר ומסוגל גם כן לישועה ולשמחה.**

ובדרך זה אפ"ל הטעם על מה שנוהגין בשנת העיבור להוסיף על ימי השובבי"ם המסוגלים לתשובה עוד שני שבועות, דהיינו פרשת תרומה תצוה, כמבואר במגן אברהם (או"ח סי' תרפ"ה) ובשע"ת (שם). ולדרכינו אפשר לומר הטעם כיון שמשנת העיבור שמעינן דהנטפל וסמוך לדבר הרי הוא כמוהו, על כן מוסיפין עוד שני שבועות על ימי השובבי"ם המסוגלים לתשובה דכיון שסמוכים ונטפלים להם יש להם גם כן כח וסגולת ימי השובבי"ם, ואף עם ח"ו כבר עברו אלו השבועות של ימי השובבי"ם ולא שת לבו לשוב אל ה', עוד לא אבדה תקותו, ויוכל עוד לתקן פגמיו ולשוב אל ה' בשני שבועות האלו הנטפלים לאחרי'.

ויש לומר עוד דאלו ימי השבועות מסוגלין לתשובה יותר מכל שאר ימי השובבי"ם, לפי שבב' שבועות אלו נכנסין כבר לחודש אדר שהם ימי השמחה, **דהא גם חודש אדר הראשון יש לו הכח והשפעת השמחה של חודש אדר** וכמו שביארנו, על כן **העבודה שעובדין את ה' בימים אלו, כיון שהוא מתוך שמחה על ידי זה בניקל יותר לשוב אל ה' מתוך אהבה ושמחה**, אבל שאר ימי השובבי"ם שהם בחדשים טבת שבט הם מהחדשים שנפלו בחלקו של עשיו כמבואר בזוה"ק (ח"ג דף רנט ע"א) ובחדשים אלו קשה יותר לעלות במעלות העבודה להשי"ת ועלולים יותר ליפול ברשת זו טמן הס"מ, וכל שכן שקשה מאוד להגיע למדריגה זו לשוב לה' מתוך אהבה ושמחה, מה שאין כן בב' שבועות האחרונים שאז בניקל יותר לשוב ולהתקרב לה' על ידי תשובה מאהבה.

ויש לרמוז דברינו אלו במאמרם ז"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה. שעל ידי שעובדין את השי"ת בחודש זה מתוך שמחה, ושבין לפניו ית' בתשובה מאהבה, על ידי זה נתרבין מאוד הזכיות, דכשעושה תשובה מאהבה זדונות נעשו לו זכיות כמבואר ביומא (פו:) ועל דרך שכתב בספה"ק קדושת לוי (בדרושים לסוכות) דהתשובה שעושין בימי החג כיון שהוא מתוך שמחה הוי בבחינת תשובה מאהבה עיי"ש, וזהו הכונה משנכנס אדר מרבין הזכיות על ידי שהעבודה בחודש זה הוא מתוך אהבה ושמחה. **וגם בפשטות יש לומר שעל ידי השמחה של מצוה בחודש אדר, מרבין השפעות טובות בגשמיות וברוחניות.**

(טיב לבב, פ' משפטים)

ומקורו בקובץ 'לקט שושנה' שי"ל בעיר סאטמאר ונדפס שם בשם רבינו ז"ל (שנה ב' שנת תרצ"ה סימן מ"ה)

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

ביהמ"ד הגדול | ביהמ"ד אבני צדק | ביהמ"ד ישמח משה | ביהמ"ד אהל יניא | ביהמ"ד ברך משה | ביהמ"ד בית ברוך | ביהמ"ד בית מרדכי | ביהמ"ד שמואל בנימין | ביהמ"ד עטרת זקנים | ביהמ"ד בלומינג-גראוו | ביהמ"ד בית דוב | ביהמ"ד ויואל משה | ביהמ"ד דברי חיים | ביהמ"ד רב טוב | ביהמ"ד דברי יואל | ביהמ"ד קרושת ירם

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040. | **Fax** 845.783.2684

בעהשי"ת

בהודש שמרבין בו בשמחה
אדר ראשון תשפ"ב לפ"ק

מודעה משמחת

מודיעים אנו בזה לקהל אנשי שלומינו
חברי קהלתינו הקדושה הע"י

אשר בעז"ה

ביום ב' כי תשא, י"ד אדר א'

ליל פורים קטן

יערוך כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
שולחן הטהור

סעודת פורים קטן
לכבוד היום

ברוב עם הדרת מלך

בהיכל בית המדרש הגדול

בשעה 7:30 בערב

אין בין אדר ראשון לאדר שני
אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים
(משנה מס' מגילה)

וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד

בכבוד רב
הנהלת הקהלה

איסור מזיקת שם השם

[א] אסור למחוק אפילו אות אחת מן השמות הקדושים והטהורים שנקראים בהם הקב"ה[1]. ואם מוחק אפילו אות אחת. הרי הוא עובר בלאו מן התורה, וחייב מלקות[2].

נמחק מקצת השם

[ב] אפילו אם נמחק מקצת השם מאליו, או ע"י אדם שוגג או מזיד, אפילו הכי אסור למחוק את הנשאר[3].

לחתוך אות משם השם

[ג] החותך אות אחת משם השם, הרי הוא גם בכלל מחיקה ואסור, דסוף כל סוף השם נחסר ע"ז[4].

מחיקה מקצת האות

[ד] אף מחיקה במקצת של שֵם השֵם, דהיינו שנשאר שֵם השֵם שלם, אסור. לכן אם אות נו"ן או כ"ף פשוטה דבוקה לאות אחת מן השמות שתחתיה, צריך ליזהר כשגורד את הרגל להפרידם שלא יגע הסכין בנקודה אחרונה הדבוקה אל השם, אלא יניח משהו מרגל הכ"ף או הנו"ן דבוק באותו השם, ומאותה נקודה ולמעלה יתחיל לגרור ולהפריד הדיבוק[5].

מחיקה ע"י גרמא

[ה] כתב שֵם השֵם על בשרו, מותר להכנס למים כדי לטבול, אע"ג דעי"ז ימחק השם, משום דהוה רק גרמא. וראה בהערות[6].

---

1. שו"ע (יו"ד סימן רעו ס"ט). והם עשרה שמות המפורטים לקמן בסעיף ו.

2. קסת הסופר (סימן יא ס"א). וז"ל כתיב בעכו"ם 'ואבדתם את שמם מן המקום ההוא', וכתיב בתריה 'לא תעשון כן לה' א-להיכם, אמרו רז"ל מכאן אזהרה למוחק את השם, שאם מוחק אפילו אות אחת מן השמות הקדושים והטהורים שנקרא בהם הקב"ה, הרי הוא עובר בלאו מן התורה, וחייב מלקות.

3. קסת הסופר (שם) בשם הבני יונה. ואינו דומה לשם שלא הושלם דיש אופנים שמותר למחקו, דשאני הכא כיון שהיה כבר שם חל עליו כבר קדושה. משנה"ס (שם סק"ב).

4. קסת הסופר (סימן יא ס"ג).

5. קסת הסופר (שם ס"ד), בשם הרמ"ע. ושם בלכת הסופר (סק"ט) הביא ב' טעמים א. משום דחצי שיעור אסור מן התורה. הרמ"ע. ב. משום דלא גרע מהנטפל להשם. נוב"י. וכתב הלשכה"ס ולפי דבריו לכאורה בנטפלין יש להתיר לגרור קצת מן האות. כי נטפל לנטפל לא שמענו. וצ"ע. עי"ש עוד.

והנה לכאורה יש לעיין מה מועיל להשאיר חלק מהאות נו"ן דבוק להשם, הרי לא נכתב לשם קדושת השם, וא"כ נמצא שהשם אינו מוקף גויל באותו מקום, כמו שמצאנו בנפלה טפת דיו סמוך להאות שיש בזה חסרון משום מוקף גויל. דשאני הכא דנכתב בדרך כתיבה ושפיר נתבטל לאותיות השם, משא"כ כשנפלה טפת דיו

סמוך להאות דלא נעשה כלל בדרך כתיבה, אינה מתבטל להאות שנכתב והוה חסרון משום מוקף גויל. משנה״ס (סימן יב ס״ח ביה״ס ד״ה וימשוך).

שמות השם שאינם נמחקים

[ו] עשרה שמות הקדושות הן:[7] [א]. שם הוי״ה. [ב]. ושם אדנות. [ג]. א–ל. [ד]. א–לוה. [ה]. א–להי[8]. [ו] א–להים. [ז]. שד–י. [ח]. צב–אות. [ט] י–ה. [י] אהי״ה[9].

אותיות הנטפלין להשם

[ז] כשם שאסור למחוק שמות הקודש, כך אסור למחוק מאותיות הנטפלות מאחריהם כגון, ד׳ של א–להיך. ו׳כ״ם של א–להיכם. מפני שכבר קדשם השם[10]. אמנם אותיות הנטפלין לפני שם השם, כגון ׳למ״ד, מן לה׳, כ״ף מן כה׳, מותר למחקה[11]. ודעת הרבה פוסקים שמחיקת נטפל לאחריהם הוא רק מדרבנן[12].

---

6. בגמרא (שבת קכ:) ״תניא הרי שהיה שם כתוב לו על בשרו, הרי זה לא ירחוץ [במים] ולא יסוך [בשמן, את בשרו שבמקום השם, כדי שלא ימחקנו] וכו׳. נזדמנה לו טבילה של מצוה כורך עליה גמי [כדי שלא ימחק השם מחמת המים] ויורד וטובל. רבי יוסי אומר, לעולם יורד וטובל כדרכו [ואינו צריך לכרוך גמי על מקום השם, כיון שהוא רק גורם מחיקה, וזה מותר] ובלבד שלא ישפשף״. ודנו בגמרא בטעמם של חכמים המצריכים ליתן גמי. ובתחילה סברה הגמרא שהטעם משום איסור מחיקת השם, וע״י הגמי ישמר השם ולא ימחק. אך למסקנא דחה הגמרא טעם זה, שהרי אם הגמי יהיה מהודק לבשר באופן שיציל את השם ממחיקה, הרי הוא עצמו יחצוץ בפני המים. אלא טעמם של חכמים משום שאסור לעמוד בפני השם ערום, ולכן צריך ליתן גמי על שם השם בלי להדקו. וצריך לחזר אחר גמי. ורבי יוסי סבר שאם אין לו גמי יכול להניח ידו על השם. וכן פסק הרמב״ם (יסודי התורה פ״ו ה״ו) שאין האיסור אלא משום שעומד בפני השם ערום. אבל משום מחיקת השם אין איסור״.

אמנם לאידך גיסא איתא בגמרא (סוכה נג) בשעה שכרה דוד שיתין, קפא תהומא ובעי למשטפא, אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא. ולבסוף התירו משום קל וחומר, כדי להציל את העולם. אבל בלא״ה היה אסור אע״פ שדוד לא היה מוחק בידים רק המים מחקו והוי רק גרמא. ותירץ התשב״ץ דרק כשכתב על בשרו מותר, משום שבלא״ה עומד להמחק. אבל לא במקום אחר.

או אפ״ל דאצל דוד היה אסור לכתוב לכתחילה שם על דעת לאבדו ע״י גרמא, דחלק הכתיבה אינו גרמא אלא עשיה ממש, והיינו דשאל דוד אי שרי ׳למיכתב׳, כדי לזרוק לתהום (לשכה״ס סימן יא סק״א).

7. כל הסעיף לשונו של הקסת הסופר (שם ס״ה). והנה בשו״ע (שם) כתב שבעה שמות ועיי״ש בנו״כ. למה מנה רק שבעה.

8. דעת הט״ז (שם סק״ז) דשם א-להי, כולו מן השורש גם האות יו״ד. ודלא כהמשאת בנימין הסובר שהיו״ד הוא רק נטפל להשם. כמו שמצאנו בשם א-להים שגם היו״ד הוא מהשורש השם, ה״נ עיי״ש.

9. בשו״ע כתב ״ויש גורסין גם כן ׳אהי״ה אשר אהי״ה׳. וכתב בביאור הגר״א (שם) דהוא הדין לאהי״ה השלישי (שמות ג יד) נמי קודש, וא״כ למה נקט ׳אהי״ה אשר אהי״ה׳, הרי היה צריך לכתוב ׳אהי״ה׳, אלא רבותא קמ״ל דאף אהי״ה השני קדש. ולא אמרינן דהשני יהיה חול כמו שאמרינן כאל-הי האלהים שהשני חול.

הנה דנו הפוסקים האם גם תיבת ׳אשר׳ קודש. כלשון השו״ע אהי״ה אשר אהי״ה, או שתיבת ׳אשר׳ הרי הוא תיבת חול ומותר למחקה. ולשון הקסת מבואר שרק אהי״ה קודש, אבל תיבת ׳אשר׳ אינו קודש. וכ״כ להדיא בח״ב.

10. שו״ע (שם). וכתב בלשכה״ס (סימן יא ס״ק יד) שאפילו אם כתב קודם הנטפל לאחריהם, ואח״כ שם השם אסור במחיקה.

11. ט״ז ש״ך (שם). וכ״כ הקסת הסופר (סימן יא ס״ק יד). ואף אם כתב השם ואח״כ כתב הנטפל לפניו אינו קדוש. וכ״כ במקדש מעט (שם ס״ק נט).

12. יעויין בקסת הסופר (סימן יא).

מרן המוסדות דרבינו יואל
מסאטמאר
קרית יואל
בני ברק
מרן הגאון רבי יואל טייטלבוים זי"ע
מייסד ע"י כ"ק מרן רבינו הקדוש"ט זיע"א
מייסד ע"י כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
מה טובו אוהליך יע"ב
מעומק הלב, נשגר בזה ברכת מזל טוב, נזמרה לאלוקי יע"ב
כשהשמחה במעונו תקדמנו ברכות טוב, רני ושמחי ל'יע"ב
'דידינו ויד יד נפש כל חי, תומך נלהב למוסדותינו הק' ברוח נאמנה מסורה ומרובה עד בלי ד'
עושה ומעשה צדקה וחסד לפרט ולכלל, לכל מוסדות סאטמאר בכל קצוי תבל, נדיב ושוע
קראנו אליו בכל עת וענגו, לטובת החזקת מוסדותינו, לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א קשור ואדוק
בונה ומקים "מקוה שמואל בנימין" המעטירה, ע"ש אביו לזכרון עולם לתפארה, בן יוכה אב
הרבני הנגיד הנכבד המפואר, מוכתר בכל תואר
מו"ה
יעקב זוסמאן סופר
הי"ו
מראשי הנהלת ישיבה"ק בקרית יואל יע"א
חבר וועד העילוין ק"ק יטב לב ד'סאטמאר ניארה"ק
לרגל שמחת נישואי בתו שתחי' למז"ט ובשעטו"מ
עב"ג החתן החשוב המצויין, עדיו לתפארת ולגאון, שמו מהולל בשיר ורון
כמר שלמה זלמן שוואַרץ ני"ו
בן רב גאון, מורה ודאין, האי גברא רבא ויקירא, ת"ח ומרביץ תורה והוראה
הרב הגאון רבי יואל שוואַרץ שליט"א
דיין ומורה צדק דבית מדרשינו - בנין געלבשטיין
בתוככי קהילתינו הק' ווילִיאמסבורג יע"א
יה"ר שתזכה לראות ולרווות רב תענוג ונחת מכל יוצאי חלציכם, ותזכו להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה כל ימי חייכם, ותמיד נספר תהילתכם, ונודה לכם על רוב פעולתכם, ואך טוב וחסד ירדפוכם, אושר ועושר והרחבת הדעת בכל גבולכם, וכל טוב סלה.
המברכים ביקרא דאורייתא
הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק

חוקים להורותם
הלכות עדינים. מפסקי הראשונים והאחרונים. עם תוספת ביאורים ושעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

יין פוטר שאר משקין (ב)

דינים שנתחדשו השבוע ע"י אברכי כוללינו הק' - כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

ענבים אי פוטר משקין

נהוג עלמא דאף מיץ ענבים [גרעי"פ דשו"ס] פוטר שאר משקין.

בפשטות לא מצינו לחלק בזה, ובכל ענין אמרי' דפוטר, ובפרט לפי הטעם שהבאנו שטעם הפטור הוא מחמת חשיבות הברכה, א"כ אף בזה שייך טעם זה, ורק לטעם חשיבות היין יש מקום לדון, וכן הובא מכמה פוסקים.

אולם יש מי שמסתפק אי מיץ ענבים נחשב כיין לפטור שאר משקין כיון שאין לו חשיבות יין, וחששו שלא ליכנס לספק ברכה.

שו"ת שבה"ל (ח"א סי' מ"ט), וכתב כן כיון דהרי פליגי האחרונים אי יין פוטר דוקא כששותה בקביעות או אפילו במלוא לוגמיו, אלא דאנן פסקינן דיין פוטר בכל אופן, אלא דבזה יש להסתפק דבמיץ ענבים דהוא דרגא פחות מסוחט אדם אשכול של ענבים, אולי כו"ע מודים דאם לא קבע עליו לשתות קביעות ממש יתכן שאינו פוטר, וכתב שם דכן נאמר לו דהרבה מסופקים בזה, וכדאי לעשות פעולה למחשבה שלא להכנים עצמו לזה.

שתה יין פחות מרביעית ומים יותר מרביעית

שתה יין פחות משיעור רביעית דאינו מברך לאחריו מעין ג', מברך על המשקין בורא נפשות.

דהא אינו מברך על הגפן, ס' ברכה"נ (פ"א סעי' כ"א), ועי' שעה"צ (סי' ר"ח ס"ק ע') דמסתפק היכא ששתה יין בשיעור מלוא לוגמיו, וצדדי הספק הוא דמשום ששתה היין בענין שהסיבה שאינו מברך לאחריו הוא מחמת ספק, האם מחמת כן הוא יברך לאחר המשקין, דהרי על הצד שהוא חייב בברכה אחרונה אינו מברך על המשקין, ומתאמרא דהספק תלוי בחקירה שהבאנו לעיל בשם הפמ"ג ביסוד מה פוטר המשקין האם הברכה פוטרת או השתיה פוטרת, ועי' שו"ת אגר"מ (ח"א ע"ד) ושו"ת שבה"ל (ח"ח סי' קס"ו) דדעתם דצריך לברך על המשקין.

אכל מזונות ושתה יין ספק כשיעור ושאר משקין

אכל מזונות כשיעור ושתה יין ונסתפק אם היה בו כשיעור, דהדין הוא דכולל היין בברכת מעין ג' של המזונות (כדמבואר בשו"ע סי' ר"ח סעי' י"ח)., אם שתה גם שאר משקין יברך תחילה בורא נפשות על המשקין ואח"כ יברך מעין ג'.

קצות השולחן (סי' נ"ט בדה"ש ב'), והטעם דאם יברך קודם ברכת מעין ג' לא יוכל לברך שוב על המשקין מספק, שאם היה חייב ברכה אחרונה על היין הרי נפטרו ממילא גם המשקין בברכת מעין ג' שכלל בו היין, ואם לא נתחייב על היין לא נפטרו המשקין, ע"כ יברך תחילה בור"נ.

יין של ברכת המזון, קידוש, והבדלה

השותה יין מכוס של ברכה וברצונו לשתות לאחריהם שאר משקים, בכוס של קידוש פוטר שאר משקים ואין צריך לברך לפניהם, ובכוס של ברכת המזון או הבדלה או כוס מילה וכדו', נכון להחמיר לעשות עצה שלא ליכנס לספק דהיינו או לאכול דבר שברכתו שהכל ולפטור המשקים, או לשמוע ברכה מאחר, או לברך ברכה אחרונה על היין ולהפסיק בנתיים ואחר כן לברך על המשקים.

דהנה מפשטות השו"ע והאחרונים משמע דלא חילקו בדין יין פוטר משקים בין סתם יין ליין מכוס של ברכה, והם סוברים דבכל ענין יין פוטר משקין, וכן כתב להדיא בבאר היטב (סק"ט) בשם הגינת ורדים, וכ"כ בשועה"ר (סעי' ד') לגבי כוס קידוש והבדלה, וכן מוכח מדברי המשנ"ב (שעה"צ סי' תע"ט סק"ד) דיין ברכהמ"ז פוטר שאר משקין, אולם בהג"ה רעק"א מביא בשם תשובת בתי כהונה דיין ששותים לשם מצוה כעין כוס של ברכהמ"ז אינו פוטר שאר משקין, דדוקא יין ששותים דרך שתיה דהיינו שברצונו לשתות פוטר משא"כ יין ששותה לשם מצוה אינו פוטר, והרעק"א ציין לעי' בדברי המ"א (סוסק"א) דשם כתב דיין של קידוש פוטר משקין, ובפשטות אפשר לומר בכוונתו דהרעק"א בא לומר דדעת המ"א דלא כהבתי כהונה, ובתהל"ד (סקי"ב) למד דלגבי יין הבדלה זה במחלוקת (בסעי' ד') לגבי יין הבדלה

אי פוטר יין שבתוך הסעודה, אולם הקשה דמשועה"ר לא משמע כן, אלא דזה שני ענינים נפרדים, ובשו"ת רב פעלים ח"ב סי' מז) הביא השואל מספר נגיד ומצוה למהר"י צמח ז"ל, שכתב אחר הקידוש ישתה מים מעט פחות מרביעית, ולכוין לפטור המים שבתוך הסעודה, וברב פעלים השיב שזהו נוסחה מוטעית יען דקי"ל ברכת קידוש פוטרת כל מיני משקין, ואין צריכין לתיקון זה לשתות מים קודם סעודה, והביא דכ"כ היעב"ץ בעמודי שמים, דמ"ש בס' נגיד ומצוה אחר קידוש תשתה מים, הוא מדעת המסדר מנהגי האר"י ז"ל, ולא יצא זה מפי רבינו האר"י ז"ל, דהא האידנא המקדש על היין לא צריכנא להא, אלא ע"י ברכת יין דקידוש יכוין לפטור מים שישתה בתוך הסעודה ע"כ.

ובדעת תורה כתב דיש לומר דלגבי קידוש אף הבתי כהונה יודה דפוטר, כיון דקידוש צריך שתהא במקום סעודה, ולכן פוטר המשקים דהוא חלק מהסעודה, ובשו"ת שבה"ל (ח"ט סי' ט"ז) מסיק דבכוס של קידוש ודאי דפוטר, ובשאר כוס של ברכה יש לחוש ולהחמיר שאינו פוטר, כיון שהרעק"א העתיק דברי הבתי כהונה, והבתי כהונה עצמו חלק על הגוו"ר, והנה בבתי כהונה עצמו כתב שיברך ברכה אחרונה על היין ואח"כ יברך על המשקין, ואנו כתבנו לעשות עצה לינצל מספק לחשוש לדעת הגינת ורדים דדעתו שזהו ברכה שאינה צריכה.

לפטור קאוו"ע עם צוקע"ר

יין פוטר קאוו"ע, ופוטר גם את הצוקע"ר אף כשאוכלו לחוד עם שתיית הקאוו"ע.

שו"ת חת"ס (סי' מ"ז) והובא דבריו בביאוה"ל (ריש הסי') וטעמו כיון דהקאוו"ע טפל ליין והצוקע"ר טפל לקאוו"ע.

כשאוכלו לאחר ששותה מהקאוו"ע.

ח"א והובא בביאוה"ל (שם), אולם בכה"ח (סק"ו) כתב דלכתחילה נכון שלא לאכלו לחוד ולערבו עם הקאוו"ע או שיכווין בשעת אכילת הצוקע"ר שאינו אוכלו למתק אלא אוכלו בשביל עצמו, וטעמו בזה כיון דחושש לדעת המרדכי שיין אינו פוטר אא"כ שותהו בקביעות, ולכן אף שנקט' שפוטר בכל ענין, אולם שיפטור גם את הטפל למשקה יש להחמיר.

לפטור משקים שברכתם העץ או אדמה

יין אינו פוטר אלא משקים שברכתם שהכל, אבל משקים שברכתם אדמה או העץ אינו פוטר.

כן מוכח מהמ"א (סי' ר"ד סק"ז) שכתב לגבי הדין לפטור משקים שברכתם ספק או שהכל או העץ בברכה אחרונה שיקח פרי ויפטרנו בברכתו, ואף דהתם בירך על היין ויכול לפטור המשקים, ומוכח דמשקים שברכתם העץ אינו פוטרם, ובשו"ת שבה"ל (ח"ח סי' קס"ז) הביא דבריו אלא דהקשה דסוכ"ס תורת משקים עליהם והיו צריכים ליפטר בברכת היין ומה החילוק לגבי משקין או ברכתם שהכל או העץ והאדמה, ומסיק דאולם אין אחרי דברי המ"א כלום, ובקצות השולחן (סי' נג סקכ"ח) הסתפק בדין זה ולא הביא הראיה מהמ"א הנ"ל, אלא דמדייק מדברי השועה"ר (סבה"נ פ"א סי' כ"א) שכתב דיין פוטר משקין שברכתם שהכל, ומבואר דוקא באלו שברכתם שהכל ולא באלו שברכתם העץ או אדמה, וכתב סברא בזה דכיון דמשקין אלו ברכתם כברכת הפרי לכן דינם כהפרי עצמו שהיין אינו פוטרו, ומהביאוה"ל (סי' ר"ב סעי' י"א ד"ה ובורא) מבואר ג"כ דאינו פוטר, דכתב לגבי מי שריית תאנים דספק.

ולכאו' לפי"ז בסחיטת פירות לפי הני ראשונים הסוברים שברכתם כברכת הפרי אינם נפטרים בברכת היין, וכן תהא הדין לפי החזו"א שדעתו בסחיטת תפוזים שרוב תפוזים עומדים לסחיטה וברכתם העץ.

לפטור מרק

יין אינו פוטר מרק.

דכל שנהנים ממנו בדרך אכילה אינו נחשב משקה אלא נחשב אוכל לגבי דין פוטר שאר משקין.

אוכל שנימוח ומשקה שנקרש

אוכל שנימוח כל כך עד שראוי לשתיה נחשב למשקה, ומשקה שנקרש עד שראוי לאכילה יצא מתורת משקה.

שועה"ר ס' ברכת הנהנין (פ"ח סעי' ח'), ולגבי מים לנט"י כתב (בסי' קנ"ח סעי' ח') כתב דמאכל נחשב כל שאין דרך בני אדם לגומעה ולבלוע בבת אחת בלי היפך הלשון, וצריך להפכה מעט בלשון עד שתגיע לבית הבליעה, וכל שאפשר לגומעה ולבלוע בלא הפך הלשון נחשב למשקה. ולכן כל דבר נוזל שאין צריך היפוך בלשון בכדי לבולעה נחשב למשקה.

אייז קריע"ם [גלידה]

יין פוטר רק משקין שהוא דבר לח לגמרי, אבל מאכלים קפואים או קרושים אינו פוטר.

משנת יעקב, וכן שמעתי מהגאון רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל, דאף דלענין כמה דברים דינו כמשקין, אולם לגבי לפטור ע"י היין בעינן שתהא להם מציאות של משקין, משא"כ מאכלים אף שהם נוזלים במקצת עכ"ז אינם נחשבים כמשקה ממש דאין שותים אותם וכ"ש כשהם קרושים לגמרי, ועי' בשו"ת שבה"ל (ח"ט סי' לח) שכתב לגבי ארטיק מיין שמקפיאין אותו ואח"כ מוצצים ומלקקים דברכתו שהכל שאינו נחשב כמשקה אלא כאוכל ע"כ, ולכאו' כ"ש לגבי הדין שיפטרו משקין ע"י היין דמשקה קרוש אינו נחשב משקה, דבהו בעי' שעתה יהא עליהם דין משקין, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' קטו) כתב שאם בירך על היין לא נפטרה הגלידה בברכה זו, שהרי אוכל היא ולא משקה, והביא מאחיו (שו"ת באר משה

ח"א סי' י"א אות ב') שכ' כי בירחון תורני תל תלפיות חקר בדין קובע סעודתו על היין אם פוטר גם את הגלידה, והעלה בירחון הנ"ל שהגלידה כמים ונפטרה בברכת היין ולזה הסכים גם אחי עפ"י המבואר בגמ' (נדה י"ז א) שלג אינו לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאכילה אינו מטמא טומאת אוכלין למשקה מטמא טומאת משקין, ופרש"י (ד"ה חישב עליו) דקרוב הוא להיות משקה יותר מאוכל ע"כ, וגלידה ג"כ קרובה להיות משקין וכך דרך אכילתה שמניחים אותה בפה עד שיהפך למשקה ואח"כ בולעים אותה ע"כ, אולם הוא חולק ודעתו דלא מיבעיא גלידה העשוי' מחומרים שהם אוכלין כביצה, סוכר, תבלינים ועוד, בודאי שאין ברכת היין ושתייתה פוטרתה, שהרי אינה משקה כלל, אלא גם גלידה שחלב ומי פירות מעורבים בה, וחלב ומי פירות בודאי קודם שהוקפו דינם כמשקין שברכת היין ושתייתו פוטרתם, מ"מ כעת שהוקפו ומעורבים עם שאר חומרי הגלידה מסתבר שדינם כאוכל, אבל אייסע"ס [ארטיק] שעיקרו מים שגם אחר שנקרש לא נעשה אוכל, אדרבה מחשבה למשקה מהני לי' להיות נחשב משקה גם בעת קרישותו, כל שאוכלו דרך לקיקה שפיר אפשר לומר דיין פוטרו כיון דלקיקה הוי דרך שתי' ג"כ, וכתב דאפשר דבגלידה כי האי מיירי בירחון תל תלפיות הנ"ל.

יאגער"ט [לבן], ביצה רכה

יאגער"ט [לבן] כשהוא מוצק נחשב לאוכל ויין אינו פוטרו, ואם עירבם עד שנהפכו לנוזל דינו כמשקה ויין פוטרו.

פשוט הוא דכל זמן שהוא מוצק נחשב כאוכל וכשהוא נוזל ששותים אותו נחשב למשקה.

ביצה רכה מבושלת נחשבת לאוכל, ואינה מבושלת יש אומרים דנחשבת משקה.

בשו"ת הרי בשמים (ח"ג מהדורא תליתאה סי' עג) כתב לגבי ביצה רכה דכשגומעה חי' נראה מדברי תוס' (שבת קמ"ג: ד"ה הלכה) דהוי משקה, אמנם ביצה רכה מבושלת שקפוי' קצת בודאי חשיבא אוכל, ואין ברכת היין פוטרתה ומחויב לברך עלי' שהכל, ולכאו' אף בביצה חיה יהא תלוי אי אוכלה בצורת אוכל או שותה בצורת משקה.

מאכל שמוצצים

מאכל שמוצצים כגון ממתק הצוקע"ר או ממתק קרוש [קרטיב], נחשב למאכל ואינו נפטר בברכת היין.

דאינו נחשב למשקה רק מה ששותים בדרך שתיה, וכן מובא בקובת מבית לוי (ח"ח עמ' מט) שתלוי כפי סדר הנאתו אי כמאכל או כמשקה.

לפטור משקין רק בברכה אחרונה

שתה יין ובירך הגפן ושתה משקין ובירך עליהם שהכל, כגון שהמשקים לא היו לפניו ולא היה דעתו עליהם בשעת ברכת היין, או ששתה תחילה המשקים לפני היין יברך על הגפן ויפטור בזה גם המשקין, ונכון שיאכל מאכל שברכתו בורא נפשות ובזה יפטור גם המשקה.

דנחלקו הפוסקים היכא שבירך על המים שהכל ולא פוטרם בברכת הגפן אי לגבי ברכה אחרונה פוטרם היין דדעת השועה"ר בסידור (פ"א סכ"א) , ברכת הבית (ש"ג סי"ח), כה"ח (סק"ה) ועוד דברכת מעין ג' פוטר המשקין אפי' כשבירך עליהם שהכל, ודעת המ"א (סי' ר"ח סקכ"ד) ומשנ"ב (סי' ר"ח סקע"ב) ועוד דאינו פוטר, ובשלטי גיבורים סו"פ כיצד מברכים מסתפק בזה, וכתב דספק ברכה להקל ויפטור במעין ג', ובכף החיים סי' ר"ח סקפ"ב כתב דישתדל לאכול מאכל שברכתו שהכל, ואם לאו יברך בלבו בורא נפשות, וגם יכוין לפטרו בברכה אחרונה של יין.

ואם הוא שתה משקין וברצונו לשתות יין טוב לברך קודם בורא נפשות על המשקין לפני שתיית היין.

כף החיים שם, ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה כיון שעושה כן מחמת ספק ברכה.

יין במקום אחד ומשקים במקום אחר

שתה יין במקום אחד וברצונו לשתות שאר משקין במקום אחר, צריך לברך על המשקין לחוד, ואף כשרוצה לשתות כשחוזר למקומו הראשון, ג"כ צריך לברך עליהם.

א"א בוטשאטש (סי' קע"ח סעי' ה'), ואפי' להראשונים הסוברים דיין נחשב לדברים שטעונים ברכה לאחריהם במקומם, וממילא נחשבים כמו פת לגבי שינוי מקום, והיה מקום לומר דפוטרים אף את המשקין במקום אחר, עכ"ז לא אמרי' דפוטר, דהסברא דאמרי' התם דהכל נחשב לקביעות זהו רק לגבי היין ששותה במקום השני, אבל המשקים שנפטרים בברכת היין לא אמרינן כן, ואינו דומה לסעודה דאמרינן כן אפי' לגבי שאר מאכלים, כיון ששאר המאכלים טפילים אל הלחם לגמרי, משא"כ משקין דאינם טפילים אל היין לגמרי, ועדיין נשאר שם בצ"ע, וכן נסתפק בקצוה"ש (סי' נ"ז סק"ה).

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

בית המדרש

קהל יטב לב ד'סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שכונת קעסקעיד

בנין געלבשטיין

לזכות הרה"ח חיים יהושע געלבשטיין הי"ו ומשפ'

בס"ד

שִׁי"ר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ כָּל עַבְדֵי ה' הָעֹמְדִים בְּבֵית ה'

ברגשי כבוד והערצה, ומתוך רוב שמחה וחדוה, מקרב הלב פנימה, מברכים אנו ברכת מזל טוב יחד כולנו בחבורה, קדם האי גברא רבא ויקירא, המאור הגדול לממשלת התורה וההוראה, לן בעומקה של הלכה רבות בשנים, לכל קהלה קדישא הדין מאיר פנים, ומוסר לפנינו שיעורים נפלאים, לדעת את המעשה אשר יעשון תודיענו אורח חיים, פה מפיק מרגליות ופנינים, בכל מקצועות התורה חציו שנונים ועומד בלב ובנפש להרחיב גבולי הקדושה, כי עבודת הקודש עליו בכח תורתו והוראתו, וביראתו הקודמת לחכמתו, להזריח מאורו על כל באי בית ה'

הרב הגאון כש"ת

רבי יואל שדואַרטץ שליט"א

דומ"ץ בית מדרשינו

ומחבר ספרי 'בשבילי הלכה'

זמירות יאמרו ותשבחות ישמיעו

לרגל השמחה הגדולה השרוי' במעונו, דיצה וחדוה בארמונו

בשמחת נישואי בנו החתן נ"י

בסימן טוב ובמזל טוב בשטומ"צ

עב"ג הבה"ח המו"מ בתורה ויראה, כלי מחזיק ברכה, עדיו לגאון ולתפארת

כמר **שלמה זלמן** נרו יאיר

עב"ג בת האי גברא יקירא, שמו הטוב הולך לפניו בקרב עם סגולה

הרבני הנגיד הנכבד בונה ומקים עולמות של תורה וחסד

מוה"ר **יעקב זוסמאן סופר** הי"ו

מראשי הנהלת המתיבתא ופטרון חבורת תורתך שעשועי קרית יואל

תודיענו אורח חיים שובע שמחות את פניך

ובעידן חדוותא נביע מיטב ברכותינו בברכת התורה, על גודל מסירותו להרמת קרן התורה, ובפרט

בשיעוריו הנפלאים השמחים והמאירים

בשמעתא ודבר הלכה

בהלכות שבת בכל יום ראשון - שיעורי המועדים - שיעורי טהרה - ועוד

וגם לרבות הרמת קרן התורה והוראה

במסירות ובאהבה בלי מצרים להגדיל תורה ולהאדירה

מ קירות לבבינו, נביע את מיטב ברכותינו, בשם כל החבורה לרגל השמחה במעונכם בעזר ד' שוכן שחקי מ
ז כות מעשיכם, ישלם ה' כפעליכם, ותהי שלימה משכורתכם, כי שכר הוא לכם חלף עבודתם, ברב עו ז
ל ראות בנים ובנים בנים, העוסקים בתורה ובמצות פרחי שושנים, ונטעי נאמנים, לתפארת כל בית ישרא ל
ט נאיכם ומשארתיכם ימלא ד' לנצח בכפלי כפליים, כי עמך מקור חיים, כטל השמים, ברוב טבון וקשו ט
ו ימלא ד' את כל משאלות לבבך, ותזכה להמשיך לעסוק בדברי תורה בכל עשתנותך, לראות בחייו עולמ ו
ב שמחה רבה לך ענו שירה, ברכת ד' ישכון אתך מתוך רב נחת ושמחה, עדי נזכה לישועתן של ישראל בקרו ב

הכ"ד המברכים לעומתו ברגשי שמחה

הגבאים

סעודה שלישית רבתי

לכבוד השמחה הרוממה

זמן מנחה בשעה 5:30

בואו ונצא להתעלס יחד באהבים

שבת עלי' לתורה

שב"ק פרשת תרומה

בבית מדרשינו

דין שאלת שלום לנשים (ה)

א] כל האיסור דשאילת שלום לאשה הוא דווקא באינם קרובים אבל אם הם קרובים המותרים בייחוד אין בהם איסור לשאול בשלומם, ולכן מותר לשאול את אמו ובתו ואחותו בשלומם (א).

ב] יש אומרים שמותר גם לשאול בשלום כלתו (ב) ובשלום אשת אביו (ג) ובשלום חמותו (ד) וכן יש להתיר לשאול בשלום בת מאומצת (ה).

ג] יש מי שכתב שמותר גם לשאול בשלום דודתו (ו) ובזה [וכן מה שהובא בסעיף הקודם] עדיף שישאל בלשון רבים מה שלומכם או שיאמר ברוכים הבאים במקום לומר שלום עליכם ובזה יצא לכל הדיעות.

ד] אם האשה אינה בקו הבריאות מותר לכתוב לבעל "תודיענו משלום אשתך" (ז) כמו"כ מותר לשאול לאיש אחר מה מצב האשה בבריאתה אם נתרפאת לגמרי או לא (ח).

ה] מותר לאיש לילך ולבקר אשה חולה וכן אשה יכולה לבקר איש ובלבד שלא יתייחדו לבדם (ט) וכל זה דווקא אם יודע שהאשה וכן שאר הנשים שנמצאות בחדר וסמוכים אליה לבושים בצניעות אבל באופן שיתכן שיכשל בראיה לא ילך לבקר דהוי מצוה הבאה בעבירה (י) ובאופן שמוכרח לבקר ויש חשש ליכשל בראיה יעמוד על פתח החדר ויהפוך פניו לצד ויברכנה ברפואה שלימה (יא) ויש שכתב דאין חיוב לאיש לבקר אשה וכמו"כ להיפך וראוי לימנע מזה אם לא בקרובים שמותר להתייחד עמהם (יב).

ו] ומצוי שהמנהל לוקח נשים לעבודה וצריך לדבר אתם וחוקר ובודק ומברר מצב בריאותה וכשרונותיה כדאי לדעת אם היא מתאימה לעבודה שרוצה ליתן לה בזה נראה שמותר (יג).

ז] מותר לומר לאשה "מזל טוב" אף שרגילים להשיב ברוכים תהיו ואין בזה משום דרישת שלום ולכן יש שהקילו לברך ברכת "מזל טוב" ליולדת אחר הברית וכן לאם החתן והכלה בשמחת נשואין (יד).

ח] כמו"כ מותר לומר לאשה כל סגנון של ברכה הנהוג לומר בין אנשים כשיוצאים לדרך כגון נסיעה טובה דרך צלחה, ברכה והצלחה, או כשחוזרת מן הדרך מותר לומר ברוכה הבאה (טו).

ט] וכן בכלל זה שאר איחולי ברכה שמותר לאחל ולברך את האשה שיהיה לה פרנסה ונחת מצאצאיה, או כתיבה וחתימה טובה א גוט געבענטשט יאר א גוט קוויטל, ולכן כשגומר לדבר עם אשה מה שצריך לו לא יסיים שיחתו עמה באמירת א גוטן טאג רק בלשון ברכה כמו כל טוב או שנשמע בשורות טובות.

ביאורים והוספות

(א) כ"כ בעזר מקודש דכמו שמותרים ביחוד כך אין בהם איסור של שאילת שלום עיי"ש ואף דלגבי יחד חמור אחותו מאמו ובתו ומותר רק באופן ארעי ולא בקביעות מ"מ לענין דידן דמי לאמו ובתו דמותר.

(ב) בערוה"ש ס"ח כתב "דלא שיך בהן קירוב הדעת דדרך ארץ כן הוא שהאב שואל בשלום זרעו וחוב הוא עליו.

(ג) דגם בזה אינו בשביל התקרבות רק משום דרך ארץ וגם דחייב בכבודה, ויש לעיין אם חמותו יכולה לשאול בשלום חתנה דהרי היא איננה חייבת לכבדו, וליכא היתר זה אלא אי נימא דיש בזה דרך ארץ לשאול בשלום חתנה.

(ד) דחייב בכבודה כמבואר ביו"ד סי' ר"מ סכ"א.

(ה) מלבושי מרדכי.

(ו) כ"כ במלבושי מרדכי סי"א והטעם כיון דחייב בכבודה כמוש"כ בפי' הרא"ש עה"ת פי' אחרי בטעם שאסור לישא את דודתו ומותר לישא את בת אחיו ואחותו משום שהאשה משרתת את בעלה ובדודתו פוגם בזה בכבוד אביו ואמו משא"כ בת אחיו ואחותו איכא מצוה דתכבדו משני סיבות עיי"ש.

(ז) כ"כ בטו"ז סק"א וטעמו דכל האיסור הוא רק מצד שמראה אהבה בדרישת שלום אבל אם יש צורך מותר עיי"ש.

(ח) ולכך מותר לרופא לשאול את החולנית הבאה אליו מה מצבה וכן אשה הבאה לשאול את המורה הוראה על חיוב התענית או שאר ענייני נשים והמורה שואל על מצב בריאותה כדי לדעת כיצד להורות כהלכה.

(ט) ערוה"ש יו"ד (סי' של"ה סי"א).

(י) שו"ת באר משה (ח"ב סי' ק"ז).

(יא) שם.

(יב) ספר ויען אברהם לבנו של הגר"ח פלאג"י יו"ד סי' כ"ה.

(יג) כדלעיל בסעיף ד' בשם הטו"ז.

(יד) עזר מקודש והטעם בזה דהדברים נאמרים דרך תפלה ובקשה שיהיה הכל בסימן טוב ומזל טוב ובשו"ת באר משה ח"ד סי' קט"ז כתב וז"ל "ואני מעיד שבעיני ראיתי לכ"ק אדמו"ר הגה"ק רשכבה"ג מסאטמאר שפעם היה סנדק אצל בעל הבית אחד בדעברצין בשנת תש"ד ואחר הסעודה קודם שעזב הבית ראיתי שעושים לו דרך לחדר שהיולדת היתה שם ועמד על פתח הבית ולפנים לא הלך וקרא בקול "מזל טוב מזל טוב" ואפשר שהוסיף עוד איזה תיבות של ברכה בלשון אידיש עיי"ש.

(טו) דכל אלו הם רק בגדר ברכה בלבד ומותר כמו בברכת מזל טוב.

חיי"ם וברכה למשמרת שלום

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, משמי מרומא עילאה, קדם מע"כ האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רב פעלים לתעודה ולתורה, עומד לימין קהילתינו ומוסדותינו המעטירה, מוזיל זהב מכיסו למען הרחבת גבולי קדשינו תדירא, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו ברוח נדיבה ומסורה,

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר יעקב חיים מאשקאוויטש הי"ו

לרגל שמחת אירוסי בנו למז"ט ובשעטו"מ

החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, תורה יד"ש וחסידות אצלו בלולה

כמר **יצחק מרדכי** ני"ו

עב"ג הח' שתחי' בת ידידינו הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר

מוה"ר **יואל ברמ"י שוואַרץ** הי"ו

יה"ר שיזכה לראות ולדוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא, אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

פה בני ברק יצ"ו

ד' אדר

הגה"ק רבי ארי' לייב מראוונא
[ר' לייב שרה'ס]

ואלה תולדות

הגה"ק רבי לייב שרה'ס זי"ע נולד בשבעה עשר בתמוז שנת ת"צ בעיר ראוונא לאביו רבי יוסף ז"ל ונקרא ר' לייב שרה'ס ע"ש אמו משום מעשה שהיה דאמו מרת שרה היתה בת לאיש פשוט הגר בכפר אחד במדינת אשכנז והיא היתה צנועה וכשרה, פעם אחת רצה בן הפריץ לקחתה לאשה, ויקרא הפריץ לאביה ואמר לו שהוא גוזר עליו שיתן בתו לבנו לאשה ואם לא מרה תהי' אחריתו ונזדעזע האיש לשמע אזניו, ורץ לביתו וסיפר להם את כל צערו ולטכס עצה מה לעשות להנצל מהצרה הזאת, ואבי' החזיק בביתו מלמד לבניו כהמנהג בימים ההם ושמו ר' יוסף והי' חכם וזקן, ואשה לא היתה לו, והחליטו בדעתם שר' יוסף יקחנה לאשה ועי"ז תנצל מבן הפריץ, ור' יוסף הנ"ל הי' אחד מל"ו צדיקים שבדור שנדד לאותו הכפר בראותו ברוח קדשו כי שם מחכה לו בת זיווגו שיש לה נשמה גדולה, ואמר ר' יוסף לזוגתו שרה, היות כי עשית דבר גדול כזה שרצית להנשא לאיש זקן שלא יאריך ימים אתך, רק כדי להנצל מאיש נכרי ובליעל, על כן אני מבטיחך שתלד בן צדיק וגדול ויביא הרבה טובה לישראל, ועל כן קראו אותו ר' לייב שרה'ס על שמה כי בזכותה נולד צדיק וקדוש זה, וכן הוא עצמו חתם את שמו הק' כן.

נשמתו הק'

הי' מתלמידי הבעש"ט הק' ומרן המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, ומרן הבעש"ט הק' אמר עליו כי מה שהוא מתענה משבת לשבת לא משום שרוצה להתענות, רק שמפני רוב דביקותו בה' הוא שוכח לאכול כמה חדשים לפני פטירתו אמר כי רחוק היא שיקבל אדם נשמה חדשה שלא היתה בעולם אף פעם אחת, כמו הבעש"ט הק' היה לו נשמת רביט סעדיה גאון, ולרבינו סעדיה הגאון היה נשמת חזקיהו המלך, ולהרה"ק הרבי ר' בער היתה נשמת האר"י הק', והאר"י הק' היתה לו נשמת התנא האלוקי רשב"י, והאור החיים הק' היתה לו נשמת הרמ"ק והיא היתה נשמת רבי עקיבא, אבן יש צדיקים שזוכים לנשמה יתירה, היינו שמוסיפים להם עוד נשמה כשנעשים בר מצוה או ביום חתונתם, ושנעשיתי בר מצוה הביאני אמי להרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע שיברכני, ובירך אותי, ואמר: יש לי בשביל לייב מתנת בר מצוה יפה מאודה, ולא הבנתי אז מה היא דהרי לא נתן לי כלום ואח"כ כשבאתי לכלל דעת השגתי באיזה מתנה כבדני רבי, ואח"כ סיפר באריכות הסיפור מהבעש"ט הק' זי"ע שאמר אחר פטירת האוה"ח הק' שנסתלק ביום שב"ק ט"ז תמוז תק"ג שביום א' אחר שבת חזרה נשמתו לזה העולם כל זה סיפר ר' לייב שרה'ס וידעו בבירור שנשמת אוהחה"ק היתה מתנת הבר מצוה שלו מרבו דהא הוא נולד בי"ז תמוז ת"צ ונעשה בר מצוה י"ז תמוז תק"ג.

עבודתו הק'

כל ימיו פעל ועשה לצורך ישראל, הן החיים אשר המה

ימי ההילולא

ד' אדר

- האמורא רב אחאי בר רב הונא - ד"א רס"ו
- רבי חיים יוסף גוטליב מסטראפקוב ב"ר ארי' לייב [אד"ב] - תרכ"ז
- רבי שרגא צבי טענענבוים אב"ד טשאטה ב"ר זאב וואלף (נטע שורק) [אד"א תרנ"ז]

ה' אדר

- רבי יוסף כ"ץ לאנדא (ר' יוסף הצדיק) אב"ד פוזנא ב"ר משה פנחס - תקס"א
- רבי וואלף מטשערניאוסטראה ב"ר נפתלי צבי - תקפ"ג
- רבי ישע' מושקאט מפראגא ב"ר יעקב משה - תרכ"ג
- רבי שמואל אברהם אבא מסלאוויטא ב"ר משה [אד"א] - תרכ"ד
- רבי אברהם מטשעכנוב ב"ר רפאל [אד"א] - תרל"ה
- רבי שלום שפירא מפשטיק ב"ר יעקב יצחק מבלגדוב
- רבי משה מקשאנוב ב"ר דוד - תרע"ה

ו' אדר

- רבי דוד מאוסטראה ב"ר מרדכי טעבל (תלמיד הבעש"ט) - תק"י
- רבי אלכסנדר זיסקינד הכהן מפלאצק ב"ר אברהם (ר' זושא פלאצקער) (תלמיד החוזה) - תר"ד
- רבי צבי חנוך העניך מבענדין (יכהן פאר) ב"ר פנחס יעקב ממאליניץ [אד"א] - תרצ"ה

חיים עודנה על האדמה, והן את אשר כבר מתו, בפדיון שבוים ותיקוני נשמות, ולסיבה זו נסע מעיר לעיר ומכפר לכפר לקבץ מעות לפדיון שבויים, ולתקן בדרך נשמות וגלגולים, וגם חיפש נשמות טהורות וקדושות אשר נטמנו בין אנשים ריקים ומגושמים, וקרבם לתורה ולעבודה, והרה"ק המגיד ממעזריטש כתב לו מכתב שיתנו לו מעות בעין יפה, וכן השתמש הרבה פעמים בשמות של קפיצת הדרך או שהיה רואה ואינו נראה כדי לבוא לעזרת ישראל ונכנס לפלטרין של מלכים ושרים מבלי לראותו וכך ביטל כמה גזירות.

כמו כן ידוע שהיה מפרנס את הל"ץ צדיקים הנסתרים שבדורו, וזו היתה לו בירושה מרבו הבעש"ט הק' שזן וכלכל את הצדיקים הנסתרים בחיים חיותו, ובהעלותו השמימה הנחיל מידתו זו לתלמידו ר' לייב שרה"ס.

רוח הקודש

סיפר הרה"ק ר' בונם מפרשיסחא זי"ע שפ"א הי' ר' לייב שרה"ס בקאזניץ ובעל אכסניא שלו ראה עליו שאין תוכו כברו והוא איש מורם מעם, וכשהכין ר' לייב א"ע לנסוע ביקש ממנו בעל האכסניא שיקנה ממנו איזה דבר, וברצונו היה שע"י ישאיר ברכה בביתו, ואכן עשה הרה"ק כרצונו ונכנס לחנותו, ומשש כל סחורתו בידיו הקדושים, ועל כל דבר אמר "אין זו סחורה", רק על זוג בתי עינים אחד אמר "זו סחורה", אבל לא למענו, ונסע משם, בשנה ההוא עברו אנשי הצבא במחוז ההוא ובזזו כדרכם מכל אשר באו תחת ידם וגם בעיר קאזניץ שללו ופתחו כל האוצרות, וגם בחנותו היו אך לא לקחו מאומה רק הבתי עינים שמשש ר' לייב שרה"ס ואז הבינו מאמרו, ויהי לנס.

ימי ההילולא

ז' אדר

- רבינו משה בן עמרם ב"א - תפ"ח
- רבי יצחק אייזיק מקאליב ב"ר משה יחזקאל - תקפ"א
- רבי יחיאל יוסף מראשקוב ב"ר שבתי (השני) - תרנ"ו
- רבי ישראל דוד שמחה בונם סופר ב"ר שמעון סופר מקראקא- תרפ"א

ח' אדר

- רבי אליהו הכהן ב"ר אברהם שלמה (שבט מוסר) - תפ"ט
- רבי גרשון מלאצק (תלמיד הבעש"ט) - תקמ"ה
- רבי טוביה ליפשיץ מבריגל ב"ר משולם זלמן יהונתן [בן האדב"ע]-תרע"ד
- רבי ארי' לייב מהאנובר ב"ר יעקב יהושע בעל פני יהושע (פני ארי') תקמ"ט
- רבי אשר מאיר הלברשטאם מבאכניא ב"ר יוסף זאב מקשאנוב תרצ"ב

ט' אדר

- רבי בונם מייזליש מקראקא ב"ר אברהם (חתן הרמ"א) ב"ר אברהם -שפ"ד
- רבי יוסף יואל היילפרין אב"ד סטעפין ב"ר יעקב אהרן - תק"ל
- רבי שלמה זלמן מוואלאזין (תולדות אדם) ב"ר יצחק - תקמ"ח
- רבי אלעזר הלוי הורוויץ אב"ד ולאזין ב"ר יצחק הלוי אב"ד האמבורג תקע"ג
- רבי שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש (צרור החיים) ב"ר יוסף -תרל"ה
- רבי ישראל יעקבמחסוט ב"ר מרדכי מנאדבורנא - תרפ"ט
- רבי מנחם מענדל שטערן אב"ד סיגעט (דרך אמונה) - תקצ"ד
- רבי מרדכי ב"ר משולם פייש מטאהש - תרצ"ה [אד"א]

י' אדר

- רבי יוסף ברוך מניישטאט ב"ר קלונימוס קלמן הלוי מקראקאה -תרכ"ז[אד"א]
- אברהם זרח יהודה ארי' לייבוש מברעזאן (אמרי יהודה) ב"ר משולם שרגא פייביש - תרפ"ט [אד"א]
- רבי ארי' לייב הלברשטאם ממושינא ב"ר משה מבארדיוב - תש"א

ביטל כמה גזירות

בשנת תקמ"א נתחדשה גזירה חדשה על ישראל, שצריכים לשלוח ילדי ישראל לה"שולע"ס ", אז נסע ר' לייב כדרכו בקודש לפלטרין של מלך בעיר המלוכה וויען בבחינת רואה ואינו נראה, ורק להקיסר לבד נראה, ונכנס באמצע אסיפת המלך עם שריו ויועציו, ולא ראו אותו רק המלך, והמלך נתבהל מאוד, ושאל איך נכנס היהודי הזה, ולא ידעו מה הדבר, והראה להם באצבעו ולא ראו כלום, וחשבו שהמלך נשתגע, ויגש אליו ר' לייב והתחיל להכות את המלך מכות אכזריות, והמלך התחיל לצעוק בקולי קולות, והשרים המה ראו כן תמהו על המעשה אך לא ראו כלום, כשיצא אמר שזו קליפה נוראה ולחם אתו עד סוף ימיו ולבסוף מסר נפשו ושבר את הקליפה הנוראה הזאת כמובא להלן.

אשכבתי' דרבי

בשנת תקנ"א שנתו האחרונה עלי אדמות איתרמי שהקיסר מוויען – אשר אתו ערך ר' לייב המלחמה הכבידה – נסע דרך עיר יאלטישקוב עיר גורו של ר' לייב ונשברה ארבעת האופנים של מרכבתו, והבין המלך שלא מקרה היא זה, ואמר ידעתי גם ידעתי כי ר' לייב עשה לי את זה, אלך לביתו וארא, ונכנס לביתו ולא מצאו, אמר המלך לבני ביתו שכשיבוא ר' לייב תאמרו לו שאני הולך למות, כי אין לי כח לסבול עוד היסורים אשר הוא עושה לי, אבל שידע שגם הוא לא יאריך ימים, וכשגמר לדבר דבריו יצא, וכשבא ר' לייב לביתו ורק דרך על מפתן ביתו, קרא בקול ואמר: אוי, כבר נכנסה הטומאה אל ביתי, וכאשר סיפרו לו דיבורו של הקיסר התחיל לבכות בקול

קורץ לבבות, ונכנס לביתו והתחיל לצוות מחמת מיתה, וציוה שיקברוהו בלי שום כבוד, רק לעשות לויה באופן צנוע.

ביום ד' לחודש אדר שנת תקנ"א התחיל לדבר התחיל לדבר אודות גדולת וקדושת בעל מגן אברהם על שו"ע, כפי שהוא דרכו בקודש כל ימיו לדבר מגודלו, ודיבוריו האחרונים על המ"א הי' בזה"ל: ר' אבא"לע קאלישער איז אַ אמת'ער גאון, אַ אמת'ער מקובל, אַ אמת'ער צדיק, ובזה נח נפשיה.

ואכן קיימו צוואתו ועשו לו לויה פשוטה וצנועה, ועל מצבתו לא כתבו כלום רק שמו ויום הסתלקותו ובנו אוהל כמין סוכה רעועה מעץ, וגג של קש ותבן, ופע"א בא איש עשיר ונדיב ורצה לבנות אוהל חדש כיאות, ושלחו לשאול להרה"ק מאפטא זי"ע, ואמר רק בתנאי שישארו את גג הקש מלמטה, וכשרצו לעשות את הגג ראו שהתבן מפריע, ורצו לסלק מקודם את התבן ולחזירם אח"כ, אך כשעלה הפועל להסירם נפל ומת, ובא נכדו ואמר שבוודאי לנכד לא יארע כלום, ואמר שהוא יעלה, כשעלה נפל ולא ניזק, אבל הרה"ק מאפטא ציוה שאל יבנו יותר שנראה שגם לאחר מותו שונא את הכבוד.

ה' אדר

הגה"ק ר' זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זי"ע

ואלה תולדות

נולד לפני שנת תקט"ו בעיירה טשארני-אוסטראה הסמוכה לאניפאלי מקום מגוריו של הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע, כבר בשחר טל ילדותו בהיותו כבר תמניא זכה לחסות ולהיות בין תלמידי הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, אשר הראה לו אותות אהבה וחיבה, יסופר שהרה"ק המגיד זי"ע כשנשא את אשתו הרבנית בזוו"ש הי' מקפיד לבל יכנסו התלמידים אצלו בשעה שהיא סעד עמה, פ"א ורבי וועלויל שהי' אז בן שמונה שנה רצה ליכנס לרבו בשעה שסעד עם הרבנית, התלמידים שידעו מקפידת רבם רצו למנוע אותו, אבל המגיד כשראה אותו קרא אותו, ואמר לו: בא וראה התנהגותי עם ב"ב השני', לימים כשנשא ר' וועלויל את זוגתו השניה – שהיתה בזוו"ד כלתו של המגיד הק' הרבי ר' יחיאל מזלאטשוב זי"ע – אמר פ"א: בילדותי למדני מורי ורבי המגיד הק' איך להתנהג עם הרבנית בזוו"ש, גם הי' תלמידו של הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע.

בגו צדיקיא

הי' בקשרי ידידות עם רבים מצדיקי וגדולי דורו, במיוחד עם מחותנו הרבי ר' זושא (בתו הי' אשת בן הר"ד זושא – אשר אביו הרבי ר' זושא אמר עליו שהוא נשמת חזקיהו מלך יהודה – ה"ה הרה"ק ר' ישראל אברהם זי"ע, אשר מילא את מקום חותנו ר' וועלויל בטשארני-אוסטראה אחר עלותו לא"י, נפטר בדמי ימיו בשנת המ"ב לחייו, והרבנית – בתו של ר' וועלויל – נהגה ברבנות אחרי פטירת בעלה, ונהרו חסידים אליה כמו בחיי בעלה, ועיין בספר מנורת הזהב שמביא שגם מחותנה הרה"ק ר' מרדכי מטשרנאביל זי"ע [בתה היתה אשת בנו הרה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע] שבת פ"א בטשארני-אוסטראה, והלך אל שלחנה בסעודה שלישית, בשנת תקצ"א עלתה לא"י ונספתה ברעש בכ"ד טבת תקצ"ו ומנוחתה כבוד סמוך לאבי' בטבריי) והרבי ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע, אבל עלה על כולנה היה מקושר בעבותות אהבה ודביקות נפלאה עם רעו הרה"ק רבי משולם פייביש מזבאריזא זי"ע, בעל "יושר דברי אמת", ולאחר הסתלקותו של רבו המגיד הק' נסע אל רעו ועמיתו זה, ומצא אצלו את שאהבה נפשו, פ"א הי' אצלו בזבאריש, ואח"כ כנשפטר ממנו הלך ר' פייבוש ללוותו ועלה עמו על העגלה, ושוחחו בדביקות ובידידות נפלאה עד שהגיעו לטשארני-אוסטראה, אח"כ רצה ר' וועלויל ללוות את ר' פייבוש, ועלה על עגלתו, ושוחחו בדברי תורה עוד פעם בדביקות ובאהבה נפלאה עד שהגיעו בחזרה לזבאריש, כך הי' כמה פעמים מגודל דביקותם אחד אל השני לא יכלו להפרד (כתבי ר"י שו"ב), ועד כדי כך גדלה דביקותו ברעו ר' פייבוש, אם כי מעולם ביקש לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, בכל זאת נמנע מלהוציא מחשבתו אל הפועל כי ימי חיותו של ר' פייבוש, כי לא רצה להיפרד ממנו.

רב רבנן

גדול ומפורסם הי' שמו בישראל, ועל אף ששימש כאב"ד דק"ק טשארני-אוסטראה, היתה מצודתו פרוסה למרחקים, ורבים השכימו לפתחו, לקבל תורה מפיו, ובתוכם היו גדולי ומצוקי ארץ, כהרה"ק ר' דוד שלמה אייבשיץ אבד"ק סאראקא בעמח"ס "ערבי נחל" עה"ת ו"לבושי שרד" על שו"ע ועוד, הרה"ק ר' יצחק קאסובער זי"ע, ועוד, ועל כולם נמנה הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע בעל "אהבת שלום", שהי' תלמידו המובהק ביותר, אשר עליו סמך את חסידיו לאחר עלותו לא"י, יסופר כי לפני נסיעת ר' וועלוויל לא"י, שאל את תלמידו הרה"ק מקאסוב: מה שאלתך וינתן לך, ביקש שיוכל לראותו בכל יום לפני התפילה, נענה לו ר' וועלוויל ע"ז, וכן הוה, בכל יום לפני התפלה ניגש הרה"ק מקאסוב לחלון שבחדרו והתבונן דרכו החוצה, אל חלל העולם, ואח"כ נעמד בתפלה, והנה קרה באחד הימים בהתבוננו כדרכו בקודש דרך החלון, פנה אנה ואנה כמחפש אחר דבר מה, המשמש בקודש סבור שהוא מתאמץ לראות דבר מה ואינו מצליח בכך, הלך ופתח את החלון לרווחה כי ייטיב לראות כחפצו, נענה לו הרה"ק מקאסוב ואמר: איני רואה עוד את רבי הק' שבארץ ישראל, שמע מינה שנסתלק לחיי עד, וכן הי'.

מנפלאותיו

הי' מפורסם לבעל מופת גדול והרבה ספורים נפלאים מתהלכים בין החסידים מן האותות והמופתים שהראה, בסביבות העיירה טשארני-אוסטראה, הי' דר מסור עוכר ישראל שהי' מסית ומלשין אצל שרי המלוכה על בני הכפרים תושבי העיירות הללו, וסבלו רבות ממנו, תמיד הי' באים הבני הכפרים אצל צדיקי הדור שגרו בסביבתם ביניהם הרה"ק הר"ר זושא והרה"ק ר' וועלויל זי"ע, שיעוררו רחמים למען בטל כחו של אותו רשע, פ"א הגיעו מנין חסידים לשהות אצל ר' וועלויל בימים נוראים, ובדעתם הי' כי יעוררו אז אותו שישפיע לבער את הרע מקרב הארץ, ואכן עברו ימים מועטים, והמסור מת מיתה חטופה לאחד מחלה קצרה, אחר ימים נוראים נזדמנו הני תרי צדיקים הר"ר

זישא ור׳ וועלוי׳ל לפונדק אחד, בתוך הדברים שאל הר״ר זישא למחותנו ״איך ביערתם את הרע הזאת, אני לא מצאתי לי עצה כיצד לעקרו״, ענה ר׳ וועלוי׳ל מעשה שהי׳ כך הי׳, ביום הכיפורים התפללתי כשליח ציבור את תפילת נעילה והארכתי מאוד בתפילה, בני העיר סיימו את תפילתם ובאו כולם להטות אזנם מאחורי כותל ביהכ״נ להאזין לתפילתי, ובניהם הי׳ גם המסור, הכנסתי בו הרהור תשובה, וע״כ הוא נעשה שלי, ובקל יכולתי לנצחו, כי מתחלה הי׳ כ״כ רחוק מן הקדושה עד שלא הי׳ לו שום התגברות עליו כמו שאמרו הענין אצל אסתר עם המן כמבואר בספה״ק, (שלכך עשה אסתר סעודה להמן שנתנה לו לאכול ממאכלה ובתוך כך נכנס קצת להקדושה ואז היתה יכולה לנצחו).

הרבנית אשת הרה״ק ר׳ דוד מטאלנא ה״ה בתו של ר׳ ישראל אברהם (בן הר״ר זישא) חתנו של ר׳ וועלוויל סיפרה מעשה נפלא שהיא היתה נוכחה, כאשר באה בקשרי שידוכין עם ר׳ דוד שהי׳ עדיין צעיר לימים הי׳ עדיין אביו הרה״ק ר׳ מרדכי מטשערנאביל, וגם אביה ר׳ ישראל אברהם בחיים חיותם, אבל בהגיע זמן החתונה כבר לא הי׳ ר׳ ישראל אברהם בחיים חיותו, ואמה האלמנה לא הי׳ לה על הוצאות החתונה ונדן וכדו׳, בני ביתה דיברה על לבה שתסע להרה״ק ר׳ מנחם מענדיל מקאסוב זי״ע שהוא הי׳ תלמיד מובהק של אביה הק׳ ר׳ וועלוויל – שהי׳ כבר בגנזי מרומים – וגם שמו הולך לפניו לבעל מופת, אולי משם תבא ישועתה, וכך עשתה, ונסעה עם הכלה לקוסוב, כשהגיע לשם שמח מאד לקראתם, בהיותם יוצאי חלציו של רבו הק׳, וצוה למשרתו שיסדר להם אכסניא טובה וכל הצטרכותם, הם שהו שם כמה ימים והרה״ק מקאסוב אין אומר ואין דברים, ביום השלישי שלח הרה״ק מקאסוב לקרואתם, ושאל למטרת בואם, שפכו לפניו כל שיחם שזמן החתונה הגיע ולרש אין כל, ציווה להכנס לחדרו הפנימי, כבואם הביתה אמר להכלה שתקח את הסינור שלה והוא ימלאנו דינרי זהב, פתח את ה״שיפלאד״ והוציא מתוכה מלא חפניו שקלי זהב ושלשלם לתוך הסינור, והתפעלו מאד למראה עיניהם, ולא הבינו מאין לו להרבי כל האוצר הלזה, ופנה אליהם: כפי הנראה תוכלו לחוג את שמחת הנישואין בהרחבה, ואלמלי הי׳ בכחי הייתי אף אני משתתף בשמחתכם, אבל כחי ואור עיני אין אתי, ולא אוכל לעבור דרך מרחק, אבל רצוני עז לקחת חבל בשמחתכם, לכן ברצוני לכה״פ לקיים כאן מנהג ישראל בריקוד ״מצוה טאנץ״, ושלח לקרוא מבית המדרש כמה מנגנים, והתחילו לנגן לפניו ולהכות כף אל כף, והוא לבש בגדי שבת, ורקד זמן מה בשמחה ובדבקות עצומה, ופטרם לשלום, הענין הזה הי׳ תמוה מאד בעיני הרבנות מאין הגיעו לידו כל ההון שנתן להם, לאחר שחקרה הדבר נתוודע לה דבר נפלא מאד, שכל אימת שהרה״ק מקאסוב זקוק לממון בשביל דבר מצוה, פותח הוא את השיפלאד ואומר: בזכות רבי ר׳ וועלוויל הושיעה נא, ותמיד נזדמן לו מעות ולפי המקבל כן יימצא אם מעט ואם הרבה... .

עליתו לאה״ק

כאמור שכל הימים ביקש לעלות לא״י אבל לא רצה להיפרד מרעו כאח ה״ה הרה״ק ר׳ פייבוש מזבאריש זי״ע, כ׳ כסלו תקנ״ה נסתלק הרה״ק מזבאריש זי״ע, אז החל לתכונן לעלות לא״י, בסוף קיץ תקנ״ח לאחד הכנות גדולות ומרובות יצא לדרך, כשלבו מלא שמחה על שסוף סוף זוכה הוא למלאות את רצונו העז לחונן את עפרת ארץ הקודש, ולהתעלות שם בעבודת הבורא מתוך קדישה והשגה יתירה, הרה״ק מרוזין זי״ע התבטא פ״א ואמר: רק מי שמרגיש את טעמה הנשגב של ארץ הקודש כמו הצדיק רבי וועלוועלי זכאי לנסוע לארץ ישראל, הדרך היתה מלאה בסכנות ועיכובים שונות, שהימים הי׳ ימי מלחמה, מלחמת נאפוליון קיסר צרפת, שכבר כבש אז את מצרים, ועמד לכבוש את א״י, בדרך הגיע לקושטא ומצא את הרה״ק רבי נחמן מברסלב זי״ע שגם הי׳ בדרכו לא״י, ושהו שם שני הצדיקים בשבת קודש, במוצאי שבת קודש נכנס מוהר״ן לחדרו של ר׳ וועלוויל ודברו כמעט כל אותו הלילה, ונסעו יחד לא״י.

ולאחר הרפתקאות וסכנות רבות הגיעו לארץ הקודש, לחוף שליד העיר חיפה, בערב ראש השנה של שנת תקנ״ט, בר״ה וביום הכיפורים שהו שני הצדיקים בהר הכרמל שבחיפה, בחול המועד סוכות הלכו למערת אליהו, והיתה שם התעוררות גדולה בשמחה וריקודין ומחולות, גם בשמחת תורה עשו שם הקפות בשמחה של מצוה כנהוג, לאחר חג הסוכות קבע ר׳ וועלויל מושבו בעיה״ק טבריי׳ ת״ו, שם מצא את הכהן הגדול רבי אברהם מקאליסק זי״ע, יסופר שכאשר בא בפעם ראשונה לשולחנו הטהור של הרה״ק מקאליסק זי״ע ביקש ממנו שגם הוא יאמר דברי תורה, אבל הוא מיאן, רק לאחר שאמר הרה״ק מקאליסק ד״ת הסכים לומר גם הוא, אח״כ אמר ר׳ וועלוויל ״שהרגיש בשעת שאמר תורה שנפתח לו בסייתא דשמיא מוח כמו של הרבי ר׳ פנחס מקאריץ זי״ע, שהי׳ גאון גדול ועמקן מאוד, אך מאחר שראה אז מעט חלישת הדעת שהי׳ להרה״ק מקאליסק, קיבל על עצמו שלא יוסיף לומר תורה בפניו״.

י״א שנים ישבו הני תרי צדיקים יחד (עד פטירתו של הרה״ק מקאליסק בד׳ שבט תק״ע), וכל אותן השנים שררה אהבה גדולה ביניהם, ר׳ וועלוויל נהג ללכת מדי שבת בשבתו לשולחנו הטהור של הצדיק מקאליסק בסעודת שלישית, והצדיק מקאליסק נהג ללכת לשולחנו הטהור של ר׳ וועלוויל בכל ראש חודש.

לאחר פטירתו של הרה״ק מקאליסק זי״ע, קיבל עליו להנהיג את העדת החסידית בטבריי׳, ושימש כמרא דארעא דישראל עד יומו האחרון, במשך כל אותם השנים פעל גדולות ונצורות למען חיזוק ישוב ארץ ישראל, ודאג הרבה למען יושבי טבריי׳ ועניי ארץ ישראל, כפי שהועד עליו בהקדמת ספר מנורת הזהב וז״ל: הרב הקדוש צי״ע מוהר״ר זאב וואלף מטשארנאוסטרא שנסע לארה״ק ונתיישב בטבריא עה״ק תובב״א... הוא תיקן הכוללים בארץ הקודש , ובח״ל תיקן הנדבות על ר״מ בעה״נ לחיזוק ישוב אה״ק, עכ״ל, ולשם כך עמד בקשרי מכתבים עם גדולי הדורו בחו״ל, המשיך להיות מקושר עם תלמידו הרה״ק מקאסוב, שלח לו שני מלבושים, וכתב לו ״שישמור את הבגדים בכבוד ובחשיבות, כי המה מלבושיו אשר לבש אותם אחר שטבל בנהר דינור״, ומקובל כי הרה״ק צוה לבנו ה׳תורת חיים׳ ״שלא ישנה סדר התפירות, כי קבלה בידו שהחייט הי׳ מיחד יחודים על כל תפירה״.

שם שתה כוס התרעלה כששיכל את בנו הצדיק ר׳ שלמה שהי׳ מבני העלייה של הרה״ק מקאליסק.

אשכבתי' דרבי

כמה שעות קודם פטירתו עצם ר' וועלוויל את עיניו, מה שלא ראו אצלו מעולם, כי מדרכו לישון בעינים פקוחות, ואחד מתלמידיו שעמד ליד מטתו בשעת מעשה התחיל לצעוק ולבכות, כי חשב שרבו הק' כבר נסתלק, אבל לאחר כמה דקות פתח את עיניו ואמר לתלמידו: "סגרתי את עיני כדי להסתכל בדורות האחרונים, וראיתי שבעווה"ר אפילו אנשים גדולים בתורה ובחסידות כמוך לא ינצלו מהרהורי מינות ר"ל, והעצה היעוצה להינצל מכך היא שידברו מצדיקים שהכירו, ומעבודתם הקדושה, ובזה ינצלו".

ביום ה' אדר תקפ"ג השיב נשמתו הטהורה ליוצרה, ונטמן בבית החיים בטבריי ליד רעו הרה"ק מקאליסק זי"ע.

ז' אדר

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע נולד בשנת תקי"א בעיר סערעגטש לאביו רבי משה יחזקאל זי"ל, בברכתו של הבעש"ט הק' זי"ע בעת חזרתו מן הנסיעה לאדה"ק שלא עלה בידו כידוע עבר דרך ארץ אונגארין ועבר העיר הנ"ל והתאכסן בבית ר' משה יחזקאל שהיה בעל מכנים אורח גדול וקירב אותו מאוד ולפני פרידת הבעש"ט מביתו שאל את ר' משה יחזקאל וזוגתו מה שאלתם ויענו ויאמרו שהם חשוכי בנים ל"ע ושאלתם ובקשתם להיפקד בזש"ק, השיב להם הבעש"ט הק' שאם הם מסכימים שיאבדו רכושם אז יוושעו בעזהשי"ת בזש"ק, והסכימו שניהם לדבר, אח"כ הוסיף ואמר להם שיוולד להם בן אשר יאיר את העולם כולו.

ואכן כך הוה בשנת תקי"א נפקדו ר' משה יחזקאל וזוגתו בבן זכר וקראו שמו יצחק אייזיק אולם זמן קצר אחר שנולד הילד נפטר ר' משנה יחזקאל אשר בינתיים גם נהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו ל"ע, וכשגדל יצחק אייזיק הוטל עליו עול פרנסת המשפחה והיה רועה את האווזים, בעת ההוא סיבב בארץ אונגארין הרה"ק ר' לייב שרה"ס זי"ע כדרכו בקודש ופגע בהילד ומיד הכיר את שורש נשמתו הגבוהה, ומיד הלך לבית אמו וביקש ממנה שתמסור לו את בנה הנער והוא יגדל אותו כראוי, ואף נתן לה סכום הגון לפרנסתה, לאחר שהאם נתנה הסכמתה לקחו עמו לניקלשבורג לישיבתו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא זי"ע באמרו לו: הנה הבאתי לך נשמה גבוהה וקדושה מהיכל הנגינה ובוודאי יראה מר לעשותה כלי שלם בכל המעלות, ואכן כעבור כמה שנים גדל לתפארת כגאון אדיר בכל מקצועות התורה.

בצל רבותיו

כאמור למד אצל הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע משך כמה שנים בקדושה ובטהרה, ומסר לו אחד מתלמידיו הגה"ק ר' ברוך שהי' אב"ד קאליב לפני ר' אייזיק'ל שילמד אתו, ולמדו ביחד תורה וחסידות, וספג בקרבו ש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים מדרשים וזוהר עד שהשלים עצמו בכל מכמני התורה כאחד הגדולים אשר בארץ ונתחבב מאוד בעיני רבו וכשהי' בן שלושים שנה רצה לקחת אותו לחתן עבור בתו, ושלח מעתב חתום בידי ר' ברוך למסור לר' יצחק אייזיק והוא ברוח קדשו לפני פתחו את המכתב אמר לר' ברוך כהאי לישנא: "לי לא, לך כן" (היינו שתוכן המכתב אינו מיועד לי אלא לך) וכאשר החזיר ר' ברוך את המכתב בידי ר' שמעלקא בתוספת הערה של ר' יצחק אייזיק הורה לו ר' שמעלקא לפתוח את המכתב ובה הי' כתוב אשר רוצה לקחתו לחתן לבתו ואז נעשה השידוכין עם ר' ברוך.

פע"א איקלע הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק אצל הרה"ק ר' שמעלקא והציג את ר' יצחק אייזיק'ל לפני ר' אלימלך ואמר לו: הביטו בתלמידי זה אם ראוי להיות מורה הוראה בישראל, והרים ר' אלימלך את עיניו והסתכל בו מראשו ועד רגליו, אח"כ כתב ר' שמעלקא הורמנא וחתם עצמו על הכתב וגם ר' אלימלך חתם עצמו עליה מבלי לתהות על קנקנו, כי רק בראיה בעלמא הבחין וראה עליו שראוי להיות מורה הוראה בישראל ולהמנות לרבן ומדריכן של ישראל, ומני אז דבקה נפשו הק' בהרבי ר' אלימלך ונסע אליו להסתופף בצל קדשו עד כי נתעלה מעלה כחד מבני העליה של ההיכלא קדישא של הרבי ר' אלימלך זי"ע.

פעם כאשר היה בליזענסק על פרשת בא אמר לו ר' אלימלך שבעת שיאמר תורה בל יהיה אתו כי טעם כמוס עמו, אולם הוא לא רצה לילך משם, ויהי כאשר פתח ר' אלימלך את פיו באמירת תורה, קפץ ר' יצחק אייזיק מלפני השולחן והתחיל לרוץ בבית אנה ואנה והגיד את ההלל בקול צעקות, ותמהו כל העומדים שם עד שהסביר להם כי ע"י אמירת תורה מפרשת השבוע ע"י רבו הקדוש משך עליו כל כך התלהבות הקדושה עד שנדמה לו כאילו הוא מקריב קרבן פסח.

כמו כן היה מאוד דבוק בר' אלימלך ועסק הרבה בתורתו ויגע עצמו הרבה לירד לעומקי דבריו עד שרצה לעשות חיבור על ספה"ק נועם אלימלך.

על כס הרבנות

בתחילה לא רצה להימנות לרב ואב"ד ומאס ברבנות וישב על התורה והעבודה וחי חיי צער ברוחק גדול בעיר סערעגטש, בעת ישב בקאליב איש מורם מעם צדיק וחסיד וגביר אדיר ר' יעקב פיש זצ"ל וה' הצליח דרכו תורה וגדולה התאחדו במקום אחד וזכה לשם טוב בכל הסביבה עד שעלה מעלה ונעשה לראש היהודים בארץ, והבחין בהרה"ק ר' יצחק אייזיק כי איש קדוש עובר לפניו קדוש וטהור ובראותו את הדחק אשר שרוי בתוך ביתו בא לעזרתו וגומלו חסדים טובים ע"י הלוואת כסף מבלי לתת זמן פרעון לחובותיו, וכל חובותיו כתב על ספר עד שנצברו לסכום גדול ור' יעקב הנ"ל החליט בנפשו כי לא זו הדרך שישב בביתו על התורה, אלא לירד מן הדר אל העם ולהתמנות לרב ואב"ד, ובא אליו במרמה ואמר לו היות שנצטבר סכום גדול וצריך הוא את הכסף, התחיל ר' יצחק אייזיק להתחנן לפניו שאין לו כסף עכשיו וימתין קצת, ר' יעקב לא רצה לשמוע עד שבאו לעמק השוה כי באם יקבל עליו הרבנות בעיר קאליב יאות לו למחול כל חובותיו, כראותו ר' יצחק אייזיק את מצבו נעתר לקבל את משרת הרבנות אף שהיה נגד רצונו ובשנת תקמ"ב

נתקבל לשמש כרב ואב"ד קאליב וגליל סאבאלטש, ומצודתו היתה פרוסה על כל המדינה, וגדולות ונצורות פעל בעיר קאליב וכידוע שהרה"ק מצאנז שאף מאוד להתמנות לרב ואב"ד קאליב אחר פטירתו של ר' אייזיק'ל באמרו שג' פרסאות סביבות העיר קאליב אפשר להרגיש קדושת המקום שנתקדש ע"י עבודתו הקדשוה של ר' אייזיק'ל זי"ע

ויעתר יצח"ק

עבודתו הק' שבלב זו תפילה היה במסירות נפש ממש ובכל לבו ונפשו כי ידוע שכל ימיו היה מלא יסורים ומכאובים, ועכ"ז התגבר כארי לעבוד את עבודת בוראו ביחודים והתפשטות הגשמיות, וקולו היה קול ערב ונעים במתיקות נפלאה, כמ שידוע שדרך עבודתו הי' בשירה ובזמרה, ולא רק בני העליה ראו והתפלאו מעבודתו, אלא אפילו הגוים היו מלאים התפעלות מזה.

ודרך זו קיבל מרבו הרה"ק ר' שמעלקא והעיד שרבו זכה ברוב חכמתו להשיג את כל מה שניגנו הלויים בביהמ"ק, ומסופר על הרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשוב זי"ע שפעם היה מנגן את אחד מניגוניו ואמר שבכח הניגון הזה להחזיר את הנדח שבנדחי ישראל והוא מסוגל להחזיר בתשובה ולקרב הלבבות של ישראל לאביהם שבשמים, ומלאכים ושרפים רעדו בעת שהרה"ק ר' אייזיק'ל מקאליב שר אותו.

בקאליב היה דר רופא גדול, פע"א עבר על בית מדרשו של הרה"ק מקאליב בשעה שהתפלל וכשמוע את תפילתו אמר: "דאס מוז זיין גבורות ה', דער מענטש האט דאך נישט קיין לינגען", כי ידע את מצב בריאותו.

איש נגיד אחד היה רגיל לנסוע אל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאליב זי"ע על ימי ר"ה מידי שנה בשנה, כי תפילתו בכלל ותפילת הנתנה תוקף שלו בפרט היו ערבים עליו עד מאוד והי' חפץ מאוד ליקח עמו גם את אשתו לקאליב, למען תשמע גם היא את נעימות תפילת ונתנה תוקף של הצדיק, אך בכל פעם הי' לה איזה סיבה אשר מנעה ממנה מלבוא לקאלוב על ראש השנה, ולא איסתייע מילתא שתוכל לשמוע זאת מפה קדשו, ויהי היום, באמצע זמן החורף קור ושלג נזדמן לפני הרה"ק מקאלוב מצוה של הכנסת כלה, ונסע לדרך לאסוף ולקבץ נדבות בני ישראל, והגיע ובא אל עירו של אותו נגיד וחסיד, כאשר בא הרה"ק אל ביתו וצל קורתו לבקש ממנו נדבה, עלה בדעתו של נגיד כי עתה עת מצוא והזדמנות טובה שתוכל אשתו להאזין ולשמוע את תפילת ונתנה תוקף של הרה"ק מקאליב, ונתייעץ עמה בדבר זה לאמור שהיות שזכו שצדיק זה בא לבית מלונם, ע"כ מה טוב היה להציע ולבקש ממנו שיאמר עתה הפיוט ונתנה תוקף כמו בר"ה, ותוכל לשמוע אל הרינה ואל התפילה, אז תשבע מנעימות מנגינותיו, ותראה עד כמה צדקו דבריו שכדאי והגון לנדוד למרחקים למען לשמוע תפילה נעימה ויפה כזו, אך איך ירהיב בנפשו לבקש מלפניו כזאת אשר בימי טבת ושבט יען ויאמר ונתנה תוקף קדושת היום, דוגמת ר"ה איום ונורא הלא לצחוק יחשב, אמנם לאשר שהוא עוסק כעת בדבר מצוה לקבץ כסף נדבות ישראל, ובגלל זה צריך לטרוח זמן רב בטרחא מרובה, עד שיקבץ את הכסף הנדרש, על כן יציע לתת לו מכיסו כל הסכום בפע"א באופן שלא יצטרך לנדוד עוד, רק אז יוכל ליסע לביתו וכל טוב בידו, ברם יעשה זאת רק בתנאי שהצדיק ימלא בקשתו זאת, העצה הוטבה בעיני אשתו, והוא נכנס אל הרה"ק והציע לפני את כל אשר גמרו בדעתם, ואשר ע"ז יהיה זה וזה נהנה, הצדיק ישיג את שאלתו ובקשתו די כסף אשר יחסר לו לדבר מצוה אשר קבל עליו, וגם הוא ישיג מטרתו רצונו וחפצו שאשתו תשמע את נעימת קודש של תפלת הרה"ק על ונתנה תוקף, ויהי כאשר שמע הרה"ק מקאליב את ההצעה הזו לא דחה אותה על אתר, רק השיב לו כי עוד צריך להתיישב בדבר, ולמחר ישיב לו מענה, האיש יצא שמח וטוב לב, ויספר לאשתו כי יש תקוה שישיג את מבוקשו ורק צריך עוד להתיישב ומחר יהיה האות הזה, ויהי ממחרת נכנס אל הרה"ק לשמוע ממנו איך נגמר הדבר אצלו לטובה, והרה"ק השיב לו: הן אמת שלדבר גדול היה נחשב אצלי לקבל כל הסכום הנדרש בפעם אחת, שע"ז הייתי מרויח זמן הרבה שלא אצטרך לבלות כל כך זמן ולהתבטל מדברי תורה, ומה גם הייתי חוסך לעצמי הרבה טירחא טלטולי גברא וחולשא דאורחא, אך נתיישבתי בדעתי "אז וועז אייזיק זינגט ונתנה תוקף קומען זיך צוזאם די פמליא של מעלה, און ביי ומלאכים יחפזון ציטערן די מלאכים באמת, נו איז דענטסמאל דבר בעתו ר"ה און יו"כ, אבער איצט וועז איך וועל מטריח זיין אין איין פראסטן וואכן טאג די פמליא של מעלה, און די מלאכים וועז ביי מיר זאגן ונתנה תוקף, זה אל זה ישאלו מה זה ועל מה זה הרעש והרעדה עתה, ויאמרו: אייזיק ברויך געלט, פארדעם זאגט ער ונתנה תוקף, ויאמרו המלאכים: אוי, רק בשביל מעות הטריח והרעיד אותנו כל כך, וגם אני אתבייש מפניהם, אז וועזן דריי הונדערט ריינישע זאל איך מטריח זיין כל צבא מרום צו ציטערן פאר פחד, ע"כ חלילה לי מעשות כדבר הזה.

ויהי כנגן המנגן

היה ידוע בניגוניו הנפלאים בשפת אידיש ואונגארישׁ מלאים רגש שהוציאם מחול אל הקודש, שפעם הגיע לאזניו איך שרועה צאן אחד שר בחליל שלו הניגון הידוע של "וואלד וואלד וויי גרויס ביסטו, רויז רויז וויי וויט ביסטו..." ונתן לו הרה"ק מקאלוב מטבע וביקש ממנו שישיר עוד הפעם ואח"כ זרק א"ע על הארץ והתחיל לנגן בלב מלא רגש בניגונו של הרועה את המלים "גלות גלות וויי גרויס ביסטו" ושוב ביקש מהרועה שישורר ניגונו אמנם כבר לא ידע לשוררו כי נשכח ממנו לגמרי, אז אמר למקורביו שניגון זה שוררו בני ישראל על נהרות בבל, ומסופר שכאשר שמע הרה"ק מראפשיץ פעם ניגון זה נענה ואמר: בשעה שהרה"ק מקאליב משורר ניגון זה אז נעשה רעש בעולמות העליונים, וכיתות כיתות של מלאכי רחמים באים לקבל פני הרה"ק ר' לייב שרה"ס בהיכלו שבמרום והם משבחים אותו ואומרים: ברוך שנתן לנו את הנפש היקרה הזאת, כמו"כ נודעים שאר ניגוניו כמו "סאל א קאקאש מאר" אשר גם שמע מרועה וקנה אותו מאתו, וניגונים אלו נתפשטו בתפוצות ישראל גם נתחבבו על הרבה צדיקים ויסופר שפע"א בליל שב"ק אצל הרה"ק מצאנז אחרי שכבר מזג את הכוס של קידוש התחיל לנגן הניגון גלות וכו' משך כמה שעות בדביקות נפלאה, כן ידוע שרבותה"ק עצי התמרים היו רגילים לנגן ניגונים אלו, הקדושת יו"ט הי' רגיל לנגן בפורים את הניגון "סאל א קאקאש", וגם

באידיש "קרייען טוט שוין דער האן", וקום פטירתו ניגן את הפסוק "אלי אלי למה עזבתנו" בניגון זה, כמו"כ ידוע שרביה"ק הי' רגיל הרבה פעמים לנגן לעצמו את הניגון "גלות גלות" בעת אמירת התורה בסעודת רעוא דרעוין, וגם בשבת בבוקר היה רגיל לזמר "שבת קודש" בניגון זה, וכן אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע הי' נהוג לזמר את הניגון "סאל א קאקאש מאר" ביום הפורים.

ויגוע יצח"ק

נר אלוקים טרם יכבה כאשר כבר עמדו סביב מיטתו תלמידיו ובני ביתו, וציוה עליהם לאמר: הנני לבקש אותכם שלא יחרתו על המצבה כלום רק שני דברים בלבד, "היה יכול ללמוד את הדף, והיה ערליכער איד", כי כן העיד עליו אליהו הנביא זכור לטוב, וכוונתו היה שדרכו היה לצאת מפעם לפעם על פני השדה יחד עם ר' יעקב פיש זי"ע, פעם הגיע אליו איזה איש שחור, וביקש מר' אייזיק'ל אש להצית מקטרתו, ונענה לבקשתו, וכאשר הלך האיש הכה בדרך חיבה על כתיפו של ר' אייזיק'ל וקרא ואמר: בעטשולעט"ש זשיד"א (איש יהודי נאמן, ערליכער איד), וכאשר הלך לו, שאל ר' אייזיק'ל את ר' יעקב, האתה יודע מי הי', הלא זה היה אליהו הנביא ז"ל, ובדבריו אלו העיד עלי שאני ערליכער איד, בשנת השבעים לחייו עלתה נשמתו לגנזי מרומים עם צאת השבת ביום פטירתו של הרועה הנאמן משה רבינו ע"ה יום ז' אדר ב' שנת תקפ"א, ויבכו בני ישראל את השריפה והובא אל מערת קברו בעיר קאלוב באבל כבד ובבכי ומספד תמרורים.

תל תלפיות

ציונו הקדוש נעשתה לתל תלפיות שכל פיות אליה פונות, לשפוך שום צקון לחשם ולבקש על נפשם, בפרט ביומא דהילולא נקבצו ובאו אלפי אלפים מישראל להתפלל שמה, וגם צדיקי הדור כהרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשוב זי"ע, הרה"ק מצאנז זי"ע, הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, הרה"ק ר' הערצקא מרצפערט זי"ע, ובכל שנה כשבא הרה"ק מראצפערט לציון הק' אמר שם כל ספר תהלים כמה שעות בבכיות נוראות, ופע"א כשבא היה שם דקות אחדות והלך לדרכו, וכששאלוהו על זה אמר כי בכל שנה כשאני בא אני אומר כל ספר תהלים בבכיה רבה עד שאני רואה שגם הרה"ק מקאליב בוכה על צרות בני ישראל, אבל היום כשבאתי ראיתי שהרה"ק מקאליב כבר בוכה על צרות בני ישראל.

גם הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע היה רגיל לבוא על ההילולא, ומסופר שבימי הזעם בא על ז' אדר לקאליב ואמר בזה"ל "דא רעדט דעם צאנזער רב'ס אַ קינד, כלל ישראל דארף אַ ישועה", והלך משם, גם רביה"ק זי"ע הי' רגיל לנסוע לקאליב על ז' אדר, ופע"א אמר שאם יגמרו כל ספר תהלים על ציונו יפעלו כל הישועה, ואם חצי ספר תהלים יפעלו חצי ישועה, ולפלא לציין כי האהל הבנוי על קבר הוא צר ונמוך מאוד ועם כל זה נכנסו שמה בכל שנה המוני בני ישראל, וגם לא ניזק שם אדם מעולם.

ח' אדר

הגה"ק רבי אליהו הכהן זי"ע
בעל "שבט מוסר"

ואלה תולדות

נולד בערך בשנת ת' בהעיר ואם בישראל איזמיר, לאביו הגה"ק ר' אברהם שלמה זי"ע, שהי' איש קדוש מאוד ובנו השבט מוסר מרבה להביא ממנו עובדות וגדלות בספריו, כבר במעלליו יתנכר נער שהולך הוא בדרכי אביו בכל מידותיו, רבו המובהק הי' הג"מ ר' בנימין מלמד מגדולי רבני איזמיר, עיין בספרו מדרש אליהו דרוש ראשון "שדרשתי על פטירת רבי ומורי, החכם השלם, הדיין המצויין, כמוהר"ר בנימין מלמד זצ"ל", עכ"ל, ר' בנימין מוזכר בשם הגדולים (חלק גדולים – מערכת ב אות כא) כל ימיו הי' יושב בעיר איזמיר והי' שם מהרבנים הגדולים שבעיר, ושם הי' יושב על התורה ועל העבודה, התרחק מכל עניני העולם הזה, הרבה בתעניות וסיגופים, ועלה ונתעלה ונתקדש בקרב עם סגולה, והחזיקו אותו לאיש קדוש מאד.

רך כקנה

הי' רך כקנה והי' נפשו נמוס בראותו עני, את כל חנו חילק לעניים, והי' הולך לקבץ צדקה לעניים, עד שקראו לו אפוטרופוס של העניים, וז"ל ספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ...והי' אפוטרופוס גדול לעניים שהיה הולך וקובץ על יד על יד מהגבירים ומחלק לעניים. עכ"ל, וחיבר ספר מיוחד על עניני צדקה וקראו בשם "מעיל צדקה", וקיבץ בתוכה על הנמצא במקרא ובתלמוד, במדרש ובזוהר ובספרי המדבר בענין הצדקה, אף הי' מדבר על לב הנדכאים והאומללים ומעודד אותם, ומעשה הי' שע"י דברי עידוד שלו הציל בן אדם אחד מאיבוד עצמו לדעת כמו שמספר הוא בעצמו בספרו מעיל צדקה (ק"ג) וז"ל: אמר המחבר, ובדידי הוי עובדא באדם דואג מתוך דוחקו, שהי' כוונתו לאבד עצמו לדעת, ויקר מקרה שדבר עמי מצערו, והרביתי עליו בדברי פיוסים ונחמות, ואחר ימים גילה לי את לבו, שאלולי שפגע בי ונחמתיו בדברים, הי' בדעתו לאבד עצמו.

קשה כארז

אולם כשם שהי' רך כקנה הי' קשה כארז כשהדבר הי' נוגע לכבוד התורה ולומדיה, אז הי' מקנא קנאת ה' צבאות, ולא הי' מוכן לוותר בשום פנים ואופן, והי' מוכן אפ' לנקם במבזי תלמידי חכמים, ועיין בספרו "מדרש אליהו", וז"ל: ואני הכותב אירע לי שפעם אחד ביום שבת קודש דרשתי על ענין רע שעשו כמה אנשים דברים נגד התורה, שעשו הסכמה שלא יתנו צדקה לעניים בכל שבוע, רק מחודש לחודש, מסיבת עול המסים שנכבד עליהם, והרבתי להם בדברים באומרי להם שהמעשה הזה הוא נגד התורה... וקם כנגדי איש רע ובליעל, ימח שמו וזכרו, ופער פיו כגמל וקלל לכל תלמידי חכמים ואמר, שכל דבריהם הם דברים שבודים מלבם ודורשים כפי רצונם... והעומדים שם... לא מיחו מכל דבריו, מסיבת שהי' עשיר, אוי

להם ועל נפשם... ואני הכותב לא שמעתי הדברים, רק העידו עליו עדים נאמנים, שחי השם הייתי מכה אותו עד מות, שלבי כלב הארי ללבוש בגדי נקם על כבוד התורה ולומדיה.

רבים השיב מעון

הי' בעל דרשן ומוכיח גדול וע"י דרשותיו הנלהבות שיצא מקרב לבו הטהור, הי' משפיע על שומעיו שדבריו הי' עושים פירות, וז"ל ספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ... ורבים השיב מעון בדרשותיו ותוכחותיו ומתק לשנו. וכבר בא לו אדם מישראל בביתו יום ש"ק אחר הדרוש ונשק ידיו ואמר לו ידיע להוי להרב כי הוא היה מוכן לעשות עבירה והיום הזה בשמעי דרוש האדון חזרתי בי ונפקחו עיני. עכ"ל, וכמו שהעיד בעצמו בספר שבט מוסר פרק כז וז"ל: שמח לבי ויגל כבודי לפני בוראי, שפעם אחת הרבתי דברי מוסר ברבים ביום השבת קודש בשעת הדרש, והי' שם איש אחד שהי' מוכן לעשות במוצאי שב"ק עבירה חמירה, וכשמעו דברי המוסר ברבוי ומלות שונות נשבע ליצרו ופירש, ובליל מוצאי שבת בא להחזיק לי טובה, וסיפר לי הענין והודה ולא בוש, עכ"ל, גם הרבה לדבר ולהוכיח את בית יעקב אלו הנשים על דרכי צניעות וז"ל בספר שבט מוסר פרק כז: ואני כמה פעמים עשיתי תגר עם נשים היושבות בפתח החצרים לרוח היום, וכל עובר ושב מסתכל בהן כתאות יצרו, וכמה רעות נמשכות מזה.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש ובעל מופת, היו פונים אליו בבקשות שונות, כמו כן ידוע ומפורם הי' לגרש רוחות רעות מבני אדם, כמו שהוא בעצמו מספר בספרו "מנחת אליהו" על רוח אחד שנכנס באשה בחודש אב בשנת התמ"ח ליצירה, והוא גרשו מתוכה, וכן על שני רוחות שנכנסו בבחור אחד ובאחותו הילדה בת שש שנים, ואף אותם גרש, ועיין בספרו "מדרש תלפיות ענף 'גלגולים' וז"ל: הן כל ראתה עיני מכמה רוחות הנכנסים בגוף האדם ודברתי עמהם, וסיפרו לי מהמים הזדונים מרים ומארדים שעברו עליהם בהיותם פורחים באויר, ודברים תמוהים מענין עונשם וממה שראו בעולם בעת פריחתם בתוך חלל העולם... וכאלה מדברים אלו, אין כאן מקומו להעלותם על הספר בדיו... ומה גם שכמה דברים מאלו כתבתי בחבורים אחרים, אך לא אחשוך פי מלספר דבר תימה שראיתי ברוח אחד, שהכרחתי לו בחרמות לצאת, ומה עשה לקיים החרם, יצא מן הגוף ונכנס בתוך השערות שבראש, וקמו השערות מאמצע הראש ויצאו ממחיצת שאר השערות שבסביב הראש, ונעשה השערות קשים כמו מחטים של ברזל, וצויתי להסתפר השערות בתער חדה, וכשהי' מגיע התער אצל השערות היו נוטים השערות לצד התער ודוחים אותה, עד שבחוזק גדול גילחו השערות, ועלה מהם הבל דק מאד, והלך לו דרך שם, עדיין לא נראה כזאת ולא נשמע כמוהו, עכ"ל.

ובא השמש

זכה להגיע לזקנה מופלגת ונפטר זקן ושבע ימים ביום ח' אדר שני שנת תפ"ט, ונטמן בעיר מולדתו איזמיר וזה אשר חקוק על מצבת קבורתו: הנה מקום ארון והלוחות, הוא המקום אשר גנז יאשיהו, גם השביע בצחצחות, נפש עם אל אשר יקראו, שבט מוסר ותוכחות, במבועי מים חיים יתחטאו, ולשונו תדבר צחות, אשר מפיו רבים נרפאו, בו יחסו נאנחות, עניים מרודים טרף נשאו, ובזרועו יקבץ נדחות, וממעון קדשו יגבהו, יבכו בכה באנחות, עניי עם בכף ימחאו, ועל כל ראש יקרחו קרחות, כי יד ה' היתה אל אליהו, כי נפקד ממנו הדרת אליהו החכם הש' הדין המצויין הרב מר קשישא הלא הוא הכהן הגדול כמוה"ר אליהו הכהן ז"ל, והיתה מנוחתו כבוד ח' ימים לח' אדר שנת תפ"ו. והספד גדול בכל מקום מגיע שמועת פטירתו ועד בירושלים שגם שם נספד כהלכה כעדותו של החיד"א בשה"ג (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ...והיתה מנוחתו בשנת תפ"ט. ואל שמועה כי באה דרש מורנו הרב מהר"א יצחקי הנזכר בהספדו בתוכחי ירושלים עה"ק תוב"ב.

מורשתו הרוחנית

מורשת רוחנית גדולה השאיר אחריו קרוב לארבעים חיבורים וז"ל שה"ג: חיבר יותר משלשים חבורים מספר הסמוך לארבעים. ונדפסו איזה ספרים מחבוריו והם שבט מוסר. מדרש תלפיות ח"א. מעיל צדקה. מדרש אליהו. אגרת אליהו. עכ"ל, בחתימת ספרו שבט מוסר וכן בהקדמת ספרו מדרש תלפיות מונה הוא את ספריו, אולם ביותר נקבל ונפוץ בקרב ישראל הוא הספר "שבט מוסר", כשמו כן הוא להכניע נפש החוטא למען ישוב ורחם עליו בוראו כרוב חסדיו, וחלקו לנ"ב פרקים כמספר שמו אליהו, כדבריו בהקדמה להספר וז"ל: ותמצא בספר הזה ב"ן פרקים כמספר שמי אליהו, עכ"ל, הספר כבר נדפס בחייו, ונתחבב מאוד על בני ישראל הלומדים מתוכה עד שמאז כבר נדפס יותר מששים פעמים וביניהם הי' כמה פעמים שנדפסו בתרגום לאידיש, וללאדינו, ולערבית, הספר נתקבל בכל תפוצות ישראל בין אצל החסידים ובין אצל המתנגדים הבעלי מוסר, במדינת ליטא היו מגידים שנקראו בשם "בעלי השבט מוסר", על שם שהיו דורשים מתוך הספר הזה בבתי כנסתיות ובבתי מדרשות בשעה שבין מנחה למערב, עיין בספר חוקי חיים להגה"צ ר' חיים צבי וינקלער זצ"ל וז"ל: שמעתי בשם הגה"צ ר' הלל ליבטנשטיין [מקאלאמיי] שאמר... על עצמו בזה הלשון: דער שבט מוסר האט מיך פאר אַ איד געמאכט.

סיפר הגה"ק ר' חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע, פ"א ישב הגה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע והתפלא על דברי הרמ"א (יו"ד סי' רמג סעיף ב') שאין ת"ח בזמן הזה, אמר בלבו: היתכן שרבותי הגדולים, החוזה מלובלין והיהודי הקדוש זי"ע, שהסתופפתי בצל קדשם, לא היו בגדר ת"ח, והנה נכנסה פתאום לחדרו בתו הקטנה של הרה"ק ר' ירחמיאל בן היהודי הקדוש זי"ע, ומסרה לו ספר "שבט מוסר" ובו כפל בדף אחד, לסימן שעליו לעיין שם, פתח את הספר בדף המקופל ומצא בו את הדברים האלה: ונחזור למעלת התורה ונדבר בחכמת החכמים שנגלה להם תעלומות חכמה ויודעים ומכירים בכל מה שברא הקב"ה בעולמו ובקיאים בכול, ולא מבעיא חכמי התלמוד שגדלה מעלתם ממלאכי השרת, אלא אפילו החכמים שבכל דור ודור, עכ"ל, מיד נחה דעתו ושמח בלבו שאף השבט מוסר סבור שיש חכמים בכל דור ודור, אך לפלא הי' בעיניו הדבר, איך

הרגיש הרה"ק ר' ירחמיאל את מבוכת רעיונתיו עד אשר שלח לו ע"י בתו את הספר ואף ציין לו את המקום ההוא, כעבור ימים אחדים נזדמנו שניהם למקום אחד, שאל הרבי ר' בונם את ר' ירחמיאל, מה ראה פתאום לשלוח לו את הספר, התפלא ר' ירחמיאל על השאלה ואמר: איני יודע מה אתה סח, וכי אני שלחתי לך את הספר, הביאו את הילדה ואמרה: איש זקן נתן לי את הספר וציוה עלי לילך ולמסור אותו לידי הרבי ר' בונם, אז אמר הרבי ר' בונם: שמע מינה שאליהו הנביא נתן את הספר בידה, אולם מהיכן ה' לאליהו ספר שבט מוסר, הלא בודאי לא לקח משל אחרים, "שמע מינה שהשבט מוסר הזה מן השמים הוא", וסיים ר' העניך אני בעצמי ראיתי בעיני שבט מוסר זה ולמדתי בו.

י' אדר

הגה"ק ר' יוסף ברוך עפשטיין זי"ע
"דער גוטער יוד פון ניישטאט"

וזרח השמש

נולד לאביו מרן הגה"ק בעל מאור ושמש זי"ע בשנת תקנ"ב לפ"ק.

זכה להסתופף בצלא דמהימנותא של הרבה מצדיקי דורו וגם מדור הקודם זכה לבקר ביחד עם אביו שגם ה' דרכו בק' לבקר בהיכלם של צדיקי הדור, ביניהם ה' הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע ואצל הרבי ר' הערש זי"ע אצל הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע, על נסיעתו זו מסופר עובדא נפלאה, פ"א כשנסע עם אביו ועם אחיו הרה"ק ר' אהרן מקראקא זי"ע לאפטא, נלוה אליהם הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע, ביום שישי בבוקר כאשר היו ביער נשבר אופן אחד של העגלה, ולא מצאו בעל מלאכה שיתקן את האופן, בלית ברירה השכירו שתי עגלות קטנות באחד נסע הרה"ק בעל מאור ושמש עם רבי דוד, ובהשני נסעו שנים הבנים הגוטער יוד ור' אהרן, שתי העגלות יצאו לדרך אולם מיד הרגישו שהשמש נוטה לערוב, בעוברם דרך כפר אחד יצאה אשה אחת וטענה אתם "יהודים היכן אתם נוסעים, הלא השמש נוטה לערוב והשבת נכנסת", לשמע הדברים אלו נצטוו שני הבנים לכסות את ראשיהם במלבושם, לא עברה אלא שעה מועטת והם הגיעו לאפטא, עד שהספיקו אף לטבול במקוה, בבואם לבית המדרש אמר להם בעל "אוהב ישראל" הלא חכיתי לכם עם תפלת הודו, ומיד פתח ואמר הודו, וכך זכו לקפיצת הדרך, כמו"כ ביקר הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר, הרה"ק ר' נתן דוד משידלובצא, הרה"ק ר' דוב בער מראדישיץ, הרה"ק ר' חיים יחיאל ממוגלניצא, הרה"ק ר' אלעזר מקאזשניץ, הרה"ק ר' משה מלעלוב, הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן שקראוהו לעלות לתורה כלוי באמרו "אתה לוי אמיתי", והי' נימנה בין תלמידיו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והסתופף בצל הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע בעל מחבר "זרע קודש", אחד פטירתו נסע להסתופף בצלם של חבריו ה"ה הרה"ק מצאנז ואצל הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע.

בשפתי צדיקים

גדולי דורו העריכו אותו ביותר, ומי לנו גדול מבעל דברי חיים זי"ע המכתיר אותו בתשובותיו (ח"ב או"ח ס' ב') "הרב הגדול החסיד הצדיק בוצינא קדישא מקהלת עיר חדש",הגוטער יוד הי' דרכו לומר הרבה תהלים. פ"א אמר הרה"ק מצאנז בעת שעשה סיום הש"ס שבשמים היא יותר חשוב את התהלים של הרה"ק הגוטער יוד מתורתו, ואף ביקש הרה"ק מצאנז שיעשו חילופין הוא יתן לו זכות תורתו והוא יתן לו זכותו של התהלים, אבל הגוטער יוד לא רצה, אנו מוציאם במכתביו של הרה"ק בעל תפארת שלמה במכתב אחד שמזמינו לחתונת בנו מהתוארים אנו למדים כמה החשיבו, וכך מתארהו: רב שלומים מבורא עולמים, לכבוד ידיד נפשי הרב המאור הגדול, נר ישראל וקדושו, פאר הדור, ראש כל בני הגולה, בוצינא קדישא וכו' עמוד הימני, פטיש החזק, בנן של קדושים, זית רענן, כבוד קדושת תפארתו מו"ה יוסף ברוך הלוי נ"י ויופיע לנצח... .

הצנע לכת

ידוע שעבודתו בק' הי' מוסתר ומופלא מאוד לבל יודע מגדלותו, השכיל להצניע גדולתו הרוחנית, לפי המסופר הי' מתהלך בשווקים ובירידים, בדמות איכר פשוט וסחר באווזים ובתרנגולות, אולם הבאים בסוד קדושים השכילו לעמוד על טיבו, הרה"ק ר' יחיאל משה מקאשזניץ זי"ע בן הרה"ק ר' אלעזר מקאזשניץ זי"ע הי' משבח את אביו ר' אלעזר הנ"ל כך הי' אומר: הכל יודעין שהרה"ק רבי יוסעלע זצ"ל הנקרא ה'גוטער יוד מניישטאט, הי' צדיק נסתר מאד כפי הנהגותיו, שקודם התפלה נהג ללכת אל בית המבשלים לראות אם התבשילין נתבשלו יפה, וכן למשמש את העופות אם הם שמנים מאד, וגם שאר ענינים פשוטים וכו', והיו הכל יודעים שיש בזה סודות, כי כולם היו אוחזים אותו לרבי גדול וצדיק וקדוש מאוד ומן הסתם יש לו בהנהגותיו סודות גדולים, אבל אבי הי' יושב ולומד כל היום, ומי שלא הכיר אותו כל כך, הי' חושב שאינו יושב בטל רק עוסק בתורה ותפלה, אבל מי שהי' מכיר אותו יותר הי' מרגיש שהוא צופן את עצמו עם התורה כמו שהרה"ק ר' יוסעלע הי' צופן את עצמו במה שהי' ממשמש קודם התפלה את העוף אם הוא שמן שתהי' לו סעודה טובה.

גדלותו בתורה

נכדו של הגוטער יוד הרה"ק מכעניטשין זי"ע מאד חרה כששמע מדברים שזקינו הגוטער יוד לא הי' יכול ללמוד, וסיפר שפ"א הי' הרה"ק מצאנז בניישטאט עם הגה"צ ר' יודל קאמינער זי"ל, והתווכחו בבית המדרש בהבנת פשט באיזה תוס', בתוך הדברים נכנס הגוטער יוד וראה שמפלפלים בדברי תורה אמר להם זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, אמר לו הרה"ק מצאנז אין מתפללין אלא מתוך הלכה פסוקה וכיון שאינו יודע הפשט אינו יכול להתפלל, אמר לו הגוטער יוד, נא... פי' שיראה לו איפה מוקשה, הראה לו הרה"ק מצאנז את התוס', אמר הגוטער יוד "אונז לערנען מיר קודם גמרא און נאך דעם רש"י און נאך דעם תוס' ", והתחיל ללמוד גמ' ואחר כך הרש"י ובאמצע לימודו את הרש"י קפץ הרה"ק מצאנז שכבר נתחוור לו התוס', אחד כך כשהלך הגוטער יוד משם שאל ר' יודל הנ"ל את הרה"ק מצאנז

למה שאלתם את הגוטער יוד הלא הי' יכול להשאר באמצע הענין, אמר לו הרה"ק מצאנז, איתא שתורה ותפלה בלא דחילו ורחימו לא פרחית לעילא, ווי ווער לערנט דען תורה לשמה, על כן כמו שכל תפלותיו באים אצל הגוטער יוד ומעלה אותם דהוא צדיק הדור, כמו כן באים אליו כל התורות שיעלה אותם "און ער איז זיי מעלה למעלה".

רבן של חסידים

עשרות בשנים הסתיר את מדרגותיו ואף שרבים היו באים בהיכלו סירב לנהל עדה עם חסידים, והמשיך לעבוד את בוראו בדרכו המופלאה בעיר ניישטאט מקום מגוריו של אביו לפני קראקא, ואף נסע לחבירו הרה"ק מצאנז להסתופף בצלו, אף כי לא נתן לו פתקא, דאחר הסתלקותו של הרה"ק החוזה מלובלין לא רצה ליתן פקתא לשום צדיק, עד אשר הרה"ק מצאנז זי"ע הפליג מאד בגדלותו ואז החלו לנהור אליו אלפי חסידים, וביחוד המוני העם דלים ועניים, והוא עודד אותם בגשמיות והדריך אותם ברוחניות, ואהבתו לכל יהודי בערה בו מאד, וכשנכנס לשולחנו הטהור בליל שב"ק אמר לחסידיו "גוט שבת טייערע יודן" ועל כן נודע שמו לדורות בשם "דער גוטער יוד", גם צדיקי דורו היו באים אצלו, הרה"ק מצאנז הי' בניישטאדט ג' פעמים, וכשהי' בניישטאט הי' נותן פתקא להגיטער יוד, סיפר הרה"ק מכענטשין זצ"ל שכשלקח הגוטער יוד את הפקתא של הרה"ק מצאנז לקח את הלולקא בפיו והרה"ק מצאנז כפף עצמו להדליק את הלולקא, והגיטער יוד לא הגיב כלום אלא עסק בעבודתו.

פועל ישועות

הי' מפורסם מאד לפועל ישועות גדול, פ"א הורע מזלו של אחד מחסידיו שהי' סוחר גדול ונעשה בעל חוב גדול, ובא לפני רבו ושפך לפניו את מצבו הדחוק, אמר לו קודם כל לא יתן להבעלי חובות את הרווחים של המסחר, כשבא לביתו ולא רצה לתת את הרווחים, התחילו הבעלי חובות לגבות את הקרן שלהם, וכך נשאר בעירום ובחוסר, לאותו סוחר הי' לו חבר נאמן ג"כ סוחר שעסק עמו במסחר והרבה פעמים נתן לו סחורה בהקפה לזמן מרובה, חשב שעכשיו ילך אצלו וילוה ממנו סחורה כדי לסחור, אבל אותו סוחר לא רצה בשום אופן לתת לו סחורה בהקפה, נסע עוד פעם אצל רבו וסיפר לו את המעשה שהי' לו עם אותו סוחר, נטל את ה"לולקא" והתחיל לעלות עשן עד שנתמלא כל הבית מלא עשן, אח"כ נתן ידו להסוחר וברכו ופטרו לשלום, הסוחר חזר לביתו, וחבר שלו שלח אחריו שיבוא אצלו כיון שרוצה ללוות לו סחורה, ובא לפניו וקיבל אותו בסבר פנים יפות ואמר לו שיתן לו סחורה כמה שרוצה, שאלו הסוחר היורד, מתחלה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר למה שינה את דעתו ורוצה ללות אותו, אז סיפר לו הסוחר כשאתה היית אצל רבינו חלמתי שגם אני נסעתי אצל הרבי על יו"ט, והי' שם קהל גדול של חסידים, ורבינו נתן שלום לכל אחד, רק לי לא רצה לתת שלום, התחלתי לבכות למה אגרע למה הרבי לא רוצה לתת לי שלום, ענה לי רבינו, אני יתן לך שלום כשיש לך לב אבן כזאת, לא לא, רק אם תבטיח לי שתתן סחורה להסוחר בהקפה כמה שירצה אז אתן לך שלום, הבטחתי לרבינו, ועכשיו אני רוצה לקיים את הבטחתי שהבטחתי לרבינו.

פ"א נסע עם הרה"ק מצאנז על עגלה ומחוץ מעגלה הי' עץ בולט שהילדים היו דרכם לקפוץ עליו, וילד אחד קפץ על העץ, אמר הרה"ק מצאנז להגוטער יוד שיברך את הילד שיהי' לו בנים, אחר שנים הרבה הביט את כוונתו של הרה"ק מצאנז, שהילד הזה הי' הרבה צער גידול בנים עד שנתברך עם "זרע של קיימא" ע"י ברכתו של הרה"ק ה"גוטער יוד".

ג' פלאים

הגוטער יוד הי' מספר ג' פלאים אשר הי' לו, פלא א', שאביו ברכו שבכל פעם שיצטרך למעות יושיט ידו לכיסו וימצא שם כסף כמה שצריך, ואף פעם לא השתמש בברכה זו, רק פעם אחת הזדמן אליו אורח הגון והי' שעתו דחוקה לו, אז התיר לעצמו לדבר מצוה זו להשתמש עם הסגולה והושיט ידו לכיסו ומצא שם כסף, פלא הב', שבתשעה באב שבשנה שנסתלק הרה"ק ה"חוזה מלובלין" הי' בעיר רחוק מאד מעיר לובלין, ומצא שם גוי אחד ואמר לו הגוי בלשון פוליש "ראבין איז לובליניא אמאר" (דהיינו שהרב מלובלין נסתלק), פלא הג' שבכל עש"ק מזדמן לפניו "לאקס" (מין דג) לכבוד שב"ק.

פ"א הי' אצל הרה"ק מדיזקוב זי"ע שאלו הרה"ק מדיזקוב שמעתי שלאביכם הי' סגולה שבכל פעם שמכניס ידו לתוך כיסו מצא שם כסף האם אצלכם גם איכא הסגולה, ענה "איך וויל עס זאל ביי מיר אזוי זיין... (נראה שלא רצה לגלות את זה, הכ') שוב שאלו שמעתי שגוי אחד גילה להוד קדושתו מפטירתו של הרה"ק מלובלין זי"ע האם הדבר נכון, ענה, הייתי בתשעה באב עם סחורה באותו עיר, אחר הקינות כשהלכתי לאכסניתי, נכנס אלי גוי אחד לעשן את ה"לולקא", ואמר לי על לשון של פולין "ראבין איז לובלינא אמאר", עוד שאל אותו האם נכון שמזדמן לה"ק "לאקס" על כל שבת ושבת, השיב: עד עכשיו הי' כך אקוה שגם הלאה יהי' כך, ובאותו שב"ק הי' מחסור בדגים בדזיקוב, שלח הרה"ק מדזיקוב לשאול את פיו, אם בשב"ק זו גם יהי' כך ענה בעזרת ה', ולמעשה עבר כל יום השישי ולא הגיע דגים, והרה"ק הי' שולח אליו כסדר שליחים אם כבר הגיע אליו הלאקס, והוא ענה "עס וועט זיכער זיין", כשהי' כבר זמן הדלקת הנרות הגיעו חסידים מעיר אחרת והביאו עמם "לאקס" מבושל, והי' לפלא.

ובא השמש

בסוף ימיו ביקש לעלות לארץ ישראל ואף הציע את הדבר לפני בעל דברי חיים, אבל הלה הניא אותו מכך, בטענה שעליו להמשיך בניהול עדתו ובהדרכת בניו ובני עדתו, ר' יוסף ברוך טען הלא גם רבו הרה"ק רבי משה מלעלוב עלה לארץ ישראל באחרית ימיו, השיב לו הדברי חיים, שלוש שנים לפני פטירתו כבר לא הי' ר' משה בעולם הזה, ולא הי' יכול לסבול את אוירה של חוצה לארץ, לפי המסופר אף יצא בדרכו לארץ ישראל והגיע לקראקא, שם השתטח על ציון אביו להפרד ממנו, אבל לפתע הודיע באותו מעמד שהוא חוזר על עקבותיו, לימים נודע כי הספינה שהי' אמור להפליג בה, טבעה בים על אנשיה, ויהי הדבר לנס, ביום י' אדר ראשון שנת תרכ"ז נסתלק לגנזי מרומים, ומנוחתו כבוד בעיר ניישטאדט.

פרשת יתרו היא הכנה לשבועות, כמו רופא שנתן לאדם תרופה ומחלק אותה לחלקים מפני שא"א לקבל כל התרופה בבת אחת, כך א"א היה לקבל בבת אחת גודל הקדושה של חג השבועות, ונתנה לנו גם הקריאה של מ"ת בפרשת יתרו, והיא הכנה לשבועות.

(בית אברהם)

◆◆◆

והר סיני עשן כולו. נ"ל לומר בפי' הפסוק ע"פ מה שקיבלתי מרבותי אשר כל דבר ודבר הוא בסוד עולם שנה נפש. והוא סוד הענין של השבתות האלו, דהיינו שבת שירה וכן פרשת יתרו שקורין באמצע החורף, והוא כי כל דבר הוא בעולם שנה נפש, דהיינו "קריעת ים סוף" כאשר האדם בא אל הים שנקרע לפני ישראל, יוכל להרגיש ההארה של שביעי של פסח שהוא הארה של קריעת ים סוף [והראיה לזה דמבואר בגמ' ברכות (דף נד.) הרואה מעברות הים צריך ליתן הודאה ושבח לפני המקום], וזה הוא בסוד עולם, וכאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש ג"כ הארה נפלאה מזה, והוא בסוד שנה, וכן כאשר קורין בתורה פרשת בשלח יוכל להרגיש ג"כ הארה זו, והוא בסוד נפש.

וכעין דבר זה הוא בהארה של "מעמד הר סיני" – כי בעולם הוא כאשר בא האדם אל הר סיני, יוכל להרגיש הארה זו, ובשנה הוא כאשר בא חג השבועות זמן מתן תורה, ובנפש הוא בשבת קודש כשקורין בפרשת יתרו, וכעין דבר זה הוא בכל ענין וענין...

ושמעתי ממורי הקדוש (הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשויב) זצללה"ה, כי בסוד הנפש, שהוא ע"י התורה, הוא יותר גבוה במעלה מן הזמן – שהוא בשנה, עד כאן שמעתי ממורי. והבאתי ראיה לדבריו הק', כי הרי בשבועות מפטירין במרכבת יחזקאל, ובפרשת יתרו מפטירין במרכבה שראה ישעי', ומבואר בגמרא (חגיגה יג:) כי יחזקאל הוא כבן כפר וישעי' כבן כרך..., הרי כי בסוד הנפש הוא יותר במעלה, וכמ"ש מורי זצוקללה"ה, שהרי מפטירין בפרשת יתרו הפטורה שהיא יותר במעלה מההפטורה שמפטירין בשבועות וכנ"ל, ומבואר בספה"ק כי עש"ן הוא נוטריקון ע'ולם ש'נה נ'פש... לפענ"ד נראה לומר עפ"י פשוטו, דקאי על הר סיני, אשר הענין של מעמד הר סיני הוא בסוד עולם שנה נפש וכמ"ש לעיל, וזה שאמר 'והר סיני עש"ן', כנ"ל.

(אמרי יוסף)

◆◆◆

עובדא ידענא שהרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא סיפר שפע"א הי' בפרשת יתרו בצל קדושת אביו הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע ובקראו את עשרת הדברות ראה ממש קולות וברקים כמו בשעת קבלת התורה על הר סיני ולא בדמיון ראיתי אלא בפועל ממש ראיתי בעיני את הקולות וברקים של מתן תורה, ואח"כ חשבתי אם כך זכיתי לראות בלי ההכנה לזה א"כ אשתדל להכין עצמי בקדושה ובטהרה ושמירה יתירה וכן עשיתי עד חג השבועות עבדתי על זה עבודת הקודש ונסעתי על חג השבועות לאבי והנה אז לא זכיתי לראות והבנתי שמה שזכיתי לראות בפרשת יתרו הי' מפני שאבי רצה להראות לי בכח קדושתו מה שהצדיקים יכולים לראות. עוד סיפר הגה"ק משינאווא שבעת שקרא אביו הק' את עשרת הדברות הי' לו התפשטות הגשמיות ממש כמו במעמד הר סיני.

(דברי מנחם)

◆◆◆

והנה מתאמרא משמיה דרביה"ק מלובלין זללה"ה שבשבת קודש פרשת יתרו יורד השפעות קדושות של חג השבועות, וכ"ק מרן אאמו"ר בברך משה בפרשתן (עמוד קנא) הביא שפעם אחת היה הגה"ק משינאווא זי"ע בשבת קודש פרשת יתרו אצל אביו ק"ז הדברי חיים זי"ע, וזכה לשמוע בשעת קריאת התורה הקולות וברקים ממעמד הר סיני, ואמר שלא זכה לזה אף בחג השבועות זמן מתן תורתינו. ומובן הדבר כי אם מרן הקדוש הדברי חיים זי"ע קרא בתורה, והרה"ק משינאווא זי"ע האזין לקריאתו, בודאי שזכה לשמוע קולות וברקים ממעמד הר סיני, ומכל מקום נוכל ללמוד מזה אשר מעין דמעין כל אחד יכול לזכות. ועלינו לקבל על עצמינו בחינת נעשה ונשמע כמו בחג השבועות להוסיף אומץ בעסק התורה.

(מהר"א ט"ב)

◆◆◆

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני, ופירש"י ז"ל ביום הזה, בראש חודש, לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים בעיניך כאילו היום נתנו עכ"ל, וצ"ל מכיון שפי' רש"י ז"ל ביום הזה בראש חודש, א"כ איך יתכן לדייק מביום הזה שיהיו דברי תורה חדשים בעיניך כאילו היום נתנו, הלא אז בראש חודש עוד לא נתנה תורה אבן נראה הכוונה על ענין ההכנה שנצרך לעסק התורה הקדושה, שתהיה כמו אז שמראש חודש ועד מתן תורה התעצמו והתגברו בזריזות ההכנה לקבלת התורה הקדושה לצד חשקם ותשוקתם אליה על ידי שהיתה אז דבר חדש, כמו"כ בכל יום ויום צריך האיש הנלבב להכין את עצמו בהכנה כזו לדברי תורה כאילו זה דבר חדש.

(אהל תורה)

~ נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד

עונג שבת (ב)

◇ הושענא כבוד ועונג קוראה לשבת ◇

רק בשבת מותר במותרות

עונג זה איני יודע מהו, ר"ל דלא מצינו שיהא מותר להתענג לילך אחר המותרות, אלא בשבת, שנאמר בו 'וקראת לשבת עונג'.

(מהרש"א - שבת קיח:)

נחלק מתענוג דקליפה להתענג על ה'

כל תענוגי עוה"ז נקראים נגעים הבאים ממשכא דחויא, ועי"ז שיהודי מענג את השבת, נהפך לו הנגע לעונג, שנחלק מקליפותיהן ומטומאותיהן ומתענג על ה'.

(תורת אבות – שבת אות קיא)

השבת קובע עונג

כיון דכתיב 'וקראת לשבת עונג' קבעה. (כיון דאקרי אכילה דידיה עונג, קבעה, שאין בה עוד שם עראי אלא שם קבע, ומכל שהוא הוי עונג, רש"י).

(ביצה לד: / שבת לד.)

צריכין להתענות על ביטול עונג שבת

אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא, כל היושב בתענית בשבת, קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה (כלומר, אפילו נגזר עליו מנעוריו, לפי שתענית קשה בשבת, לפי שהכל מתענגים בו והוא מתענה, רש"י), ואף על פי כן הוזרין ונפרעין ממנו דין עונג שבת, מאי תקנתיה, אמר רב נחמן בר יצחק ליתיב תעניתא לתעניתא (יתענה למחר).

(ברכות לא:)

העונש במי שאינו מענג את השבת

מאן דאית ליה רשו למעבד ענג שבת, ולא עבד, אתהפך ליה ענג לנגע, וחריב ביתיה וממוניה, ודא עניותא ר"ל.

(תיקוני זוה"ק - בהקדמה ובתיקון כא)

הגורע עונג שבת כאילו גוזל השכינה וגורם גלות

מאן דגרע מענג שבת, כאלו גזיל ליה שכינתיה דאיהי שבת בת יחידה, ודא גרם דאתגזלת מינה בגלותא, הדא הוא דכתיב "ובפשעיכם שולחה אמכם", ומהו התשובה על זה, "והשיב את הגזלה אשר גזל" דיחזיר שכינתא לאתרה, ע"י עסק התורה, ובמצות עשה ולא תעשה.

(תיקוני זהר - דף נט:)

בכל פעולה לשבת מתקשר יותר לשורש הקדושה

בגמרא (שבת קיט.) שרבי פלוני היה מרבה ביותר להביא ולהכין לכבוד שבת ואמר לאשתו אלו היה רבי יוחנן בא להתאכסן אצלנו לא היינו מכינים בשבילו. והלא יקשה שאינו דומה, כי אם היה בא רבי יוחנן היה הוא האוכל, אך עתה אנחנו האוכלים ואנחנו השותים. אך במה שכתבנו כי הנפש יתירה הבאה לאדם היא מאיכות גדולת קדושת השבת הבלתי נפרדת ממנו, לכן מה שאנו אוכלים לשם קדושת שבת, על ידי הכוונה לכבוד שבת העליון, הוא כאלו את השבת עצמו אנו מכבדים ומענגים, שאור הכוונה עולה למעלה ראש.

ועל כוונה זאת אחשוב שהנביא דבר באומרו (ישעיה נח, יג) "וקראת לשבת ענג", לומר אל תקרא לאכילה ושתיה ענג, כי אם לשבת תקרא ענג, שתשמח ותגיל בלבך כאלו הוא עצמו הענג שתתענג בו בכוונתך.

(אלשיך הק' - פ' תשא עה"פ אך את שבתותי)

וביום שמחתכם וגו' (דברים ו, י), דרשו בספרי אלו השבתות. בענין תענית בשבת קודש שכתבו בש"ס (ברכות לא:) קורעין לו גזר דינו, וכתוב בזוה"ק (ויקהל רז:) משל למלך שעושה סעודה לכל העיר שמרחם יותר על העומד בפתח, עכ"ז אם האדם מוכן בזה, ומכל מקום מענג את השבת מטעם ששמחת שבת נייתא דמלכא משמחו יותר, ואף שיפעול לעצמו הרבה

ע"י התענית מבטל תועלת עצמו על ידי שמחת שבת כנ"ל זה נאה יותר, ולא יפסיד מה שהיה לו ע"י התענית.

(אמרי הרי"ם – פרשת בהעלותך בד"ה וביום שמחתכם)

במה מקיים מצות 'עונג שבת'

'זכור את יום השבת לקדשו', במה אתה מקדשו, במקרא ובמשנה במאכל במשתה וכסות נקיה ובמנוחה, שכל המענג את השבת כאלו הוא מכבד להקב"ה, שנאמר (ישעיה נח, יג) וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, ללמדך אם קראת לשבת עונג, אז לקדוש ה' מכובד.

(תנא דבי אליהו - רבה פרק כו)

חיוב מן התורה לאכול ולשתות וגם ללמוד

גרסינן בפרק חמישי דפסחים (סה:) כתיב (גבי שבתות וביומים טובים) עצרת לה' אלהיך, וכתיב עצרת תהיה לכם, הא כיצד, חלקהו, חציו לכם לאכילה ושתיה, וחציו לה' לבית המדרש. ושתי משפחות היו בירושלים, אחת היתה אוכלת כל יום השבת ומבטלת חציו של בית המדרש, ואחת היתה קובעת סעודתה בערב שבת וכל יום השבה לומדת, ושתיהן נעקרו, כדאיתא במסכת גיטין. ומבואר בפסחים ודרשה זו דבר תורה ולא אסמכתא, וכן כתב הרמב"ם פ"ג דהלכות נדרים וסמ"ג בסימן רמב.

(ספר חרדים - פי"ד אות ב)

לענגו יותר מיכלתו

בני, הוי זהיר בעונג שבת לכבדו כפי כחך לענג במאכל ובמשתה, ובסעודת הלילה אל תשים עצמך כעני, כי אם יותר מיכלתך. והזהר בסעודה השלישית, והוי זהיר בדבורך ביום השבת, כי על הכל אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

(צוואת רבי אליעזר הגדול - אות כח)

שבת בשבתן

עניני שבת בקודש בפרשת השבוע

טעם שקורין לסעודה שלישית, 'שלש סעודות', שהוא מרומם ב' סעודות הראשונות

לעומת המסגרת תהיין הטבעות, הנה איתא בספר הקדוש **מהצדיק רשכבה"ג מלובלין שהקשה מדוע סעודה שלישית בשבת נקראת בשם 'שלש סעודות' כמו שרגיל בפי העולם לקרוא כן**, הלא מהראוי היה לקרותה סעודה שלישית, ותירץ דבאמת בסעודה ראשונה של ליל שבת יוכל השטן לקטרג חלילה ולומר שאינו אוכל כלל זאת לכבוד שבת, רק מחמת רעבון נפשו כמו בכל יום שאוכל בלילה וכן ק בסעודת שחרית, מה שאין כן בסעודה שלישית שאין דרכו מעולם לאכול בזמן כזה, ואדרבה קשה אז האכילה, ועם כל זה אוכל למען מצות הבורא ב"ה שגזר עלינו תלתא סעודתא בשבתא ע"כ **מזה ניכר אשר כל הסעודות היו למען המצוה, נמצא בסעודה זו הוא מרים ומנשא כל הסעודות, על כן נקרא שלש סעודות**, עכדה"ק.

והנה שתי סעודות הראשונות הם אברהם יצחק שהם ימין שמאל כנודע, וסעודה שלישית נגד יעקב שכולל כל השני בחינות יחד כי כן מדתו, ולזה יש לרמז אשר **'מסגרת'** רומז על סעודה שלישית שסוגרת ביחד את בחינות ימין שמאל, וטבעת עולה ימין שמאל שהם שני סעודות הראשונות, וזהו **'לעומת המסגרת תהיין הטבעת', היינו על ידי סעודה שלישית מנשאים ומרוממים את השלחן הטהור של שבת קודש, כי מזה נראה אשר הכל נעשה לכבוד שמו יתברך.**

(אמרי נועם)

להכין מאכלים טובים כפי ממונו

איזה הוא 'עונג', זה שאמרו חכמים, שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת, הכל לפי ממונו של אדם, וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח. ואם אין ידו משגת, אפילו לא עשה אלא שלק וכיוצא בו, משום כבוד שבת הרי זה 'עונג שבת', ואינו חייב להצר לעצמו ולשאול מאחרים כדי להרבות במאכל בשבת, אמרו חכמים הראשונים עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות.

(רמב"ם - הלכות שבת פ"ל ה"ז)

יבקש שיהי' לו עונג שבת והכל בכלל

המענג את השבת נותנין לו כל משאלות לבו, ואח"כ מה יש עוד לבקש, אלא שיבקש דבר זה בעצמו, שיהיה לו 'עונג שבת' והכל בכלל.

(תורת אמת, לעכאוויטש – שבת אות צה)

בשר ויין הוא עונג שבת

אכילת בשר ושתיית יין בשבת עונג הוא לה, והוא שהיתה ידו משגת, ואסור לקבוע סעודה על היין בשבת וביומים טובים בשעת בית המדרש, אלא כך היה מנהג הצדיקים הראשונים, מתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית הכנסת, ויבוא לביתו ויסעוד סעודה שניה, וילך לבית המדרש יקרא וישמע עד המנחה, ויתפלל מנחה, ואחר כך יקבע סעודה שלישית על היין, ויאכל וישתה עד מוצאי שבת.

(רמב"ם - הלכות שבת פ"ל ה"י)

השכר האמיתי לשמירת שבת הוא גן עדן העוה"ב שהוא חיים הנצחיים שאין להם ערך ודמיון

וקראת לשבת עונג (ישעי' נח, יג) ענינו שתענג את השבת ב'מאכל ומשתה' יותר משאר הימים ומעולה על כולם, אז

יזכור מעשה בראשית, ויתן הודאה להקב"ה שחדש העולם וברואו מאין, כי בעשותו זה יקרא את השבת עונג, ויתענג עונג הגוף והנפש, 'עונג הגוף' במיני אכילה ושתיה, 'עונג הנפש' בזכרון מעשיו של הקב"ה ונפלאותיו.

ויהיה לשון 'וקראת' מלשון (צפניה א, ז) הקדיש קרואיו, כלומר שיזמין את השבת, כאדם המזמין את המלך לאכול עמו על שולחנו, זהו וקראת לשבת עונג, כאלו אמר תזמין את השבת.

ומלת 'עונג' הוא השכר, כלומר אם תעשה מצוה זו שתזמין את השבת, תזכה לעונג, והוא השכר האמיתי לחיי עולם הבא, כי הוא רמז אל הג"ן ואל הנ"ר והע"ד, מלשון הכתוב (בראשית ב, י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, והנה זה עיקר החיים האמתיים הנצחיים, אשר אין להם ערך ודמיון.

(כד הקמח - ערך שבת)

תענוגי הגוף מיועדת לחזק כוחות האדם להשכיל בתורת ה'

אז תתענג על ה', אם תענג את השבת, תתענג על ה', כלומר ישפיע לך טובות, עד שתתענג עליו ותודה בו ובטובו, כי מאתו הכל ובידו, והתענוג על ה' הוא תענוג הנפש, והגאון רב סעדיה פירש, 'תענוג הגוף', כלומר תענוג גופך יהיה 'על ה'', לא ככסילים שנאמר בהם לא נאוה לכסיל תענוג (משלי יט, י), אבל המשכיל לא ירבה בתענוג יותר מדאי, כי אם במשפט, בעבור כי הוא מתעסק בחכמה, ובה יתענג יותר, אלא שתענוגי הגוף במשפט, ייטיבו שכלו ויחזקו כחותיו השלשה, והם כח הזכרונות וכח הבחינה וכח המחשבה.

(רד"ק - ישעי' נח יד)

איזהו עונג

וקראת לשבת עונג (ישעי' נח, יג), האריכו רבותינו ז"ל מאד בזה לענג את השבת, לשון הרמב"ם בהלכות שבת (פ"ל ה"ז) איזה עונג, זה שאמרו חכמינו ז"ל (שבת קיח:) שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת, הכל לפי ממונו של אדם. וכל המרבה בהוצאת שבת ובתקון מאכלים רבים וטובים, הרי זה משובח.

ועל כל פנים, מענגו בלחם טוב ודגים ובשר ויין. התענוג של לחם, הוא לחם משנה, משנה כמשמעו, ומשונה בטעמו, ישתנה למעליותא.

ומצאתי, צריך ליזהר בכל סעודה מג' סעודות, שיהיה לו בשר ודגים ויין, ויש רמז בתיבות האלו, כי ראשי תיבות שלהם, דהיינו ב י ד, עולה במספר קטן ז', וכן אמצע תיבות שלהם, דהיינו ש י ג, עולה גם כן במספר קטן ז', וכן סופי תיבות, דהיינו ר נ, עולה גם כן ז', ונודע כי שער השביעית הוא המובחר, ושבת שהוא יום ז', ראש לכולם (זוהר ח"א דף רכה.) וג' פעמים מספר ז, רומז לג' סעודות. על כן נראה ראוי לנהוג גם כן בסעודה שלישית בלחם משנה, כדעת קצת הפוסקים (סמ"ג מ"ע כז, טוש"ע סי' רצא ס"ה).

ואמרו רבותינו ז"ל (שבת קיח:), 'כל המענג את השבת', ולא אמרו כל המתענג בשבת, כי האדם לא יהיה כונתו על עצמו לענג, רק יעשה העונג בשביל כבוד השבת. זהו 'וקראת לשבת ענג', שתקרא להשבת עונג, כענין מי שמזמין אורח חשוב וגדול שעושה סעודה לכבודו, ובלא האורח היה קשה עליו ההוצאה והתענוג, וכן פירש הזוהר (ח"ב מז.), 'וקראת לשבת', דיזמין ליה לפתורא מתתקנא כדקא יאות במיכלא ובמשתיא וכסות נקיה. ועל כן, אותן הממלאים בטנם כסום וכפרד אין הבין, לילך אחר הערב, ורוחא לבסימא שכיחא, ואחר כך מרוב מאכלים נופלת תרדמה עליהם ומכלים מוחם, אלו אין נקראים מענגים את השבת, אלא הם מענגים את עצמם בשבת. על כן יכלכל דבריו במשפט.

(שלה"ק - שבת פרק נר מצוה)

עיקר קדושת שבת הוא מלובש במצות ענג, כש"נ וקראת לשבת ענג, שמלת וקראת מורה שעיקר הבטת עין האדם וקיוויו הוא על הענג שבת, כי כל המצוות הם לבושים של"י מעשה מצוה זו בא לידי קדושה זו, כמו ע"י מצות תפלין בא לידי תענוגי קדושה זו, וע"י מצות ציצית לתענוג קדושה אחרת, וקדושת שבת מלובש בעצם במצות עונג, מפני שקדושתה הוא מקור התענוג, וכן שמחת נישואין שכל או"א מישראל מרבה בשמחה זו כפי יכלתו והוא עוסק בה בשמחה רבה ואינו משגיח כלל על ריבוי הוצאות, כי זהו ג"כ קדושת שלום ממש בחי' חתן וכלה, ומעסק זה שהאדם עוסק ומקוה לענג את השבת כש"נ וקראת לשבת ענג כנ"ל, מזה בא לשרש תענוג עליון כמ"ש אז תתענג על ה'.

(אמרי אמת, לובלין - פרשת כי תבא שנת תרכה ליל שבת)

ענין לחם הפנים הבא בשבת, לבד קרבנות היום, י"ל כי שרש קדושת שבת הוא שהש"י חפץ בתענוגי נפשינו, ומה שאנחנו נהנים ונשפעים בכל מיני ענג, נחשב לפניו ית' כמו קרבן ממש, וזהו הענין מצוות הקרבן של לחה"פ בשבת, לרמז על רצונו ית' בתענוג נפשנו, כי מגוף הלחם אינו קרב על גבי המזבח כלל, וכולו לאכילת אדם בשבת.

(אמרי אמת, לובלין - פרשת אמור שנת תרכד סעודה שניה)

אכילה שתיה ושינה רק שיעשנה לשם שמים

הנה שמירת השבת כהלכתו הוא אכילה ושתיה ושינה וביטול מלאכה, רק שיעשה לשם שמים ושלא ידבר דברים בטלים, היש חיך מתוק מזה שבעד דבר קל כזה משיג מחילת עונותיו, מי פתי יסור מזה ובשאט בנפש ידחה הדבר הזה. ובאמת זהו מאמר ז"ל (שבת י.) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה כו', דלכאורה למה פרט מצות שבת לקרותה

מתנה יותר משאר כל המצות, ובאמת כל התורה נקרא מתנה כמש"ה (במדבר כא, יח) וממדבר מתנה.

אבל השבת פרט בפני עצמה וקראה מתנה טובה, והיינו עם האמור כי בכל המצות יש קצת דברים שהיצר הרע מכביד עליו שהוא היפך תאותו, משא"כ מצוה זו שהיא ככל תאות האדם אכילה ושתיה שינה ביטול מלאכה, רק שיעשה הכל לשם שמים למען כבוד השם יתברך שצוה לכבד ולענג את השבת ושלא לדבר בה דברים בטלים, ועל ידי זה מוחלין עונות, לכן ודאי זהו מתנה טובה מאוד, ממילא מי שאינו עושה זאת אינו רק אדם משוגע וחסר דעה ופתי, ושמירת השבת הוא ג"כ מקרב את הגאולה.

(ערבי נחל - פ' תצא דרוש ה)

שכר המענג מחילה וניצול מגיהנם

וכל המענג את השבת שכרו מפורש בקבלה (ישעי' נח, יד) אז תתענג על ה' וגו' ובדברי רז"ל (שבת קיח:) שמוחלין לו על כל עונותיו וניצל מדינה של גיהנם.

(שו"ע הרב – סי' רמב ס"א)

ופלא הוא, שבדברי חז"ל לא מצינו שכר זה של מוחלין על כל עונותיו רק למי ששומר שבת כהלכתו, ובדברי הרב [הנ"ל] מבואר כאן שכר זה גם על מי שמענג את השבת.

(שלחן הטהור, קאמארנא - סי' רמב ס"ג)

ע"י עונג שבת ניצול ממזיקין וממזל שבתאי

המזיקין שנבראו בערב שבת, אותן רוחות נוחין בשבת, ובאין להזיק למי שמתעצב בשבת, או אינו מתעדן בו, לכן רוח תחלואי רוחות בשבת, ולכך סמך שיר של פגעים לשיר של שבת, וזה בעצמו הוא הטעם דנתקן לאומרו במוצאי שבת, ואיתא בהשמטות זוהר הקדוש (שמות רעו ע"א) דבשבת שליט בעלמא 'מזל שבתאי', ולא בעמא קדישא, בגין דעמא קדישא לית לון הולקא ואחסנתא בכוכביא ומזלי, אלא בקודשא ב"ה בלחודוי, ואצטריך לון לאהזואה חדוה ומיכלא ומשתיא ולבושין, ולאתקנא ביתא ופתורא ביומא דא, דלאו הכי לכל אינון דאחידן בכוכבא דשבתאי, דאצטריך לון לאתענאה, לאהזואה עציבו ודאגה ורוגזא, ולמילבש שחורין ולכסאה שחורין, ולא למיכל בשרא וחמרא ומשחא, לאתענגא עינוגין דעלמא, אלא למיתב בדיורא עציב, ולאתפרשא מן בני אנשא, יעויין שם.

ומכאן אנו למדים דעל ידי שמענג את השבת בכסות נקיה, ובשתיה ומאכל, על ידי כן ניצול ממזל שבתאי. והיא הוראה עצומה, דאין אנו עדת ישראל עומדים תחת המזל, ולא כאלה חלק יעקב, ואשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלהיו, שהוא משדד המערכות, והוא שליט בעליונים ובתחתונים, יתברך שמו לעד.

(כף החיים, פאלאגי - סי' ל אות ב)

✧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ✧

שכר כיבוד שבת ע"י בעל הבית בלודקיא

אמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי (על שבת) אצל בעל הבית בלודקיא, והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם, ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו, וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו, ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים, וכשמניחים אותו אומרים לה' הארץ ומלואה וגו', וכשמסלקין אותו אומרים השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, אמרתי לו 'בני, במה זכית לכך', אמר לי 'קצב הייתי, ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת', אמרתי לו 'אשריך שזכית, וברוך המקום שזיכך לכך'.

(שבת קיט:)

משל לעונג שבת - שמענג את הגוף כדי שתוכל הנשמה לשמוח

שמעתי בשם המגיד מו' מענדיל, משל למלך שנשבה בנו יחידו בשבי הקשה מכולם, ועברו זמני זמנים ותוחלתו נמשכה מלפדותו ולהשיבו אל אביו, וברוב עתים ושנים הגיעוהו מכתב אביו המלך, לבל יתייאש שמה, ושלא לשכוח נמוסי המלכות בין זאבי ערב, כי עוד ידו נטויה להחזירו אל אביו, ע"י כמה וכמה טצדקאות במלחמה או בשלום וכו'. ומיד שמח בן המלך שמחה גדולה, אפס שהיה מגילת סתרים, ואי אפשר היה לו לשמוח בגלוי. מה עשה הלך עם בני עירו אל בית היין או שאר דבר המשכר, והם שמחו ביין שמחה גשמיות, והוא שמח באגרת אביו.

וככל החזיון הזה הוא ממש מצות עונג שבת אל הגוף שהוא החומר, במאכל ומשתה, כדי שיהיה פנאי להצדיק, לשמוח שמחת הנשמה בדביקות הש"י כל היום, לבל יסיח דעתו מקדושת ומורא השבת קל וחומר מתפילין.

(תולדות יעקב יוסף - פרשת קדושים אות א)

שולחן ערוך עם ביאור הגר"א לעונג שבת

שמעתי מכ"ק אאזמו"ר [הרה"ק מנאסוידז זיע"א] שכ"ק מרן חקדוש בעל דברי חיים זצ"ל אמר, שכשהיה סמוך על שלחן חותנו בעל ברוך טעם ז"ל, כשרצינו להרגיש עונג שבת, למדנו שולחן ערוך עם ביאור הגר"א.

(זמירות עטרת יהושע - יום השבת עמוד רפא)

גדולי אונגערן במלחמה נגד כניסת המזרחי

המזרחי מגיע לבודאפעסט

מעת יסוד המזרחי בשנת תרס"ב, התארגנו הציונים הדתיים, עד שבאסיפה שהתקיימה במינסק אלול תרס"ב, הגיעו כבר כמפלגה מאוחדת.

האסיפה השנייה של המזרחי התקיימה בלידא, סוף אדר תרס"ג, ואחד מן ההחלטות דשם היה, להתחיל להוציא לאור עיתון חדש בשם "המזרח", שהופיע בשנות תרס"ג - תרס"ד, אבל לא האריך ימים.

באותה תקופה החליטה ראשי המזרחי להיכנס גם לאונגערן, ולזאת קראו לאסיפה מרכזית בחודש אלול תרס"ד, בעיר בודאפעסט, ששם יעמדו את היסודות, ושיתקיים בהשתתפות הרבנים מכל המדינה וסביבותיה.

מאמר דרישת ציון בשבח המזרחי

כצעד ראשון לנסות את השטח ביהדות אונגערן שיהיו מוכנים לקבל פורסם המזרחי, הופיע כמה חודשים לפני זה, בחודש סיון תרס"ד, בירחון התורני המפורסם "תל תלפיות", מאמר ארוך המשבח את המזרחי שהתחילו להתפשט אז בארצות היהודים באייראפע.

ובמאמר תחת שם 'דרישת ציון' הוסבר בכמה הסברים החילוק בין הציונות והמזרחי, והטעם שהמזרחי היא הזדמנות פז שבאמת 'מקרב את הגאולה'.

מכתב הגאון בעל מעשי למלך

המאמר שנועדה להוביל את בני ישראל לטובת הציונות והמזרחי, עשה את ההיפך, וזהו עקב עינם הפקוחה של גדולי ישראל, שיצאו חוצץ בחזקה למנוע את השפעת הציונים על בני ישראל.

הגאון הצדיק בעל המעשי למלך זצ"ל, אבד"ק וויטצען, שהיה אחראי על הירחון, שפרסם מיד בהקובץ הבא מאמר חריף, שבו ביאר על פי תורה את גנות תנועת הציונות והמזרחי ושיטותיהם העקומות.

וכן קורא להקהילה בפרעשבורג שח"ו לא יתנו דריסת רגל לאסיפת המזרחי, ולא ליטול חלק בפעולותיהם, ומתרץ עצמו שהמאמר נכתב שלא בידיעתו, ולא ראהו לפני הדפסתו.

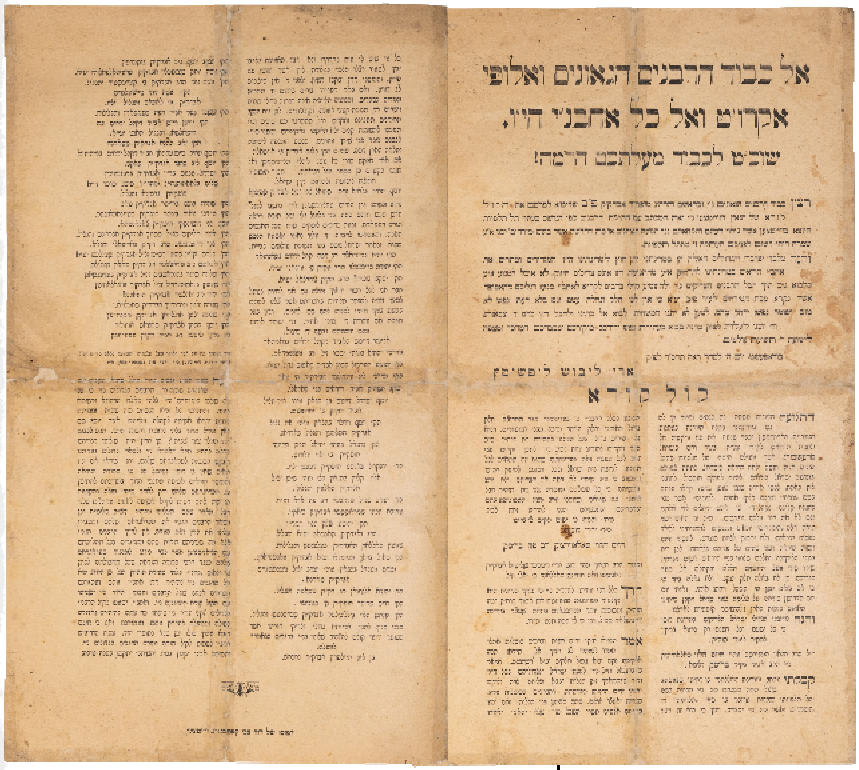
מכתב מחאה מאת הגר"ח מבריסק זצ"ל

במיוחד שלח הגאון האדיר רבי חיים בריסק זצ"ל מכתב מחאה חריפה, ובו מתייחס אל המאמר ב'תל תלפיות', וכותב בין השאר:

"קבלתי מכתב ממדינת האללאנד, בו ראיתי שבמכתב עת שהוא תחת כ"ג נ"י המכונה בשם תל תלפיות ידובר בו ע"ד ה"ציונות" או ה"מזרחית" ואשר כ"ג נ"י יכבדה, ויען כי הוא זה דבר הנוגע לכל אחב"י, כי במדינותינו כבר החריבו חלק גדול מאחינו, וחלק היותר מרובה מבני הנעורים, והוא זה הרס גדול בכל הנוגע לשמירת דת תוה"ק, ע"כ הנני להודיע זאת לכ"ג נ"י למען יקדים פני זאת וכו', ואחשוב כי כ"ג לא ראה את דבריהם ולא ידע מעשיהם כי כל פעולתם מיוסדת נגד דעת תורה"ק....".

לימים סיפר בנו הגרי"ז מבריסק זצ"ל איך שהמלחמה הקדושה בער בעצמות אביו, שכשאביו גמר לכתוב את המכתב הנ"ל אל עורכי התל תלפיות, ציווה עליו לקחת את המכתב ולהכניסו אל הפאסט-אפיס הקרובה, אל האפיס ששם נתרוקן במהירות, כדי שיגע במהירות האפשרות אל אונגערן וישפיע שם מה דצריך.

קול קורא ההיסטורי של עשרות גדולי אונגארן

אל כבוד הרבנים הגאונים ואלופי
אקרוס ואל כל אחבני חיו,
שוכני לכבוד מעלתכם הי"טהו

ארי ליבוש לישיטץ
קול קורא

הגאון הצדיק בעל הערוגת הבושם זצ"ל שהיה אז אבד"ק חוסט, פרסם בשעתו קול קורא, ובו מבקש מאת בני ישראל שח"ו לא יתפסו ברשת הציונות שהמזרחי פורס להם.

ועליו צירפו חתימותיהם רוב מנין ובנין של גדולי אונגארן, וביניהם, הגה"ק בעל הדרכי תשובה ממונקאטש זצ"ל, הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל אב"ד קאשוי, הגה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא זצ"ל, הגה"צ רבי שמואל ראזנבערג זצ"ל אבד"ק אונסדארף, הגה"צ בעל הבית שערים זצ"ל אבד"ק אויפאלי, הגה"צ רבי מרדכי לייב ווינקלער זצ"ל בעל לבושי מרדכי אבד"ק מאד, הרה"ק רבינו בעל העצי חיים צוזק"ל אבדק"ק סיגוט, הגאון בעל פני מבין אבד"ק אוויוואראש זצ"ל, הגה"צ רבי משה דוד טייטלבוים זצ"ל אבד"ק לאפאש, הגה"צ מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל אז אבד"ק גאלאנטא ולאחמ"כ גאב"ד ירושלים, ועוד שורה ארוכה של גדולי וצדיקי המדינה, שכולם פה אחד התאגדו והתאחדו במלחמה הקדושה לבער את נגף המזרחי מאת כרם ישראל ולאסור את ההשתתפות באספותיהם.

הכרוז יצא בכל הארץ וכן נתפשט בתפוצות ישראל וכן נתפרסם בכתב עת מחזיקי הדת של היראים, והשפעתו הייתה מרובה על כל ישראל.

מכתב מהגאון הצדיק בעל שבט סופר זצ"ל

במיוחד כתב הגאון הצדיק בעל שבט סופר זצ"ל מכתב אל הגאון בעל מעשי למלך מוויטצען זצ"ל, שבו מתנצל שכל האסיפה של המזרחי נקרא בי ידיעתו ורשותו, ואין לו שום שייכות עליהם ומצרף עצמו אל הזהרת הרבנים בבקשתם המיוחדת אל תלמידיו שבל יתחברו איתם.

קול קורא

דיות שיצאו פה עיזה בני בלילה נערי שובב בני בלי שם תחת מסוה המזרחית הטמא ומטמא אשר כבר נאסרו לנו מרבותינו הקדושים זי"ע בדור שלמנו וגם אח"כ מפי גדולי דורינו באסיפה הגדולה בעניד כנדפס פה ותן אמת כי ידוע יכל כי ברע הוא והמאמן בהשי"ת ובתורה"ק לא ילך בדרך אתם עכ"ז ימן שראיתי כעת אשר כים נגרשו השפט לא יוכלו ומי יודע אם לא יתפסד חיי איזה נפשות כשרות ברשתם אשר סמנו להם ושאני מינות דשסכא לזה ראיתי להזהיר באזהרה חמורה את בני קהילתינו ועדתינו הקדושה שמוריבים אתם למחות בכל בי"ב בפס"י ששום אחד מבניהם ובנותיהם לא יתערב חיו בחבורת הטמאים האלה בשום חברותא כל דהו למען לא ילכדו בשחיתותם של המינות והכפירה רח"ל וכל מי שילך בדרך אתם אז לבית תפלתת שלהם הוא מזרוק מערתינו קהל ארטהאדאקסטע ואסור לצרפו למנין ולשום דבר שבקדושה ולא לקרותה לתורה. ואם עד אלה לא ישמעו יהו להרפת ולדראון עולם ולא יתחתנו להם בני ישראל וכל איש ואשה שלא ימחו כראוי על כאריא מביב שלא יתחברו שמהם כלל המה נתפסים על אנשי ביתם ונדונים כמותם בכלל המשחיתים ומחשיחי הרבים שבישראל אשר אין להם תקנה עולמית חיי ולהשמוע יעגם ותבא עליו ברכ"ט.

בתה"מ פה קיק קראלי ד' לסדר פלאו ירכם היום לא' כ' אדר בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה התרצ"ג לפ"ק

הק יואל טיטלבוים

נאבדתם דער מזרחי פערבאנד וואס איז שואהן לאנג נאסרת פיט דעם שטרעננסטן איסור פון דיא גדולים וקדושים אין פאריגען דור זי"ע אין אויך אין אונזער דור שיחיי אין עס איזט בעריימט אז דאס איז דאר גרעסטער נעפאהר פאר דיא תורה הקדושה,אין פיר יודען אונד יעצט ליידער האט אין אונזער נעמיינדע איך אידר אנשטעקענדע ניפט פערשפרייט צו פאנגען יידישע קינדער ראהער מוסס איך שטרענג ווארנען דאס עס זאל יעדער ווער דען יודישען נאמען טראגען אכט נעבען אויף זיינע קינדער פיט אללע קרעפטען וואס מעגליך זייא זואלטען הילפה ניכט קיין מהויל נעמען אין זייער פערבאנד אין אכסלוס ניכט פערקערען פיט זייא דעם מינדעסטע אין ווער עס ווייזד ניכט הערן אין אונזער אריפרוף ווירד שטרענגסט אייסגעשלאסטען נעצליך פין אונזער נעמיינדע אוד ווירד ניכט אלס ארטהאדאקס בעטראכט ווערדען ולהשומע יגעם ותבא עליו ברכת טוב.

אויפרוף

דיא מזרחית הטמא ומטמא אשר כבר נאסרו לנו מרבותינו הקדושים זי"ע בדור שלמנו וגם אח"כ מפי גדולי דורינו באסיפה הגדולה בעניד כנדפס פה ותן אמת כי ידוע יכל כי ברע הוא והמאמן בהשי"ת ובתורה"ק לא ילך בדרך אתם עכ"ז ימן שראיתי כעת אשר כים נגרשו השפט לא יוכלו ומי יודע אם לא יתפסד חיי איזה נפשות כשרות ברשתם אשר סמנו להם ושאני מינות דשסכא לזה ראיתי להזהיר באזהרה חמורה את בני קהילתינו ועדתינו הקדושה שמוריבים אתם למחות בכל בי"ב בפס"י ששום אחד מבניהם ובנותיהם לא יתערב חיו בחבורת הטמאים האלה בשום חברותא כל דהו למען לא ילכדו בשחיתותם של המינות והכפירה רח"ל וכל מי שילך בדרך אתם אז לבית תפלתת שלהם הוא מזרוק מערתינו קהל ארטהאדאקסטע ואסור לצרפו למנין ולשום דבר שבקדושה ולא לקרותה לתורה. ואם עד אלה לא ישמעו יהו להרפת ולדראון עולם ולא יתחתנו להם בני ישראל וכל איש ואשה שלא ימחו כראוי על כאריא מביב שלא יתחברו שמהם כלל המה נתפסים על אנשי ביתם ונדונים כמותם בכלל המשחיתים ומחשיחי הרבים שבישראל אשר אין להם תקנה עולמית חיי ולהשומע יעגם ותבא עליו ברכ"ט.

בתה"מ פה קיק קראלי ד' לסדר פלאו ירכם היום לא' כ' אדר בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה התרצ"ג לפ"ק

הק יואל טיטלבוים

המשך יבוא אי"ה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מסיבת חואך נאכט של נכד כ"ק רבינו שליט"א

בן הנולד להרב ר' יהושע מרדכי אלעזר לאבין שליט"א

בבית חותנו הגה"צ רבי ברוך טייטלבוים שליט"א

חדב"נ ורב דביהמ"ד ברך משה קרית יואל יצ"ו

יום ד' פרשת חיי שרה תשפ"ב לפ"ק

חיות שהשיחה נסוב על הל' מקוואות, נעתיק כאן עיקרי ההלכה להבנת הקוראים.

הנה אפשר לעשות מקוה, באופן של נתן סאה ונטל סאה, פי' שמתחילה ממלאים בור א' עם מ' סאה מי גשמים, ומכיון שהמקוה כשרה, אפשר אח"כ כבר להוסיף לשם כל מימות שבעולם, ולא יהי' נפסל, וכן יכולים להוסיף סאה מים שאובים, ואח"כ להוציא סאה מי גשמים, ולעולם אינה נפסלת בכך.

ולכן במשך הדורות – במקום שלא הי' מצוי מעיינות – עשו בור א' ובתוכו מ' סאה מי גשמים, ולידו עשו עוד בור שטובלים בו, והיו ממלאים אותו במים שאובים, וכדי להכשירו היו עושים נקב – כשפופרת הנוד – לחבר בין ב' הבורות, וזהו נקרא 'חשקה', ואף שבמשך הזמן נתערבו המים השאובים עם המי גשמים, עד שכמעט שלא נשאר מי גשמים בכלל (ועי' בשו"ת חת"ס יו"ד סי' ר"נ וסי' רי"ב שהכשיר מקוואות כאלו).

אמנם ידוע שהרמב"ם והראב"ד ס"ל שמקוה כזו פסולה, ולאמיתה של דבר גם מרן החתם סופר חשש לדעת הרמב"ם והראב"ד אלא טעם ההיתר (שבשו"ת סי' ר"ג) **הוא משום עת לעשות לה', והיה נחוץ** (כן כתב החת"ס בסי' רי"ד), **ולכן בכדי לצאת שיטת הרמב"ם והראב"ד, טיכסו עצות ותחבולות בכדי להכשיר בורות השקה. וידוע שיטת הגה"ק הדברי חיים ז"ל** (שו"ת דברי חיים ת"ט סי' ל"ז) **שכתב תקנה לזו לחבר עוד בור אחר של מי גשמים שאין בזה חשש של נתן סאה ונטל סאה, ע"י שנפסק החשקה אח"כ, ורק מחברים אותו לרגע עכ"פ, והוא חוץ ממה שהוכשר הבור הטבילה ע"י בור אחד ממי גשמים, ששם החשקה הוא בתמידיות.**

והגה"ק המחרש"ב מלובאוויטש ז"ל תיקן עצה אחרת, והוא לעשות בור הטבילה על גבי בור החשקה, בכדי שלא יתערבו המים שאובים שבבור הטבילה עם המי גשמים שבבור החשקה שמתחת בור הטבילה, כי כן טבע המים, שלא יתערבו ממעלה למטה, ומים חמים בטבע צפים למעלה ואינם מתערבים.

אמנם מרן רבינו הק' בעל דברי יואל ז"ל ועמו הגה"צ המפורסם רבי מיכאל דוב וויסמאנדל ז"ל ר"מ נייטרא, המציאו שאת בור החשקה יעשו בצידי בור הטבילה, ויעשו ב' בורות להשקה, בדרך בור על גבי בור, בהפסק טבלא ביניהם, ובכל אחד יש מ' סאה, והטעם כדי שלא יתערבו המים העליונים עם המים התחתונים, ואף שיש לחוש שיתערבו המים שאובים שבתוך בור הטבילה עם בור החשקה העליונה, ויהי' חשש נתן סאה ונטל סאה, מ"מ מימי המקוה החשקה העליונה לא יתערבו עם מימי המקוה החשקה דלמטה, ובזה יצאנו עצת הגה"ק מהרש"ב, וגם לצאת ידי החשש שהמים מתערבים ועולים אנה ואנה לכל הצדדים ומלמעלה למטה על ידי טלטול הטבילה, ובזה יש גם השקה תמידית בכל עת וזמן.

ומפני שרבו חששות שונות בהכשר מקוה ע"י מי גשמים, ולאחר זמן יתכן לבוא לידי מכשולות, לכן השתדלו צדיקי וגאוני הדורות לעשות מקוה ממי מעיין, דבמעיין אין כלל חשש דנתן סאה ונטל סאה, כיון שאין מוסיפים מים שאובים.

רבינו: איינם העכער דעם צווייטן ס׳איז געווען ווייט, א גרויסער הפסק, האט ער געהאלטן אז ס׳איז א מין קטפרס,[1] אז ס׳רינט אזוי אראפ. מ׳קען זעהן דעם בילד אין דברי חיים (שו״ת יו״ד סי׳ פ״ח) עכ״פ האט ער געזאגט אז ס׳איז נישט גוט.

דער קלויזענבורגער רב האט געוואלט זאגן אז אפילו מיט איינם ממש, נאר א טבלא איז מפסיק, איז אויך גוט.

הגה״צ ר׳ ברוך טייטלבוים שליט״א רב דביהמ״ד ברך משה שליט״א, חדב״נ: אבער דער מהרש״ב האט דאך געמאכט מ׳זאל זיך טובל׳ן אין בור על גבי בור.[2]

רבינו: יא, אבער דארט איז א טבלא מפסיק, און דארט איז געווען אנדערש, דארט איז געווען ווייט.

רב דביהמ״ד ברך משה: און דער רבי האט אויפגעטוהן אז דער בור ע״ג בור זאל זיין אין די זייט.

רבינו: אבער דארט איז יא געווען איינם אויף דאם אנדערע.

רב דביהמ״ד ברך משה: וואו? דארטן ביים מהרש״ב?

רבינו: דער בור מן הצד איז איינם אויף דאם אנדערע.

רב דביהמ״ד ברך משה: נישט ממש, מ׳לייגט אריין א טבלא.

רבינו: יא, מיט א טבלא.

רב דביהמ״ד ברך משה: אבער אויסער דעם איז דאך געווען חילוקי דעות צוויישן דעם דברי חיים מיט רבי שמעון סופר, וועגן השקה.[3]

רבינו: דאם איז געווען אין אויבערלאנד אז מ׳האט געמאכט איין מקוה, און לעבן דעם האט מען געלייגט א

---

1 קטפרס, היינו מים העומדים על קרקע העומד בשיפוע, ובמס׳ טהרות (פ״ח מ״ה) מבואר דקטפרס פסול למקוה, והנה בדין קטפרס יש כמה שיטות. אי טעם הפסול משום זוחלין, וכן אי מהני ביה כללא דגוד אחית, עיין בשו״ת דברי חיים (ח״ב יו״ד סי׳ פ״ח) שמביא באריכות כל השיטות והגה״ק מצאנז מברר שהפסול של קטפרס הוא לא משום פסול דזוחלין, אלא משום שהוא גזירת הכתוב שמקוה הוא בית כנישות מיא כד׳ התרגום, ולכן קטפרס פסול אפילו כשאינו זוחלין, וכן מבאר הכסף משנה בדעת הרמב״ם (פ״ח ממקוואות ה״ח), ולפי״ז חידש הד״ח שבמדריגות המקוה יש דין של קטפרס.

2 כ״ק האדמו״ר הרש״ב זי״ע התיישב בתחילת שנת תרע״ו בעיר ראסטאוו, ובשנת תרע״ח קנה בית גדול עם מרתף, אך לא היה רחוק מאוד מהנהר כדי לחפור בור תחת המקוה והמים יימשכו מאליהם, ועיין בכל הדרכים, עד שהמציא שהדרך הישרה והמקובלת הוא לעשות מקוה על גבי מקוה בתוככי המרתף שלו, והיינו שמי הגשמים מצטברים באוצר שבחצר, משם נמשכים לבור שתחת מקוה הטבילה, ואל מקוה הטבילה שעל גבו ממשיכים מים מהבריזא, שמתכשרים ע״י השקה למי הגשמים שבאוצר התחתון, דרך הנקב שברצפה שביניהם.

והיות שהרש״ב בעצמו היה צריך אז לשהות במעיינות הרפואה מחמת בריאותו, מינה את תלמידו הגאון רבי יעקב לאנדא זי״ל [לימים רב ואב״ד העיר בני ברק] שיפקח על כל עניני המקוה, מראשית ועד סופו.

בערך בשנת תש״ח רשם הגאון הנ״ל את כל אזהרת רבו הרש״ב בעניני המקוה, לו לזכרון, ונדפסו בהרחבה והרבה הגהות ושרטוטים וציורים, בס׳ תיקוני מקואות, ובס׳ טהרת מים, ובקובצים יגדיל תורה.

בקיץ שנת תרפ״ד עזב האדמו״ר הרש״ב את העיר ראסטאוו, והנכרים סתמו את המקוה ובנו על גביו הרצפה של המרתף, ובשנת תשנ״ח שהיא יותר משבעים שנה, נגאל הבית מידי הגוים, וע״י עדותם של זקני החסידים על מקומו המדוייק של המקוה מצאו אותה בשלימותה ממש, והאוצר התחתון נתגלה עם המי גשמים שהיו שמורים בתוכה עדיין מאותה התקופה, ובס׳ הנ״ל יש תמונות מהמקוה בעת שנתגלתה בשנת תשנ״ח.

ולאחרונה יצא לאור ספר ״בתוך הגולה״ והיא תולדות העיר ראסטאוו, ובו מובא גיליוים חדשים מכתבי ידות עתיקים ושרטוטים מהרש״ב ומקורביו על ההמצאה של עשיית בור ע״ג בור, שנעשה על ידו בעיר ראסטאוו.

3 שידוע שבזמן שרבי שמעון סופר ז״ל הי׳ הרב דקראקא רבו חסידי צאנז עמו שיעשה מקוה טהרה כשיטת הדברי חיים, דאז היה המנהג לעשות במקוה ב׳ בורות בור אחד של גשמים ובור אחד של מים שאובים, ועשו השקה ביניהם, ואח״כ הוציאו מי הגשמים מהבור והכניסו תחתם מים שאובים והשיקום עם המים שכבר נשקו בזמן שהיו מי הגשמים בבור, ובאופן זה היו מחליפים המים הרבה פעמים כדי שיהיו המים נקיים, והדברי חיים אמר שהרמב״ם בשמים אינו רוצה להכניס בהיכלו מי שבא ממקוה כזו, דנתן סאה ונטל סאה הוי פסול להראב״ד ולהרבה פוסקים גם להרמב״ם.

והרה״ק מצאנז נסע לקראקא לדון בדבר המקוה, והגר״ש סופר אמר להדברי חיים: ׳איך קום פון אזא מקוה!׳.

ועיין בס׳ שארית יעקב (עמ״ס מגילה) ששמע מהר״ר אברהם שרייבער מלאנדאן, ששמע מהג״ר יוסף נפתלי שטערן ז״ל דבמכתב היה כתוב כנזכר למעלה, וכשהגיע המכתב לידי הדברי חיים אמר: דער היילגער חתם סופר מיט איין ווארט האט געקענט חרוב מאכן די גאנצע וועלט, דער קליינער (פי׳ הגר״ש סופר) קען דאס אויך״, ואח״כ נסע הדברי חיים לקראקא לפייס את הגר״ש סופר, והראה לו ר׳ שמעון סופר שתים מחסידי צאנז שצערו אותו מאד, וא״ל הדברי חיים וואס ווילסטו פון זיי, זיי זענען צוויי משוגעים!. ומיד נטרפה עליהם דעתם, וככה נשארו כל ימי חייהם.

צווייטע מקוה, דאם האט מען אנגעפילט מיט מי גשמים, און די מקוה האט מען אנגעפילט מיט סינק וואסער, און מ׳האט משיך געווען [ולמעלה הי׳ נקב כשפופרת הנוד המחבר בין ב׳ הבורות].[4]

רב דביהמ״ד ברך משה: אזוי ווי אונזער השקה.

רבינו: יא, אזוי ווי אונזער השקה, אבער ס׳איז אלץ נעווען צוויי מקוואות, דאם איז שמוציג נעווארן האט מען דאם ארוים נעמומען און מ׳האט אריין נעגאסן דאם, און מ׳האט דאם מטהר נעווען פון דעם, נאכדעם וואם דאם איז שמוציג נעווארן האט מען דאם מטהר נעווען פון דעם, אלעמאל האט מען איינם מטהר נעווען פון דעם אנדערן.[5]

רב דביהמ״ד ברך משה: נאר איינם איז נעווען באמת מי גשמים.

רבינו: ס׳איז שוין נישט נעבליבן קיין מי גשמים, דאם איז נעווען דעמאלטם אין פרעשבורג, און דאם איז די שאלה פון נתן סאה ונטל סאה, און דאם האט דער דברי חיים נישט נעלאזט.[6]

---

4 [כמבואר בשו״ת חתם סופר (יו״ד סימן רי״ב וסימן רי״ד) עיי״ש באריכה. ותוכן הדברים: שהיו ב׳ מקואות סמוכים ונקובים זה לזה כשפופרת הנוד בעליונו וכשמנקים אחד מהם משליכים שאובים אל חברתה עד שתתמלאת עד הנקב (והמים נכשרים על ידי זריעה, שממלא מים עד שעור לבר השני), ומשם משקה לחברתה עד שתתמלא ושוב מנקים חברתה וחוזרת ומתמלאת על ידי השניה].

5 הנה בשו״ת חת״ס (יו״ד סי׳ ר״ג וסי׳ רי״ב) בשכותב סדר בניית הבורות, כתב דאחר שממלאים אחד עם מי גשמים, אזי ממלאים בה - בהמקוה הכשרה - מים בכלים, וכל מה ששופכין לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר, וכשתתמלא על כל גדותיה תתמלא השניה ע״י הנקב שביניהם, עיי״ש.

וכס׳ מקוה ישראל-נאסוד מביא בשם רבינו זי״ע להעיר על זה, דלמה שפכו את השאובים אל תוך מי הגשמים לבוא לחשש נתן סאה ונטל סא, מוטב לשפוך את השאובים אל הריקנית, ולהכשירה על ידי השקה עם המלאה, (כמו שהסביר רבינו שליט״א למעלה), ועי׳ שם שרבינו ז״ל תירץ דכיון דכל פעם מתכשרים המים ע״י זריעה, חששו שמא יזדמן לפעמים שלא תהי׳ השקה כדינה, ע״כ.

6 וידוע שיטת הגה״ק הדברי חיים ז״ל (שו״ת דברי חיים חו״מ סי׳ ל״ז) שכתב תקנה לזו לחבר עוד בור אחר של מי גשמים שאין בזה חשש של נתן סאה ונטל סאה, ע״י שנפסק ההשקה אח״כ, ורק מחברים אותו לרגע עכ״פ, והוא חוץ ממה שהוכשר הבור הטבילה ע״י בור אחר ממי גשמים, ששם ההשקה הוא בתמידיות.

רב דביהמ״ד ברך משה: אבער ווי אזוי איז מען מעגליך זיך צו טובל׳ן נאר אין סינק וואסער, וועז ס׳איז בכלל נישט מחובר צו מי גשמים.

רבינו: ס׳איז יא נעווען מחובר צו מי גשמים, דא איז דאך נעווען פריער א השקה.

א׳ הנוכחים: אבער וועז מ׳האט דאם אויסגעלייזיגט איז דאם נישט נעווען צוגעבינדן.

רבינו: פון דעם איז דאם נעווארן כשר, אז דאם איז נעווארן כשר, און אזוי האט מען מטהר נעווען איינם פונעם צווייטן.

א׳ הנוכחים: כ׳האב עם מיטגעהאלטן אין צעהלימער ביהמ״ד אין וויליאמסבורג אין יארן צוריק אויך, מ׳האט איבער געבויעט, און דער מי גשמים בור דארטן איז נעווען אז מ׳האט נישט געקענט נוצן דעם מי גשמים בור, האט נעדויערט אפאר חדשים, בערך דריי-פיר חדשים, און מ׳האט נענוצט אזוי די מקוואות, ס׳איז נישט נעווען קיין מי גשמים בור, נאר מטהר נעווען יענם איז נעווען א נאנצע מקוה ...

רבינו: אזוי איז נעווען אין אויבערלאנד איז אזוי נעווען די מקוה, ס׳איז נישט נעווען קיין מעיינות דארט.

א׳ הנוכחים: נתן סאה ונטל סאה, אז ס׳פעלט...

רבינו: מ׳האט אויסגעלייזיגט דאם נאנצע.

א׳ הנוכחים: ס׳איז נישט נעווען מי גשמים.

איז וואם עם אנדערש פון נתן סאה ונטל סאה.

רבינו: ס׳איז טאקע נישט אנדערש, אבער ער האט נישט חושש נעווען אויף דעם.

רב דביהמ״ד ברך משה: אין פרעשבורג האט מען נישט געקענט טרעפן קיין מעיינות דארטן, ס׳איז נישט נעווען קיין קוועלער?

רבינו: ניין, דאם איז נעווען אין אויבערלאנד, אין אונטערלאנד (אונגארן) איז נישט נעווען קיין פראבלעם, מ׳האט נעגראבן און מ׳האט געטראפן וואסער... וועז מ׳האט נעגראבן איז נעווען מצאנו מים, מ׳האט נעגראבן און מ׳האט געטראפן וואסער.

א׳ הנוכחים: ביים דברי חיים איז נישט נעווען קיין צוויי בורות? איינם פאר השקה און איינם פאר מי גשמים.

רבינו: ניין.

א׳ הנוכחים: איז פארוואס האט מען געדארפט די איינם העבערׂ׳ן צווייטן פארׂ׳ן קטפרס?

רבינו: ס׳איז עפעס א מקום וואו ס׳איז געווען דארטן אזוי. איין מקום וואו ס׳איז געווען א שאלה.

א׳ הנוכחים: ס׳איז געווען א השקה בור? צוויי בורות ...

רבינו: איין בור איז געווען.

א׳ הנוכחים: וואס איז געווען דער אונטערשטער בור?

רבינו: דאס איז געווען ערגעץ ווי ס׳איז געווען די שאלה.

בקיצור, איינם איז געווען א קוואל און איינם האט מען זיך געטובל׳ט אויבן. און מ׳האט זיך געטובל׳ט אין קוואל, אין די מקוה איז געווען א קוואל, דער קוואל איז בטבע אזוי אז אמאל שטייגט עס און אמאל פאלט עס, דאס וואסער ווערט נידעריגער דאהי איז אויך דא א קוואל, דא זעהט מען עס אויך, דא וויסט מען שוין ווען און וויזוי, א קוואל איז אזוי, ס׳איז א חילוק צווישן ווינטער און זומער, דא וויסט מען שוין, בערך פרשת בשלח, ווען ס׳הייבט אן צו פאלן און ווען ס׳שטייגט.

א׳ הנוכחים: ס׳איז דא א דאטום בערך?

רבינו: דאס האט צוטהון מיט די ימות החמה.

קומט אוים אז מ׳האט זיך געטובל׳ט איינמאל אויבן (כשהמעיין היה מלא והמים היה גבוהים) און איינמאל אונטן, אין מקוה איז געווען שטייגן אראפ צו גיין, אלם איז געווען שטייגן, נאך אראפציר און נאך אראפציר, ווען ס׳איז געווען א הויכע קוואל האט מען זיך געטובל׳ט אויבן, און מ׳האט געמאכט אזוי ווי א קייט מ׳זאל נישט אריין פאלן.

א׳ הנוכחים: דער צאנזער רב האט דאך נישט געלאזט זיך טובל׳ן אויף די טרעפ.[7]

רבינו: מן הסתם איז געווען א שיעור ווי ברייט די טרעפ זאל זיין וועגן ארבעים סאה. דאהי איז אויך אזוי, דאהי איז דא דריי קוועלער.

בקיצור אזוי איז דארט געווען.

רב דביהמ״ד ברך משה: דא איננאנצן אנהייב איז דא געווען דער פלאן אז מ׳וועט אויך אזוי מאכן, בערך דרייסיג יאר צוריק.

רבינו: אבער דאם קען מען נאר האבן אין איין מקוה.

דא האט מען געוואלט האבן אויף אמאל מערערע מקוואות דאם קען מען שוין נישט מאכן.

*

רב דביהמ״ד ברך משה: דער מחותן (אבי בעל הברית הרריי״ לאבין שליט״א) קומט יעצט פון ארץ ישראל, ער זאגט אז מ׳דערקענט כמעט נישט דארט אז ס׳איז שמיטה.

המחותן הר״ר יעקב יצחק לאבין שליט״א, מארה״ק: ס׳איז געווארן א שפע, ווען איך האב חתונה געהאט האט מען זיך געמוטשעט מיטן אוצר בית דין, כ׳רעד שוין פון דרייסיג יאר צוריק.

היינט איז דא זייער אפאך אימפארט פון חוץ לארץ, אפאך פון שדה נברי, און דער הייבישער עולם איז נישט מקפיד אזוי ווי די חזון איש תלמידים זאגן שדה נברי.

עם דערקענט זיך שוין היינט נישט כמעט אזוי ווי אמאל.

רב דביהמ״ד ברך משה: ר׳ מאיר לייב קטינא (הרה״ג שליט״א מרבין תורה בישיבתינו הק׳ בקרית יואל) האט מיר געזאגט אז אין יאר תשי״ט, ווען ער איז געווען א יונגל, ער האט דאך דארט געוואוינט, איז נישט געווען כמעט וואס צו עסן, כ׳מיין אז דער רבי ז״ל האט עפעס געשיקט א טראנספארט מיט קארטאפל, ס׳איז געווען א שמחה גדולה....

רבינו: יא, א שיף מיט קארטאפל האט דער פעטער ז״ל דעמאלטם געשיקט, שמיטה יאר, אויף ארץ ישראל.

כ׳בין אויך געווען אין ארץ ישראל תשכ״ג, ס׳איז געווען שמיטה יאר, מ׳האט אכטונג געגעבן ווען מ׳האט געגעסן, שאלעכטין האט מען געלייגט אין די זייט וכדומה.

מ׳האט נישט אווען געוואלט אין די מיסט. ס׳איז געווען א ספעציעלע גארבידזש קען, וואו ס׳איז געלעגן ביז ס׳איז פארפוילט געווארן.

---

7 עיין בשו״ת דברי חיים (יו״ד ח״ב סי׳ צ״ו) שנשאל מקהילת דאברמיל אודות מקוה של מעין שיורדים לתוכו ע״י מדריגות של קורות, והיו מחממין אותו ע״י שהיו שופכין לתוכו מים חמים מהיורה, אך היות שבימי החורף בשעת התגברות המים אין המים שבתוכו מתחממים ולפעמים צריכים מים חמים הרבה, ע״כ התחכמו לבנות בתוכו תיבה של עץ שמצד א׳ הוא עשוי כמדריגות המעיין, כדי שיוכלו להניחו עליהם, ואם המים מועטים בקיץ אז מורידין את התיבה למדריגה התחתונה, ובהשוליים עשו שני נקבים להשקה וכו׳. והד״ח השיב: הנה לא לבי הלוך להכשיר מקוה כזו שיוכל לבוא לידי מכשול, עיי״ש.

אבי הבן הר״ר יהושע מרדכי אלעזר לאבין שליט״א, נכד רבינו: דאם איז נאך אלץ דא אין ארץ ישראל, עקסטערע גארביטשעם.

רבינו: אזוי איז געווען דעמאלטם אויך.

הרי״ץ לאבין: ביי די אתרוגים דארט איז דאם שטארק ניכר.

רבינו: אבער דאם איז נאר שייך אינעם קומענדיגן יאר.

מ׳שניידט אלע אתרוגים פריה אין דעם שמיטה יאר.

א׳ הנוכחים: דער רבי ז״ל האט געשיקט דעמאלטם פארץ רבי׳ן א אתרוג?

רבינו: ער האט מיר נישט געשיקט קיין אתרוג, ער האט געשיקט אויף בני ברק אן אתרוג פארץ ציבור (אנ״ש חברי קהלתינו הק׳ בארה״ק).

איין אתרוג האט ער געשיקט קיין ירושלים, און איין אתרוג קיין בני ברק.

איך האב אויך געהאט פאר מיר אן אתרוג פון חוץ לארץ, כ׳האב עם באקומען פון וויזניץ.[8]

הר״ר שמואל הכהן פריעדמאן הי״ו, משב״ק: סאטמאר׳ע אידן וואם האבן געוואוינט אין די געגענט פון וויזניץ זענען געגאנגען לולב שאקלען ביים רבי׳ן. די אידן וואם האבן געוואוינט אין שיכון סאטמאר זענען געגאנגען אין ביהמ״ד אתרוג בענטשן מיט די אתרוג וואם קהל האט באקומען פון רבי׳ן ז״ל, אבער אין וויזניץ איז מען געקומען צום רבין אתרוג בענטשן, נישט אזוי?

רבינו: יא, ר׳ ליפא פארקאש, ר׳ בערל גלויבער, און נאך אידן, זיי האבן געוואוינט דארט.

הרימ״א לאבין: קיינער האט נישט געשאקלט ביי הלל?

רבינו: ניין, נאר דער בעל תפילה.

הרי״ץ לאבין: אינדערהיים איז אויך מסתמא אזוי געווען.

רבינו: יא, אינדערהיים איז אויך אזוי געווען, אינדערהיים האט נישט יעדער געהאט אן אתרוג, קהל האט געהאט אן אתרוג.

הרימ״א לאבין: זיי האבן זיך געשעמט פון די גאם, אז זיי האבן נישט קיין ד׳ מינים?[9]

---

8 ויש להעתיק מה שסיפר מרן רבינו שליט״א בא׳ השיחים אודות השנה ההיא, וזלש״ק:

...יענעם יאר איז אין סאטמארער ביהמ״ד נאר געווען ד׳ מינים ביי אפאר אידן, קיינער האט נישט געוצט די דארטיגע אתרוגים, און דער עולם האט פאר הלל אתרוג געבענטשט אויף די אתרוגים וואם דער פעטער ז״ל האט געשיקט.

איך בין דאך אויך געווען דעמאלטם אין ארץ ישראל, וועז כ׳האב געהערט פאר סוכות אז דער פעטער לאזט נישט נוצן די אתרוגים, איז מיר געווען לבי עלי דוי וואס צו טוהן. האט מיר עמיצער געזאגט אז מיין עלטער-שוועי דער וויזניצער רבי (בעל אמרי חיים זצ״ל) האט באקומען א יאנעווער אתרוג, א חסיד האט עס איהם געברענגט, בין איך געגאנגען פרעגן צי ער וואלט מיר געגעבן דער אתרוג במתנה, האט ער געזאגט אז יא, בתשואות חן.

זיין גבאי ר׳ יצחק דוד רעזמעוויטש האט געהאט א פרדס ס׳האט געהייסן ׳אתרוגי וויזניץ׳, ס׳האט געהאט די השגחה פונעם בי״ד אין ירושלים, מילא האט ער געהאט פון יצחק דוד׳ס אתרוגים. אזוי האב איך געהאט אן אייגענעם יאנעווער אתרוג, דארט אין יענם געגענט האבן געוואוינט אפאר סאטמארע חסידים, ר׳ יוסף אלי׳ ביקעל ע״ה, ר׳ ליפא פארקאש ע״ה, ר׳ בערל גלויבער ע״ה, זיי זענען דעמאלטם געקומען צו מיר צופרי אתרוג-בענטשן. ס׳זענען געווען וויניצער חסידים וואס זענען אויך געקומען אתרוג בענטשן אויף דעם אתרוג, זיי האבן געהערט אז דער סאטמארער רב זאגט אז ס׳איז נישט גוט זענען זיי געקומען שאקלען מיט דעם אתרוג.

9 וכדאי להבין השתלשלות הדברים יש להציג מה שמובא בס׳ זקניך ויאמרו לך (הלק ח) בשם הרה״ח ר׳ ליפא מערין, ומחמת חיבת הדברים נציג כאן הדבר כלשונם:

בשנת תשכ״ו איז געווען א שמיטה יאר, און אין ארץ ישראל איז א גאנצע דאגה וועגן א אויסגעהאלטענעם אתרוג אויף סוכות, ווייל מ׳טאר דאך נישט האנדלען מיט פירות פון שמיטה, ממילא גייט עס צו מיט אן ׳אוצר בית דין׳, אזוי אז דער לולב וועלט פארקויפט פאר טייערער אין דער אתרוג איז בחינם. יענעם יאר איז א איד מאנ״ש געפארן צום רבי׳ן מרן רביה״ק בעל דברי יואל זי״ע אויף יו״ט, און ער האט מיטגענומען א אתרוג פון אר״י, וועז ער איז אריין צום רבי׳ן שלום נעמען האט ער געוויזן זיין אתרוג פארן רבי׳ן. פרעגט אים דער רבי ״פון וואו האסטו דעם אתרוג?״, האט ער גענטפערט אז ער האט דאס מיטגעברענגט פון ארץ ישראל, וואס ער האט געקויפט דורך אן אוצר בי״ד.

דער רבי איז געווארן צעקאכט: ״דו האסט געברענגט אן אתרוג פון ארץ ישראל? עס איז דאך פירות שביעית וואס מ׳טאר נישט אריסברענגען פון ארץ ישראל קיין חוץ לארץ״. די מקורבים האבן געזען ווי דער רבי קאכט אזוי האבן זיי זיך אנגערופן אז אין איסט-סייד פארקויפט מען ארץ ישראל׳דיגע אתרוגים מיט׳ן הכשר פון בית״ע העדה החרדית.

דער רבי האט געהייסן אז מ׳זאל שוין קלינגען קיין ארץ ישראל און מברר זיין צי זיי געבן טאקע דעם הכשר. האט מען גענטפערט אז זיי

האבן זיך בפירוש אויסגענומען מיט'ן מוכר אז דער הכשר איז נאר אויף אר"י און ער טאר דאס נישט ארויסטראגן קיין חו"ל. האט דער רבי געזאגט "אויב אזוי, איז דאך דער סוחר א רמאי און ער האט נישט קיין נאמנות אויפ'ן גאנצן אוצר בי"ד, און אז עס איז נישט נעבד בשביעית, ממילא טאר מען אויף די אתרוגים נישט מאכן קיין ברכה". דער רבי האט געהייסן מודיע זיין אויך פאר אנ"ש אין אר"י אז די אתרוגים פון דעם סוחר קען מען נישט מאכן קיין ברכה. (דער סוחר איז געווען דער איינציגסטער סוחר אין בני ברק וואס האט פארקויפט אתרוגים דורכ'ן אוצר בי"ד).

איך האב דעמאלטס געוואוינט אין בני ברק, און ווען דעם רבי'נס פסק איז אנגעקומען האב איך שוין געהאט געקויפט ד' מינים, אזוי ווי דער גאנצער עולם. יו"ט ביינאכט האט דער גבאי אויס געקלאפט אין ביהמ"ד אז עס איז געקומען א מודעה בשם דעם רבי'ן אז מ'קען נישט מאכן קיין ברכה אויף די אתרוגים וואס זענען פארקויפט געווארן דורכ'ן אוצר בי"ד. פארשטייט זיך אז עס איז געווארן א גרויסער טומל אין ביהמ"ד, ווייל מיר האבן נישט געוואוסט די סיבה פון דעם פסק, נאר אז דער רבי האט געהייסן האט מען געפאלגט.

בי אונז אין ביהמ"ד פלעגן אויך דאוונענען אידן וואס האבן נישט באלאנגט צו סאטמאר, האבן מיר זיי געזאגט אז אין אונזער ביהמ"ד קען מען נישט ברענגען די אר"י'דיגע אתרוגים, זיי זענען טאקע געגאנגען דאוונענען אין אנדערע בתי מדרשים. אונזער רב דער ריסקעווער רב ז"ל האט געהאט א יאגעווער אתרוג, און דער גאנצער עולם האט זיך געשטעלט אין די רייע צו מאכן א ברכה אויפ'ן ריסקעווער רב'ס אתרוג ביי זיין דירה אויף רחוב חזון איש.

ווי פארשטענדליך אין די שטאט בני ברק האט קיינער נישט געוואוסט פון די גאנצע זאך, און יעדער איז געווען רואיג מיט'ן אייגענעם אתרוג, ווען זיי זענען אריבערגעגאנגען אויף רחוב חזון איש און געזען דעם סאטמארער עולם שטייט אין די רייע אויפ'ן גאס האבן זיי געוואלט וויסן וואס דא גייט פאר? האבן מיר גענטפערט אז דער רבי האט גע'פסק'עט אז מ'טאר נישט מאכן קיין ברכה אויף די א"י'דיגע אתרוגים, זיי האבן נישט פארשטאנען פארוואס און זיי זענען ווייטער געגאנגען. אזוי איז געווען יעדן טאג במשך דעם יו"ט סוכות, ביי הלל האט קיינער נישט געהאט קיין ד' מינים...

יענעם יו"ט נאכמיטאג זענען אריבערגעקומען עטליכע תלמידי חכמים צום ריסקעווער רב ז"ל און געפרעגט "היתכן, ווי קען מען טון אזא זאך, און מבטל זיין מצות ד' מינים?" האט דער ריסקעווער רב גענטפערט "דעם רבי'נס חוות דעת איז בי אונז א שולחן ערוך, אז ער האט געזאגט נישט, איז נישט!"

וכן מובא שם בשם הרה"ג ר' בן ציון אינדיג ז"ל שסיפר כדלהלן:

איך בין געקומען פון בני ברק קיין ניו יארק חודש אלול תשכ"ו לפ"ק, כדי צו זיין בצ"ק פון רביה"ק מרן הדברי יואל זי"ע במשך גאנץ חודש תשרי תשכ"ז. ווען איך בין געגאנגען שלום נעמען ביים רבי'ן - אזוי איך יעדעס מאל וואס איך בין אריין בקודש פנימה אין די טעג - האט דער רבי מיט מיר געשמועסט, און ער האט מיך אויסגעפרעגט איבער אלעס וואס טוט זיך אפ אין ארה"ק בכלל און בפרט, און מיר אויך איבערגעגעבן פארשידענע שליחות בשמו, וואס איז מיר געווען א חידוש, זייענדיג גאר א יונגערמאן, אז דער רבי זאל ארויסווייזן אזויפיל חביבות.

דאס ערשטע מאל ווען איך בין צוגעגאנגען צום רבי'ן אין ביהמ"ד בשעת צוואמען לייגן די תפילין נאכ'ן דאוונענען האט דער רבי פארצויגן גאר א לאנגער שמועס שטיינדיג מיט די תפילין אין די האנט, ווען בתוה"ד האט מיר דער רבי אויסגעפרעגט בנוגע שמיטה, און וויאזוי עס גייט צו דער סדר מיט'ן אוצר בי"ד, וואס דער רבי האט זייער נישט געהאלטן דערפון, אבער ער האט זיך צוריק געהאלטן פון לאזן הערן זיין מיינונג, נישט ווילנדיג זיך ארויסזאגן קענען די מיינונג פונעם ביד"צ העדה החרדית וואס האט געמאכט דעם סדר.

[מן הנכון לציין שאז בשנת תשכ"ז היה נהוג אוצר ב"ד מטעם הב"ד גם לירקות ופירות בכל השנה אצל החנויות, ורבינו ז"ל פקפק על זה כי הרמב"ם לא העתיק דין אוצר ב"ד כלל, וכתב הרדב"ז בפ"ז דס"ל שאינה הלכה או שנתבטלה, הראב"ד בפ"ז ה"ג ס"ל דרק בזמן הביעור הותקן אוצר בי"ד להלקם בשווה ולא הותר משום זה שום דבר, וגם הר"ש סירליאו (ירושלמי פ"ט ה"ו) מוקי להתוספתא בפירות שישית דוקא, אבל בפירות שביעית לא הותר בשום דבר, וע"ע בתוס' (ב"מ נ"ח, יבמות קכ"ג). וגם חשש רבינו זי"ע כי יש כאן הערמה גדולה, כי בהרבה מאוצר ב"ד הנהוגים גובים יותר משכר טירחא, והחקלאים מתפרנסים מזה, וגם אינם מפקירים הפירות כהוגן, וגם צ"ב אם מותר לשמור הפירות מדברי הכ"מ (פ"ד הכ"ה) שאסור לשמור הפירות אף לחלקם לכל, ואם אין מקפידים על כל יסודות ההיתר בקל יכולים להביא לידי מכשולות באיסורים ממש, וע"כ לא היה ניחא לי' לרבינו זי"ע האוצר ב"ד הנהוג, ועי' בספר אל תראי אדמה מה שהאריך לבאר בזה כל שיטת רבינו זי"ע בזה, עיי"ש, וע"ע בספר מנחת ירושלים (מובא לפרק ט') בזה. וגם כאב מאוד לרבינו זי"ע כי מסתמכים על ה'אוצר ב"ד' להוציא אתרוגים לחו"ל לשם מסחר, שאין להתיר על סמך זה כלל, וציוה אז לפרסם קול קורא כי יש בהם איסור גמור להוציאם לחו"ל.

אך כשהגיע הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל סידר 'אוצר ב"ד' רק לאתרוגים שא"א ליקח משדות נכרים, שאם אין מטפלים בהם כראוי אינם כשרים, וסידר הכל להדר בכל האפשר שיהיה גם לפי דעת רביה"ק זי"ע ושלא יהיה בהם החששות הנ"ל, וכן נהוג עד היום אצל הבד"ץ העדה החרדית בעיה"ק ירושלים שאין משתמשים עם 'אוצר ב"ד' רק לאתרוגים].

האט מיר דער רבי געבעטן אז איך זאל שרייבן צו אנ"ש אין אר"י מודיע צו זיין וואס עס איז חוות דעתו. און דער רבי האט דאן מאריך געווען באריכות מסביר צו זיין די סיבה פארוואס ער איז נישט מסכים צום היתר פון אוצר בי"ד. האב איך געזאגט פארן רבי'ן אז מיין שרייבן איז נארנישט וועדר, ווייל קיינער איז נישט נייגעריג אויף מיין חוו"ד, אז דער רבי וועט שרייבן וועט מען דאך זיכער פאלגן.

האט זיך דער רבי פארטראכט א מינוט, זיין צורה איז געווארן פארפלאמט און דאן האט ער גענאגט "איך קען נישט שרייבן קיינן בית דין, דו שרייב קיין בני ברק, שרייב דו אין מיין נאמען אז מ'זאל נישט נוצן די אתרוגים פון אוצר בי"ד". וכך הוה, איך האב געשריבן דעם בריוו קיין בני ברק. און דער רבי אליין האט געשיקט א יאגעווער אתרוג מיט וואס דער גאנצער עולם האט מקיים געווען מצות ד' מינים.

רבינו: מ׳האט זיך נישט געשעמט. א פרעמדער האט דאך נישט געדאווענט דארט, נאר די היימישע האבן געדאווענט אין סאטמאר׳ן ביהמ״ד, פון וועמען האט מען זיך געדארפט צו שעמען?

הררש״ה: מ׳האט שטאלצירט דערמיט.

רבינו: כ׳בין נישט דארט געווען, כ׳האב נישט דארט געדאווענט, אבער כ׳שטעל מיך פאר.

אנדערע אידן פרעמדע זענען אויך געקומען אתרוג בענטשן, אויף דעם אתרוג וואס איך האב געהאט.

א׳ הנוכחים: פארוואס האט דער רבי ז״ל נישט געלאזט נוצן די אתרוגים, ווייל מ׳האט געארבעט שמיטה?

רבינו: ווייל ער האט נישט געהאלטן פונעם אוצר בי״ד.[10]

הרי״י לאבין: היינט איז שוין דא אין ארץ ישראל יעדן סוכות צו באקומען אתרוגים פון חוץ לארץ.

זיי לאזן שוין היינט אריין ברענגען, פאר יארן צוריק האבן זיי נישט אריין געלאזט.

רבינו: חב״ד האט געברענגט פון איטאליע קיין ארץ ישראל, זיי האבן אינגעפלאנצט אין כפר חב״ד.

זיי האבן אינגעפלאנצן אתרוגים פון יאנעווע אין ארץ ישראל.

רב דביהמ״ד ברך משה: זיי האבן דאך בכלל אינגאנצן אן אנדערן אויפפאסונג, זיי נעמען א גידול די פארקערטע וועג, ביי אונזערע אתרוגים איז בריטער פון אונטן אוז שמעלער פון אויבן, דער אתרוג בוים גיט ארויס נאר האלב אזעלכע אתרוגים, די אנדערע האלב זענען די פארקערטע גידול,

---

אגב, האט מיר דער רבי דעמאלטס באפוילן אז איך זאל איבערגעבן א געווייסע שליחות פאר הגאון בעל שבט הלוי שליט״א בנוגע די פרשה פון די ׳מועצה דתית׳ אין בני ברק, וואס דער רבי האט געפירט דערווען א גרויסע מערכה (ע׳ שו״ת דברי יואל ח״ב בסוה״ס). וועז איך בין אריינגעקומען צו הרב וואנענר זצ״ל אז איך האב אים געזאגט אז איך האב א שליחות פונעם סאטמארער רב, האט ער מיך איבערגעהאקט אז געזאגט ״איין מינוט״, ער האט זיך אנגעטון דעם הוט, אז צורעכט געמאכט דאס רעקל מיט יראת הכבוד, אז געזאגט ״יעצט לאזט מיך הערן וואס דער סאטמארער רב זאגט״...

10 בארץ ישראל נהגו בכמה מן המקומות לעשות ׳אוצר בי״ד׳, והיינו אף בשדות שלא נעשו מלאכה אסורה בשביעית, רק מלאכות המותרות, כגון ׳לאוקמי אילנא׳, מ״מ יש דינים רבים באותן הפירות שנתגדלו בשביעית שיש בהם דין של ׳קדושת שביעית׳, חובת הפקרת הפרדסים, אופני בצירת הפירות מאילנות, שקילתן ומדידתן, אופן שמירת הפירות, והחששות המרובות באיסור סחורה בפירות שביעית, ועל כן תיקנו ענין ׳אוצר בית דין׳ לאותם השדות שהבעלים שמרו השדות כהלכתם, והיינו שכל הפעולות בשדה נעשים ע״י שלוחי הב״ד, וגם ההנחה באוצר לאחר הבצירה והקטיפה הוא ע״י שלוחי הב״ד, והם מוכרים אח״כ את הפירות רק במחיר ההוצאות. וזה נעשה ע״י הגאון רבי חיים בערלין זצ״ל מגדולי הרבנים בירושלים בשנת תר״ע, וכן הנהיג החזון איש זצ״ל כן בשנת תשי״ב.

יסוד ההיתר היה על פי המבואר בתוספתא בשביעית (פ״ח ה״א) וז״ל, בראשונה היו שלוחי ב״ד יושבין על פתחי עיירות, כל מי שמביא פירות בתוך ידו נוטלין אותו ממנו ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות, והשאר מכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן תאנים, הגיע זמן תאנים שלוחי בית דין שוכרין פועלין ועודרים אותן ועושים אותן דבילה, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, הגיע זמן ענבים שלוחי ב״ד שוכרין פועלין ובוצרין אותן ודורכין אותן בגת, וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר, הגיע זמן זיתים שלוחי בית דין שוכרין פועלין ומוסקין אותן ועוטנין אותו בבית הבד, וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר ומחלקין

מהן ערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו, ע״כ, והובא דברי התוספתא אלו בדברי הרמב״ן בפרשת בהר.

אמנם יש ע״ז כמה פקפוקים, כי הרמב״ם לא העתיק דין אוצר ב״ד כלל, וכתב הרדב״ז בפ״ז דס״ל שאינה הלכה או שנתבטלה, הראב״ד בפ״ז ה״ג ס״ל דרק בזמן הביעור הותקן אוצר בי״ד לחלקם בשווה ולא הותר משום זה שום דבר, וגם הר״ש סירליאו (ירושלמי פ״ט ה״ו) מוקי להתוספתא בפירות שישית דוקא, אבל בפירות שביעית לא הותר בשום דבר, וע״ע בתוס׳ (ב״מ נ״ח, יבמות קכ״ג).

וגם חשש רבינו זי״ע כי יש כאן הערמה גדולה, כי בהרבה מאוצר ב״ד הנהוגים גובים יותר משכר טירחא, והחקלאים מתפרנסים מזה, וגם אינם מפקירים הפירות כהוגן, וגם צ״ב אם מותר לשמור הפירות מדברי הכ״מ (פ״ד הכ״ד) שאסור לשמור הפירות אף לחלקם לכל, ואם אין מקפידים על כל יסודות ההיתר בקל יכולים להביא לידי מכשולות באיסורים ממש, וע״כ לא היה ניחא לי׳ לרבינו זי״ע האוצר ב״ד הנהוג, ועי׳ בספר אל תראי אדמה (על שביעית, להג״ר משה זאב זארנגער שליט״א) מה שהאריך לבאר בזה כל שיטת רבינו זי״ע בזה, עיי״ש, וע״ע בספר מנחת ירושלים (מבוא לפרק ט׳) בזה. וגם כאב מאוד לרבינו זי״ע כי מסתמכים על ה׳אוצר ב״ד׳ להוציא אתרוגים לחו״ל לשם מסחר, שאין להתיר על סמך זה כלל, וציוה אז לפרסם קול קורא כי יש בהם איסור גמור להוציאם לחו״ל.

אז בשנת תשכ״ז היה נהוג אוצר ב״ד מטעם הב״ד גם לירקות ופירות בכל השנה אצל החנויות, אך כשהגיע הגאון בעל מנחת יצחק זצ״ל סידר ׳אוצר ב״ד׳ רק לאתרוגים שא״א ליקח משדות נכרים, שאם אין מטפלים בהם כראוי אינם כשרים, וסידר הכל להדר בכל האפשר שיהיה גם לפי דעת רביה״ק זי״ע ושלא יהיה בהם החששות הנ״ל, וכן נהוג עד היום אצל הבד״ץ העדה החרדית בעיה״ק ירושלים שאין משתמשים עם ׳אוצר ב״ד׳ רק לאתרוגים.

בריט פון אויבן און שמאל פון אונטן, פונקט דער פארקערטער גידול, און זיי זענען דוקא מהדר אויף דעם.[11]

כ׳בין שוין אפאר מאל געווען דארט ביי די אתרוגים.

און די גוטע סוחרים נעמען אלע אתרוגים פונעם בוים, און האלב פארקויפן זיי דא ביים היימישן עולם און האלב שיקן זיי פארקויפן אין חב״ד.

רבינו: אזוי?! כ׳האב נישט געוואוסט, אויפן זעלבן בוים איז דא צוויי מיני אתרוגים.

א׳ הנוכחים: זיי רופן עם דעם רבי׳נם גידול, ער האט דאס ליב געהאט...

רב דביהמ״ד ברך משה: אבער אויף יאנעווע זאגן זיי, אז ווען דער אויבערשטער האט געווייזן פאר משה רבינו דעם אתרוג, האט ער אים דאס געווייזן.[12]

רבינו: דער חתם סופר זאגט אז פונעם רבינו תם אהק נעמט מען פון איטאליע, קומט אויס מ׳האט בימיו אויך געוואוסט פון דעם.

---

11 עיין בס׳ עץ יהודה (עמ׳ ר״ה): ...ידוע לכל מי שיש לו טביעת עין באתרוגים שצורת האתרוג תלוי בעיקר בטבע האדמה אשר עלי׳ נמצא העץ, לדוגמא, הנה אתרוגי כפר חב״ד אשר יסודם מאתרוגי קלבריא, ובשני פנים ישנם אשר נטעו שתילים שהובאו מקלבריא, וגם מגרעיני אתרוגו של כ״ק אד״ש נטעו פרדס שלם של אתרוגים, ובנקל יכול כל מומחה לזהות אותם שהם אתרוגי כפר חב״ד, ולא אתרוגי קלבריא, וגם בקלבריא גופא אותם פרדסים שהם נטועים בקרקע שחורה, רובם ככולם הם בציור מגדל שרחב מלמטה, וקצר מלמעלה ומשופע עד לחידוד, ואותם פרדסים שבמורחק של כמה קילומטר שהם נטועים על קרקע אדומה המה רחבים ועגולים בראשם, וגם הרבה מהם מתקצרים מלמטה, ויש להעיר שמטעם זה היו מהדרים אצל אנ״ש לקנות אתרוגים שהם עגולים מלמעלה, מפני שסימנים אלו מוכיחים שהם מאתרוגי קלבריא.

12 וכ״כ האדמו״ר הריי״ץ בשם אביו (בשמח״ת תש״י נדפס בספר המאמרים התשי״א עמ׳ 101) בשם אדמו״ר הזקן בעל התניא שכאשר אמר הקב״ה ולקחתם לכם פרי עץ הדר הושיבו שלוחים על ענן והם הביאו אתרוג מקאלאבריא.

וראה עוד שם בספר רשימות הרב״ש (שהן רשימות שנדפסו מכת״י הרה״ח רב בריך שניאור זצ״ל נכד הצ״צ שרשמם תיקף להדיבורים והמאורעות קה״ת תשס״א עמוד קמ״ט) מה ששמע מהרש״ב מוצאי יו״כ תרע״ו וז״ל: ואמר שכ״ק רבינו הזקן נ״ע זיע״א אמר בפירוש שבבית המקדש היו נוטלים אתרוג דוקא יאנאווא קאלאברער והוא המהודר מכולם.

ער זאגט אז דאס איז די מסורה אין אשכנז ממילא איז דאס זיכער כשר.[13]

א׳ הנוכחים: דער בארדיטשובער רב פלעגט צו נעמען א אתרוג פון קארפו.[14]

רבינו: דאס הייסט גריכישע אתרוגים.

אינדערהיים איז געווען די גריכישע אתרוגים, אין אונזערע מקומות אינדערהיים איז געווען נאר די גריכישע אתרוגים.[15]

---

13 עיין בשו״ת חת״ס (או״ח סי׳ ר״ץ) שמן הדין דינו של אתרוג כמו דין עוף טהור הנאכל במסורת, על כן אותם האתרוגים הבאים מיאנאווא שמסורת בידינו מאבות אבותינו, ורבותינו חכמי הצרפתים אשר מעולם יושבי מדינת אשכנז שיצאו ידי חובתם באתרוגים הבאים מיאנאווא, הן הנה הכשרים, ואין צריכים לשום סימן.

וכן עיין בקובץ תשובות להחת״ס (סי׳ כ״ה) כתב בשנת תקצ״ב וז״ל: אודות האתרוגים הנה כל הסימנים אינם סימנים דאורייתא, ואפילו מדרבנן אינם, אלא המציאו האחרונים לפי הגדלים במדינתם, ואין לנו שום סימן מובהק להבחין בין מורכב לכשר, אלא הסימנים המה להבחין בין הגדלים במדינה פלונית ובין הגדלים במדינה אחרת.

והנה כל דבר שאין לו סימן דאורייתא נאכל במסורת כמו שאמרו חכמינו ז״ל פרק אלו טרפות (חולין דף מ״ג ע״ב) גבי עופות, ע״כ הבאים ממדינת יאנאווא נקראים יעניוועיר, שמסורת ביד אנשי אשכנז מימי חכמי הצרפתים ור״ת וסייעתו, שלא בא לידם אלא מאותה מדינה הם מוחזקים במסורת, וזה משנת תקמ״ה בא תחילה למדינתינו מארץ קארפ״ו והיה רעש עליהם בעולם, עד שלבסוף ההזיקו בי׳ אנשי המדינה הלזו, וזה כמו יו״ד שנים מביאים גם מארץ קורסג״י, ואי ניזול בתר סימנים, סימנים של קורסנאענר טובים יותר ומבוררים יותר משל ארפי״ר, אך כתבתי שאין לסמוך על סימנים לא להימין ולא להשמאיל, אך הלא עד אחד נאמן באיסורים, והחכם שם נותן כתב עדות וחותם בחתימות ידו על ההכשר ועל התיבה מונה חותמו שאינם מורכבים, ואני מתיר, אך המביאים בלי הכשר אינני מסכים ליקח מהם, דאיתרע הזקתייהו ע״י שאלו יש להם כתב הכשר ואלו אין להם, זולת זה אין בעיני שום חילוק בין קארסנאני״ר לקארפי״ר שניהם אין לנו מסורת כי אם על היאנאווא, עכ״ל.

14 כנגד האוסרים קמו רבים מגדולי ישראל והתירו הדבר, וביררו אשר אינם בחשש מורכבים והם כשרים, ובמשך הזמן בהשפעת צדיקי פולין התקבלו אתרוגי קארפו כאתרוגים כשרים למהדרין בלי פקפוק כלל, ועד שהיו בין החסידים שסברו שרק באתרוגים אלו מותר לצאת, ולא רצו לקחת שום אתרוג אחר כפי שנראה מתוך כתבי הרבנים, הרי גדולי ישראל הרבנים והצדיקים כמו הגודע ביהודה, והגה״ק מבארדיטשוב, והרבי מלובלין, והמגיד מקאזניץ, נהגו לצאת באתרוגים אלו כפי שמעיד עליהם הגה״ק מבוטשאטש בס׳ אשל אברהם (סי׳ תרמ״ח) ומהם נפוצו ההיתר לכל פולין.

א׳ הנוכחים: אסאך ראפשיצער אייניקלעך פלעגן נעמען גריכישע אתרוגים.

רבינו: אלע, יעדער פלעגט דאס נעמען, מ׳האט נישט געווואוסט פון קיין יאנעווער אתרוגים.

מ׳האט נישט געזעהן קיין אתרוג אן קיין פיטום.

מ׳האט אבער געגוצט די גריכישע אתרוגים, די קארפו אתרוגים.[16]

א׳ הנוכחים: מאראקא איז אויך נישט געווען.

רבינו: ס׳איז געווען א קליינע וועלט, ס׳איז נישט געווען אזוי ווי היינט.

א׳ הנוכחים: ס׳איז דא וואס זאגן אז אין איטאליע איז געווען א פארט שטאט, איז במילא די אתרוגים געקומען אדורך דארט, נישט אז ס׳איז געווען פון דארטן געוואקסן, מ׳האט געוואוסט אז ס׳קומט פון איטאליע, למעשה איז נישט געווען אתרוגים פון...

רבינו: אין גריכלאנד איז אויך געווען, מ׳איז געפארן קיין טריעסט, טריעסט איז געווען א שטאט אין עסטרייך וואס איז געווען ביים ים דארט, עפעס ביים איטאליענישן ים, נאך די ערשטע וועלט׳ס קריג האט מען דאך געשניטן די גרענעצין פון די מדינות, האט מען צוגענומען טריעסט פון עסטרייך און מ׳האט עס געגעבן פאר איטאליע, היינט איז עס שוין איטאליע, אבער בימים ההם איז עס געווען עסטרייך, עסטרייך האט געהאט א צוטריט צו יענעם ים, איז במילא זענען סוחרים געפארן קיין טריעסט, דארט האט מען געברענגט אתרוגים פון גריכלאנד, און דאס האט מען געטראגן אין עסטרייך, איז גאנץ גאליציע גאנץ אונגארין אלעם האט באלאנגט פאר עסטרייך, במילא זענען אנגעקומען די גריכישע אתרוגים, אזוי איז עס געווען.

רב דביהמ״ד ברך משה: יאנאווע איז א פארט שטאט, עס הייסט היינט ג׳אנאווע, ס׳איז אפאר שעה צו פארן מיט א באהן, הונדערטער מייל אוועק פון די געגענט, די גאנצע איטאליענישע אתרוגים געגענט, מ׳רעדט פון פערציג–פופציג קילאמעטער אין שטח בערך , אין קאלאבריע ערגעץ, מ׳דארף ארויף פארן א גאנצן וועג, א לאנגע נסיעה ביז צום פארט, אז מ׳קוקט אויף די מאפע זעהט מען ווי וויית ס׳איז.

א׳ הנוכחים: די וועלט זאגט אזא ווערטל, אז ווען דער אויבערשטער האט געזאגט ולקחתם לכם, איז געקומען א וואלקן און געטראגן...

רבינו: יא, די ליובאוויטשער זאגן אזוי נאך,[17] אז ס׳שטאמט פונעם בעל שם הק׳.

א׳ הנוכחים: און וועז דער אויבערשטער האט געזאגט מ׳זאל מאכן ציצית, איז געקומען א וואלקן און געטראגן קיין טערקיי.

---

15 בערך בשנת תקס״ט התחילו ליטול אתרוגי קארפו גם בפולין אוקרייא, כנראה הדבר הי׳ קשור במלחמת נאפאליאון כאשר השתבשו הדרכים בין מדינת איטליה ושאר הארצות, ואף נעקרו הפרדסים בקאלאבריא, ולכן התפשט ממרר האתרוגים מאיי קארפו שביון.

וכך אכן מעיד הגה״ק בעל נפש חי׳ [להגאון מו״ה חיים אלעזר וואקס מקאליש] ממתנגדי אתרוגי קארפו בתשובותיו (סי׳ ד) וז״ל: מש״כ בבוד גאונו כי השמועה אומרת שהרב הקדוש מלובלין התחיל ליקח אתרוג קארפו, ומאז התחילו ליקח אתרוג קארפו וכו׳, נודע שבימי הרב קדוש מלובלין היו אז מלחמת הצרפתים אשר הי׳ קשה להשיג אתרוגי יאנאווא, וכפי אשר שמעתי נעקרו אז הגפים הללו, וזאת נודע לי בבירור כי העיר טארניגראד שהיתה גם אז עיר גדולה והרב הגאון הים התלמוד הי׳ אז רב שם לא הי׳ להם שום אתרוג על חג הסוכות, והביא אתרוג (מהשר טשארטאריסקע) מורכב, וכן הי׳ כמעט בכל ערי גובערניע מלובלין, ואז התחילו להביא אתרוגי קארפו עכ״ל.

16 באמצע שנות הת״ק נתעורר חשש על האתרוגים הבאים ממדינת גריכלאנד ממחוז קארפו, ומאות רבות מכתבים נכתבו בנושא הזה של "אתרוגי קארפו" במשך כל הנשים, זה פוסל וזה מכשיר, ועי׳ תיאור מקיף בפרוטרוט מכל המערכה הזה, ודעת כל הגאונים בזה, בשו״ת תירוש ויצהר (לרבי צבי יהוקאל מיכעלזאהן זצ״ל מלפונסק, סימן מ״ט) עיי״ש. וע״ע בשו״ת אבני נזר (חו״מ סי׳ קט״ו), שו״ת מנחת אלעזר (ח״ג סי׳ עז), וכספר סוד ישרים עה״ת (ראדזין, במכתבי הגה״ק בעל התכלת שם).

ועיין בס׳ אהלי ליבאוויטש (ח״ג עמ׳ נ״א) שהאדמו״ר הרש״ב כותב מכתב תוכחה לא׳ מחסידיו שראה שהוא מתעטף בטלית מכונה, וכותב לו ששמע מהאדמו״ר המהר״ש זצ״ל שאמר פע״א בדרך צחות שצריך לקחת אתרוג מקארפו, ולעטפו בטלית של מכונה, ולשפוך עליו פסח׳דיגע בראנפן, וכך לשורפו.

ועי׳ בגליונינו של חג הסוכות תשס״ז אשר שם ערכנו מאמר מקיף וציטטנו כל שיטות הפוסקים בנידון אתרוגי קארפו ויאנעווע.

17 כ״כ ברשימות הרב״ש (הנ״ל עמ׳ קנ) ביום ב׳ דסוכות תרע״ו בעת הסעודה שהבעש״ט ((וכראה שבעל התניא שמע כך בשם הבעש״ט) אמר בשעה שאמר הקב״ה למשה רבינו ע״ה מהמצות דולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כו׳ הי׳ דוקא על יאנאווא קאלאברער, שהביאו משם למדבר וזהו עיקר מצותו.

און ווען דער אויבערשטער האט געזאגט מ׳זאל מאכן וויין פאר קידוש, האט עס געטראגן קיין טאקיי...?

רב דביהמ״ד ברך משה: אויף טערקיי זאגט מען נאך פון בעלזער רב אז דער שר פון שעטנז איז נישט שולט.

רבינו: ס׳איז נישטא דארט קיין פשתן וויל דער שר דארט איז עס נישט סובל.[18] פונעם שר שלום זאגט מען דאס נאך.

רב דביהמ״ד ברך משה: מיר דאכט זיך אז אין סקווירא נעמט מען נאך עד היום גריכישע אתרוגים.

רבינו: ס׳איז אזוי, ס׳איז געווען גריכישע אתרוגים, האט פאסירט איין ווינטער אז ס׳האט אפגעפרוירן, די קעלט שאדט דאך פאר דעם, ס׳איז געווען עפעס א גרויסע פראסט, און ס׳האט אפגעפרוירן, ס׳איז נישטא מער, דעמאלטס איז עס אונטער געגאנגען, און עפעס איז נאך געבליבן, איז אין סקווירא האלט מען אן דעם מנהג.

פארוואס טאקע פלאנצט מען נישט איין נאך?

רב דביהמ״ד ברך משה: די גוים דארט ווילן נישט מאכן קיין ביזנעס מיט קיין אתרוגים.

רבינו: למעשה אזוי איז געשעהן, ס׳איז געווען א פראסט און ס׳איז אפגעפרוירן.

רב דביהמ״ד ברך משה: שוין יארן צוריק?

רבינו: איך געדענק עס נאך, ווען מ׳האט פארקויפט גריכישע אתרוגים, ס׳האט געהאט אן אנדערן פארעם, אנדערש ווי די יאנעווער, די יאנעווער זענען ברייטער, די גריכישע איז געווען אזוי שמאל און לאנג. זייער אסאך זענען אפילו געווען געבויגן ווי א באנאנע.

הרימ״א לאבין: מיט א פיטם?

רבינו: אלעם האבן געהאט פיטם׳ס.

---

18 וזה לשון ספר שלחן מלכים [להרה״ג ר׳ משה צבי לאנדא ז״ל מקליינווארדיין] (ס״ט את י״ד): ״ומשמי׳ דמרן אור עולם רב שר שלום מבעלוא זי״ע שמעתי, כי בעת נתיסדה הטלית פאבריק ביערעסלוב, והקדוש מה״ו שמעון מיערעסלוב זצ״ל נתן כתב תעודה והכשר על הטליתים דשם, הקפיד עליו כי לדעתו לא טוב עשה בזה, כי באמת אנשי מעשה נזהרין מלבישת צמר, מחשש תערובות חוט פשתן ח״ו ועל כן יראה ופחד יאחזון ללבוש טלית של צמר, כי לפעמים יתערב נימא מפשתן עוד בחיי הכבש בצמרתו, אמנם במקומות שעושין הטירקישע טליתים, אין הארץ מגדלת פשתן, כי שר הארץ ההוא אינו סובל פשתן, והטליתים דשם נקיים מחשש שעטנז, עד כאן דברי קדשו. וכן שמעתי שמרן אור עולם הדברי חיים ז״ל הקפיד שיהיה טלית טירקיש״, עכ״ל.

א׳ הנוכחים: אין נאדבורנא איז געווען די מסורה יאנעווע מיט א פיטם.

רבינו: ס׳איז דעמאלטס אויך געווען.

א׳ הנוכחים: מיין זיידע רבי מיכל׳ע (הרה״צ אדמו״ר מזלאטשוב מנתני׳ זצ״ל) האט פארציילט וואס איז געווען ביי רב דושינסקיא ז״ל, ס׳איז געווען א מעשה פלא ביי זיין רביי׳ן רב דושינסקיא (הגה״ק בעל תורת מהרי״ן וגאב״ד ירושלים עיה״ק), ס׳איז געווען א איד וואס האט געהאט א חזקה, ער האט געהאט א בוים, נאך פון אן אראבער, און ער האט געהאלטן אז זיינע אתרוגים זענען נאך ארגינעל, א מיוחס׳דיגע בוים, און ער פלעגט ברענגן פאר רב דושינסקיא זיבן אתרוגים פון דעם בוים אז רב דושינסקיא זאל זיך אויסווילן.

איין יאר, מיין זיידע געווען דארט – כ׳האב שוין געהערט פון אנדערע תלמידים זיי וויסן אויך די מעשה – ער האט געברענגט איין יאר זיבן אתרוגים, און רב דושינסקיא האט עס גענומען און געווייזן אויף צוויי דערפון און האט געזאגט ׳די צוויי זענען מורכבים׳, פון די איבעריגע פינעף וועל איך מיר אויסקלויבן, דער איד האט געזאגט, רבי, דאס אלעם קומט פונעם זעלבן בוים, האט ער נאכאמאל געזאגט ׳די צוויי זענען מורכבים, פון די אנדערע פינעף וועל איך מיך אויסקלויבן׳, און ער האט אויסגעקליבן.

ווען ער איז ארוים געגאנגען אינדרויסן האט ער געפרעגט די גבאים, וואס איז מיטן רביי׳ן, צי דעם רבי׳נס מח איז ביי זיך ווייל ער איז שוין געווען אויף דער עלטער, און ער האט געברענגט אלעם פון איין בוים און דער רבי האט אים געזאגט אזוי, ס׳איז שוין געווען אויף דער עלטער, למעשה האט ער געברענגט א מומחה זאל אים באקוקן דעם בוים, דער בוים איז געשטאנען און ס׳איז ארוים געקומען א ווארצל נעבן דעם בוים, וואס דאס איז שוין געווען א גאנצער בוים פאר זיך, ס׳איז שוין אליין געוואקסן, דער מומחה האט אים געזאגט אז דער ווארצל וואס איז נעבן דעם בוים, דער איז יונק פון עפעס א חצר דערנעבן, דארט איז שוין נישט די זעלבע ווי דאס, און די צוויי אתרוגים האט ער געגנומען פון דעם ווארצל נעבן בוים!

רבינו: יא, מדארף האבן סייעתא דשמיא.

רבינו איחל לחיים לנכדו אבי חבן, להמחותנים ולכל המשתתפים, ואח״כ קרא קריית שבת היולדות כנהוג.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת הילולא של מרן הגה"ק הקדושת יו"ט זי"ע

יום ב' תרומה כ"ט שבט תשפ"ב לפ"ק

יחד עם תלמידי ישיבה קטנה 'דרכי התורה' דסאטמאר מאנסי יצ"ו
ותלמידי ישיבה קטנה 'דרך התורה' נייעק ניו דזשורזי יצ"ו
באולם המספיק קרית יואל יצ"ו

עס איז באקאנט, די וואך אין די סדרה אוף 'ויקחו לי תרומה' זאגט דער תנא דבי אליהו, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, האב איך געקלערט אזוי, ויקחו לי תרומה שטייט אין מדרש, הדא הוא דכתיב, כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו.

קען זיין פשט אזוי, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל זאגט, אין די השמטות פרשת ויצא ברענגט ער אראפ, ס'איז דא צוויי מיני נסיונות, ס'איז דא א נסיון העוני, דער אויבערשטער שטראפט נעבעך א איד, ער האט נישט, דער נסיון העוני איז זייער גרויס. און ס'איז דא א נסיון העושר, דער אויבערשטער גיט פאר א איד א גרויסע עשירות. זאגט ער, דער נסיון העוני איז זייער גרויס, די גמרא זאגט די עניות איז מעבירתו על דעתו ועל דעת קונו, אז מ'איז נעבעך אוף צרות און מ'איז נעבעך אן עני ואביון, דאם ברענגט צו נישט גוטע זאכן. אבער נסיון העושר - זאגן זיי - איז נאך גרעסער ווי די נסיון העוני, ווייל ביי נסיון העושר שטייט אין פסוק 'פן תאכל ושבעת', דארט שטייט 'וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה', איז ורם לבבך ושכחת, די תורה הקדושה איז זייער מזהיר וואס נסיון העושר קען ברענגען, במילא זאגן זיי, אז נסיון העושר איז א ערגערע נסיון, א גרעסערע און א שטערקערע נסיון, א שווערערע נסיון ווי נסיון העוני.

זאגט דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט, דאם איז נאר עשירות וואס קומט פון די מערכת השמים, דער מזל האט אזוי געשפילט, אז ער האט א מזל אז ער האט זוכה געווען צו עשירות, דער מזל האט אים אזוי גורם געווען, דעמאלטס קען זיין, אוף דעם איז דא א פסוק אין קהלת, 'יש עושר שמור לבעליו לרעתו', אז ס'איז דא אזא עשירות וואס ס'טויג נישט, דאס קען אראפ פירן חלילה פון אידישן וועג, דאס איז די ארגסטע זאך, יש עושר שמור לבעליו לרעתו, דאס חלילה אז מ'גליטשט, דאס איז די ארגסטע זאך פאר א מענטש. טאמער איז עס אבער עשירות וויל דער אויבערשטער גיט איינעם עשירות, אז דער אויבערשטער איז משפיע עשירות, מאתו לא תצא הרעות, דער אויבערשטער איז דער מקור הטוב, נאר גוט'ס, במילא אז ס'קומט עשירות פונעם הייליגן באשעפער, אזא עשירות דאס קען נישט שאדן פאר אידישקייט, דאס קען נישט שאדן, דאס איז נאר א מעלה. היט דער אויבערשטער אים אפ אז די עשירות זאל אים נישט שאדן. אזוי האב איך געזעהן זאגט דער זיידע ז"ל אין קדושת יו"ט, ער זאגט עס אין די השמטות אין פרשת ויצא.

שטייט אין נזר הקודש, ס'איז דא א חילוק צווישן עושי מצוה און לומדי תורה, ס'איז דא עושי מצוה, די וואס זענען מקיים א מצוה, און נאכדעם איז דא לומדי תורה, די עושי מצוה זענען מושגח דורך א מלאך, חונה מלאך ה' סביב ליראיו, די השגחה פונעם בורא כל עולמים איז דורך א מלאך, לומדי תורה זענען מושגח פון הקב"ה אליינס, נישט דורך א מלאך. אזוי שטייט אין נזר הקודש. קומט אויס אזוי, די גאנצע מערכת השמים, אלעס וועלט געפירט, דאס איז שלוחים פון הקב"ה אזוי ווי דער אויבערשטער

האט איינגעפירט די וועלט זאל זיך פירן, אליינס מאכט זיך גארנישט, ס׳איז שלוחים, אלעס איז שלוחים פון הקב״ה, איז די וואס זענען מקיים מצוות, שומרי מצוות, זייער השגחה איז דורך א מלאך, אז ס׳איז דורך א מלאך קען זיין אז די עשירות וואס מ׳איז זוכה דורך דעם, קען זיך מאכן ס׳זאל חלילה שאדן, ס׳שאדט פאר אידישקייט, גרויס עשירות קען אראפ פירן פון אידישן וועג. אבער די לומדי תורה זיי זענען זוכה מושגח צו זיין פון הקב״ה אליינס, קומט אויס די השפעה, די שפע טובה וואס קומט פון הקב״ה דאס קען נישט שאדן, דאס קען נאר זיין נאר אויף גוט׳ס, נישט אויף עפעס אנדערש.

וועגן דעם, וועז די אידן האבן געזאגט נעשה ונשמע, וואס הייסט נעשה ונשמע, ׳נעשה׳ איז די פשט, דאס גייט ארויף אויף קיום המצוות - אזוי שטייט אין אלע ספרים - ׳נעשה׳ גייט ארויף אויף טוהן, מקיים צו זיין מצוות, די תרי״ג מצוות, ׳נשמע׳ איז דער פשט, מ׳וועט לערנען, מ׳וועט זיצן און עוסק זיין בתורה.

עס איז באקאנט דער קדושת לוי זאגט, מ׳קען זאגן נעשה ונשמע, קען מען דען זאגן נעשה פאר נשמע, ווי קען מען טוהן אז מ׳האט נאכנישט געהערט, ווי אזוי האבן זיי מקדים געווען עשיה לשמיעה, זאגט דער קדושת לוי אז וועז די אידן זענען געקומען צו מעמד הר סיני, ער טייטשט אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, זאגט דער קדושת לוי, וואס הייסט מ׳גייט צום בארג סיני און מ׳גיט נישט קיין תורה וואס וואלט וועז געווען, וועז מ׳איז צוגעקומען צום בארג סיני האבן זיי משיג געווען כל התורה כולה, אלע מצוות ה׳, עס האט נישט אויסגעפעלט מ׳זאל זיי זאגן.

דער אויבערשטער האט זיי דאך מצווה געווען, אויב אזוי דארף מען טאקע אריין טראכטן, פארוואס האט טאקע אויסגעפעלט אז דער אויבערשטער זאל מצווה זיין, וואס וואלט וועז געווען וועז מ׳איז נישט מצווה, וואלט מען שוין אוך געוואוסט וואס מקיים צו זיין, נאר מקיים זיין די מצוות וואלטן זיי געוואוסט, זיי האבן משיג געווען אזוי ווי דער הייליגער באדיטשובער רב זאגט, נאר דעמאלטס וואלטן זיי געווען עושי מצוה, וואלט געווען עושי מצוה וואלט די השגחה געווען פון מלאכים, נישט פון בורא כל עולמים, האט דער אויבערשטער מצווה געווען די תרי״ג מצוות זיי זאלן האבן וואס צו לערנען, זיי זאלן זיצן און עוסק זיין בתורה, כדי די השגחה פון בורא כל עולמים זאל זיין דורך השי״ת אליינס. במילא קומט אויס, די השפעות טובות וואס קומט אזוי וואס איז די השגחה דורכ׳ן בורא כל עולמים, דאס קען נישט שאדן, משא״כ וועז ס׳איז נעשה אליינס, די השפעות טובות וואס קומט, עס ברענגט דאך השפעות אויך, דאס איז נישט אלעמאל לטיבותא.

באמת געפינען מיר טאקע אזוי אין פסוק אין פרשת בחוקותי, ׳אם בחוקותי תלכו׳, רש״י זאגט שתהיו עמלים בתורה, און ׳את מצוותי תשמורו׳, דאס גייט ארויף אויף שמירת המצוות, דעמאלטס ׳ונתתי גשמיכם בעתם׳, דעמאלטס וועט זיין אלעס, און נאך מער, ׳אם בחוקותי תלכו׳ איז ׳את מצוותי תשמורו׳ אפילו וועז ס׳וועט זיין ׳ונתתי גשמיכם בעתם׳, אפילו וועז ס׳וועט זיין ׳ונתתי גשמיכם בעתם׳, איז אן הבטחה אז ס׳וועט זיין ׳את מצוותי תשמורו׳, דאס עשירות וועט נישט אפפירן פון וועג, ס׳וועט זיין ׳את מצוותי תשמורו׳ אפילו וועז ס׳וועט זיין א גרויסע עשירות, דאך וועט זיין ׳את מצוותי תשמורו׳.

שטייט אין אלשיך, פארוואס שטייט ׳ויקחו לי תרומה׳, ׳יעדער פארשטייט ס׳וואלט געדארפט וועז שטיין ׳ויתנו׳ מ׳זאל געבן, פארוואס שטייט ׳ויקחו׳, וואס האט דער אויבערשטער געוואלט מ׳זאל געבן, ׳ויקחו׳ איז טייטש מ׳זאל נעמען, מ׳נעמט דען תרומה, מ׳גיט תרומה, זאגט דער אלשיך הק׳, וועז מ׳גיט תרומה אסאך מער האט מען געמומען, מ׳באקומט פונעם אויבערשטן, באקומט מען פי כמה, דער אויבערשטער גיט גרויס שפע, נו, איז עס ׳ויקחו׳ לי תרומה, דורך די תרומה האט מען געמומען, איז שטעלט זיך די שאלה, ויקחו לי תרומה, שטייט ׳ויקחו׳, מ׳וועט נעמען, נו, אז מ׳וועט נעמען, אפשר חלילה אז מ׳וועט אזויפיל באקומען דאס קען אפשר שאדן, ׳בשעה שאמרו ישראל נעש״ה ונשמ״ע׳, זיי האבן געזאגט נעש״ה אונז וועלן מיר טוהן, אבער ונשמ״ע אונז וועלן מיר לערנען אויך, מיר וועלן נישט נאר טוהן, אונז וועלן מיר לערנען, מיד אמר הקב״ה ויקחו לי תרומה, דער אויבערשטער האט געזאגט ויקח״ו לי תרומה, מ׳קען נעמען און ס׳וועט נישט שאדן. זאגט דער מדרש, זה שאמר הכתוב, כי לקח טוב נתתי לכם, א לקח טו״ב, ס׳איז גוט, ס׳איז נישט יש עושר שמור לבעליו לרעתו, ׳תורתי אל תעזובו׳, מ׳וועט נישט פארלאזן די תורה, וויל אז מ׳לערנט קען מען אויסהאלטן אפילו נסיון העושר אויך, אזוי קומט אויס.

*

כ׳האב געקלערט אבער צו זאגן אזוי דא פאר די בחורים, ויקחו לי תרומה, שטייט אין אמרי נועם, תרומ״ה איז בגימריא קו״ל תפל״ה, די צוויי ווערטער. שטייט פון פריער־דיגע צדיקים, ׳ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את

רוע הגזירה, אזוי זאגט מען, אז אויפגעצייכנט אויף ותשובה ותפלה וצדקה, אז אפגעצייכנט צום קול ממון, אזוי אז אויפגעצייכנט. צום קול ממון, קו"ל איז גימטריא הונדערט זעקס און דרייסיג (136), צו"ם איז גימטריא הונדערט זעקס און דרייסיג (136), און ממו"ן איז גימטריא הונדערט זעקס און דרייסיג (136), די אלע דריי זענען אזוי בגימטריא, און די אלע דריי צוזאמען צום קול ממון איז בגימטריא פיר הונדערט און אכט (408) זא"ת, מ'טייטשט בזא"ת יבא אהרן אל הקודש, מיט זא"ת, וואס מיינט מען מיט זא"ת, מיט צום קול ממון איז יבא אהרן אל הקודש. אזוי שטייט אין די קדמונים, פון פריער־דיגע.

אבער ס'שטייט פון פריער־דיגע צדיקים, צום איז א תענית, נישט יעדער איז בכח צו פאסטן, יעדער איז בכח צו פאסטן? אז מ'פאסט האט מען נישט קיין קאפ צו לערנען, מ'קען נישט, חלושי כח, נישט יעדער איז בכח צו פאסטן, ס'איז א שווערע זאך צום, זאגן פאר יעדן איינעם צום. און ממון, יעדער האט דען געלט, נישט יעדער פארמאגט געלט, אבער קול דאס פארמאגט יעדער איינער, אויב ס'איז דא, דער אויבערשטער זאגט פאר א איד, ס'איז דא צום קול ממון, איך פארשטיי דו האסט נישט קיין געלט, איך פארשטיי, געב דעמאלטס קול, איך בין מוותר אויף ממון, אויך קען מען מוותר זיין אויפן צום, אבער אויף קול דאס האסטו דאך, איז טאמער א איד גיט פארן אויבערשטן קול, זאגט דער אויבערשטער איך פארשטיי ווען דו וואלסט געקענט וואלסטו געגעבן דעם צום, און דו וואלסט געגעבן דעם ממון אויך, איז קול אליינס איז ענוג.

ויקחו לי תרומה, תרומ"ה איז בגימטריא קו"ל תפל"ה, ויקחו לי תרומ"ה, אויב ס'איז דא א קול תפלה, איז וזא"ת התרומה אשר תקחו מאתם, דעמאלטס איז זא"ת, אז ס'איז דא קו"ל תפל"ה, דעמאלטס איז זא"ת התרומה, איז דעם גאנצן זא"ת קען מען האבן, אפילו מ'איז אהן א ממון און אהן א צום.

איך ווייל דא זאגן פאר די בחורים, ס'איז יונגע בחורים, כ'האב מיך אומגעקוקט דא פריער און כ'האב געזעהן ווי אזוי די בחורים האבן געזונגען, כ'האב אנגעקוקט די בחורים, כ'בין שוין ברוך ה' צענדליגער יארן מיט בחורים, און כ'פארשטיי שוין גוט בחורים, ויקחו לי תרומ"ה, קו"ל תפל"ה, א חסידישער בחור קיינער פארלאנגט נישט פון א בחור אז ער זאל פאסטן תעניתים, ס'איז שובבי"ם און ס'איז געווען אסאך ערליכע אידן האבן געפאסט, קיינער האט נישט פארלאנגט פון קיין בחור ער זאל פאסטן, און קיינער האט נישט פארלאנגט אז עס וועט אן אפיעל שבת אין ביהמ"ד, אדער וואס ס'זאל נישט זיין, אז די בחורים זאלן זיך אנרופן מיט ממון, קיינער פאדערט עס נישט, אבער איין זאך פארלאנגט מען יא פון די בחורים, דעם קו"ל פארלאנגט מען יא, דעם קו"ל תפל"ה, דאוועגען אויף א קול. כ'האב געזעהן וועג מ'האט געזונגען, איינער זינגט יא איינער זינגט נישט, און איך קען אייך זאגן, וועג כ'וועל זיין בים דאוועגען וועל איך אנקומן, דער דאוועגט יא און דער דאוועגט אזוי געמיטלעך.

מ'זאגט וואס איז געווען דער חילוק צווישן די אשכנז'ישע אידן און חסידישע אידן, ס'איז געווען אזא מין זאך, היינט פארשטייט מען דאס שוין נישט אזוי, אבער אינדערהיים ווער ס'איז געווען אין אונגארין וווייסט דאס, ס'איז געווען אשכנז'ישע אידן, און ס'איז געווען חסידישע אידן, בידע האבן געגעסן מצות, בידע האבן געשאקלט לולב, בידע האבן אנגעטוהן תפילין יעדן טאג, ס'איז געווען אשכנז'ישע ישיבות מ'האט דארט אויך געלערנט תורה, ס'איז געווען חסידישע ישיבות און מ'האט דארט אויך געלערנט תורה, וואס איז געווען דער חילוק, דער חילוק איז געווען אין קו"ל, אין קו"ל תפל"ה, די אשכנז'ישע אידן, אז מ'איז ארײן געקומען אין א אשכנז'ישע שוהל, ס'האט געקענט זיין א ציבור אידן און ס'איז געווען שטיל, מ'האט געדאוועגט, יעדער האט זיך געדאוועגט פאר זיך אין סידור, מ'האט נישט געליארעמט, מ'האט נישט געמאכט קיין איבערקערעניש, קיינער האט זיך נישט אנגעשטרענגט, מ'האט געדאוועגט אזוי, דער בעל תפילה האט געדאוועגט, א שיינער בעל תפילה האט מען צוגעשטעלט, אבער אין א חסידישע ביהמ"ד איז גאנץ אנדערש געווען, אין א חסידישע ביהמ"ד ווען מ'האט געדאוועגט האט דאס גאנצע ביהמ"ד מיט געדאוועגט, מ'האט געדאוועגט מיט אן התלהבות.

מ'זאגט נאך דער מהר"ם שיק, ער איז געווען א תלמיד פונעם חתם סופר, און ער איז געבוירן אין אויבערלאנד, אין א אשכנז'ישע קהלה, און ער האט געלערנט ביים חתם סופר, און א אשכנז'ישע קהלה, און ער איז געווען רב אין יערגן, אויך נעבן פרעשבורג, אין א אשכנז'ישע קהלה, שפעטער איז ער אנגעקומען ער איז געווארן רב אין חוסט, דאס איז מארמאראש, ווער ס'וויסט, ווער ס'קען אביסל די מאפע, דארט האט ער געטראפן חסידים, וויל דארט זענען געווען א חלק תושבים חסידים. האט ער געזאגט, ער איז מקנא די חסידים מיט דריי זאכן, ער איז מקנא חסידים אז זיי גייען אין מקוה, זיי פארן צו א רבי'ן, און זיי דאוועגען אויף א קול. מ'דארף דאוועגען אויפן קול, אידן האבן געזאגט נעשה ונשמע,

נעשה מיט נשמע, האט דער אויבערשטער געזאגט יא, ס׳איז זייער פיין נעשה ונשמע, מיד אמר הקב״ה ויקחו לי תרומ״ה, א קו״ל תפל״ה, איך וויל מ׳זאל דאוועננען אויפן קול, דאוועננען מיט אן התלהבות, דאוועננען לעבעדיג.

עס איז היינט דעם זיידן דעם קדושת יו״ט׳ס יארצייט, ער האט אמאל געזאגט ווען ס׳איז געווען ווען דער קאשוי׳ער רב רבי שאול בראך, ער איז אויך געקומען פון אן אשכנז׳ישן חדר, ער איז געקומען אויך פון אויבערלאנד, אבער ער האט חתונה געהאט קיין אוהעל, האט ער געוואוינט אין אוהעל, דארט האט ער זיך באקענט מיט חסידים, נאך פריער, ווייל ער איז געווען א תלמיד פונעם מהר״ם שיק, האט ער געלערנט אין חוסט ביים מהר״ם שיק, דער מהר״ם שיק האט אים געשיקט קיין סיגוט, האט ער געהערט דעם ייטב לב זאגן א דרשה, איז ער געווען אין סיגוט ביים ייטב לב. נאכדעם האט ער חתונה געהאט קיין אוהעל, ער האט געוואוינט אין אוהעל, דארט איז דאך שוין געווען חסידים, האט ער זיך באקענט מיט חסידים. און ער איז געקומען ער האט געהאט פראבלעמען מיטן פריי וועלט פון מיליטער, בימים ההם איז עס געווען א גרויסע פראבלעם, און אין סיגוט איז געווען א דאקטער, א מיליטער׳ישער דאקטער וועמען מ׳האט אונטער געשמירט, און אזוי אז מ׳האט אים אונטער געשמירט האט ער געזאגט דער איז נישט געזונט, יענער איז נישט געזונט, האט ער ארויס געגעבן אזעלכע צעטלעך אז מ׳איז נישט געזונט, במילא האט מען געקענט פריי וועלט פון מיליטער, איז געווען אסאך וואס זענען געקומען קיין סיגוט, דאס האט געהייסן ׳שטיין פאר מיליטער׳, און ער איז געווען א יונגערמאן ער איז אויך געקומען קיין סיגוט, ער זאל קענען פריי וועלט פון מיליטער. האט זיך געמאכט אז ס׳איז געווען א מסירה, מ׳שטעלט זיך פאר אז מ׳האט געזעהן אז פון סיגוט איז דא צופיל קראנקע, און מ׳האט אראפ געשיקט פון די העכערע באאמטע האט מען אראפ געשיקט - ווי מ׳רופט עס אין אמעריקא אן אינוועסטיגעישן - מ׳האט אראפ געשיקט א קאמיסיע זיך אומקוקן, במילא אז ס׳איז געווען דא די קאמיסיע, האט מען גארנישט געקענט טוהן אין אזא צייט, און ער איז געקומען פריי וועלט קיין סיגוט, און ער האט נישט געקענט פריי וועלט, איז ער געווען א שטיק צייט אין סיגוט, האט ער געהאט א שיעור מיטן זיידן ז״ל מיטן קדושת יו״ט, יעדן אינדערפרי פאר׳ן דאוועננען האבן זיי געהאט א שיעור.

כ׳וועל דערציילן בדרך אגב א מופת וואס ער האט פארציילט, רבי שאול בראך האט עס פארציילט, עס איז געווען א מיליטערישע אפיציר - אין אמעריקא הייסט עס א מעדזשעיר - אינדערהיים האט עס געהייסן א מעיאר, אזא ראנג, אן אפיציר, ער איז געווען א גרויסער אפיציר, און יעדן טאג איז ער געקומען אין די מיליטערישע קאסערנע, דארט איז ער געווען, און דארט האט מען געדארפט ׳שטיין פאר מיליטער׳, מ׳האט אים יעדן טאג געזעהן ווי ער רייט אויף א פערד, קיין קאר איז נאכנישט געווען, ער איז געפארן אויף א פערד, האט מען געוואוסט אז היינט איז צרות, אז ער איז דא, קיינער גייט נישט, אזוי יעדן טאג איז ער געקומען, און רבי שאול בראך האט געלערנט מיטן קדושת יו״ט אינדערפרי, אזוי אויף אכטע צייט איז ער אדורך געפארן די גאס וואו דער קדושת יו״ט האט געוואוינט, דארט ביי די עק גאס איז געווען די מיליטערישע קאסערנע, און אינדערפרי ווען ער האט געלערנט מיטן קדושת יו״ט האט ער זיך אזוי מתאונן געווען, ער זיצט דא אזוי אין גלות דא, ער קען נישט אהיים פארן, ער קען נישט פריי וועלט, האט ער געזאגט, יעצט פארט ער אדורך, דער אפיציר, יעצט פארט ער, ער האט זיך געהאט זיין באשטימטן זמן, לאמיר זאגן אכט אזייגער איז ער געפארן, האט דער זיידע דער קדושת יו״ט געזאגט, ׳אזוי, לאמיר אים זעהן׳, און ער איז צוגעגאנגען צום פענסטער, און דער איז געפארן אזוי אויפן פערד, און דער זיידע האט געקוקט אזוי אויף אים, און אויף איינמאל האט זיך דאס פערד געגעבן אזא הייב אויף אזוי אויף די אונטערשטע פוס, און דער האט זיך נישט געראכטן אויף דעם, די פערד פארט נארמאל און ער האט זיך געגעבן אזא שטעל אויף אויף די אונטערשטע פוס, און ער האט זיך נישט גוט אנגעכאפט, און ער איז אראפ געפלויגן פונעם פערד אזוי מיט א כח, ער האט זיך גוט צוקלאפט און צובראכן די ביינער, ער האט געהאט א ריכטיגע נפילה, ער איז שוין אין די קאסערנע נישט אנגעקומען, מ׳האט אים פון דארט אין שפיטאל געפירט, און אזוי ווי ער איז געאנגען אין שפיטאל, צו וואו ער איז אנגעקומען, איז דאך שוין קיין מעיאר נישט דארט געווען אין קאסערנע, איז שוין דער דאקטער געווען פריי, ער האט שוין געקענט טוהן, איז געקומען דער גאנצער עולם, און מ׳האט זיך באפרייט אזוי, רבי שאול בראך האט עס פארציילט אזוי די מעשה ווי ס׳איז געווען, ווי ער האט עס צוגעזעהן.

על כל פנים, דער רבי שאול בראך איז געזעצן און געלערנט מיטן קדושת יו״ט, און ער אליינס איז געווען א תלמיד כ׳מיין ביים חתן סופר האט ער געלערנט, האט ער געזאגט פאר׳ן קדושת יו״ט, ער האט דאך געזעהן אז דער קדושת יו״ט האט דאך אויך געפירט א ישיבה, האט ער געזעהן א חסידישע ישיבה, האט ער געזאגט אז ער מיינט אז אין די אויבערלענדישע ישיבות לערנט מען בעסער, אזוי האט ער געזאגט ער מיינט אז אין די אויבערלענדישע ישיבות

לערנט מען בעסער - דער ניגון הערט מען היינט אויך זינגען אזוי, דעם זעלבן ניגון זינגט זיך נאך היינט אויך - אזוי האט ער געזאגט פאר"ן קדושת יו"ט, אין די אויבערלענדישע ישיבות לערנט מען בעסער. האט אים דער זיידע ז"ל געענטפערט, מ'לערנט בעסער?, האט ער אים געזאגט אזוי, א בעל בית־טע גרייט צו א גוטן זופ, א גוטע בעל בית־טע גרייט צו זי קאכט א גוטן זופ, לייגט זי אריין אין די זופ פארשידענע מאכלים, פארשידענע תבלינים, א גוטע בעל בית־טע מאכט א גוט מאכל, א שוואכערע בעל בית־טע זי איז נישט אזא גוטע קעכערן, לייגט זי נישט אריין אזויפיל, אבער מ'קען עס אבער אויך עסן, דאס איז אלעס אז מ'סערווירט עס ווארעם, אויב מ'סערווירט עס ווארעם האט עס א טעם, אביסל בעסער אביסל שוואכער. טאמער סערווירט מען עס קאלט, מעג מען אריין לייגן תבלינים, מעגסטו אריין לייגן וואס דו ווילסט, אז מ'סערווירט עס קאלט האט עס נישט קיין טעם, האט ער געזאגט אזוי, מ'לערנט אביסל מער צי אביסל ווייניגער, זאגט ער, מ'סערווירט עס קאלט, אז מ'סערווירט עס קאלט האט עס נישט קיין טעם, אז מ'סערווירט עס ווארעם האט עס א טעם.

דאס זאג איך, זייער א גוטן משל האט ער געזאגט, וויל איך דאס זאגן פאר די בחורים, סערווירט מען עס קאלט האט עס נישט קיין טעם, טאמער סערווירט מען עס ווארעם איז עס מלא טעם, און דאס דארפט עטץ צו וויסן, יונגע בחורים דארפן דאס צו וויסן, מ'דארף זיין א ווארימער בחור, א ווארימער חסידישער בחור, מ'זאל ברענען אינעם דאווענען, ס'זאל זיין כל עצמותי תאמרנה, מ'זאל דאווענען מיטן גאנצן כח, מ'דאווענט אויפן קול, ויקחו לי תרומ"ה איז בגימטריא קו"ל תפל"ה, אזוי דארף א איד צו דאווענען. תרומה, וואס איז טייטש תרומה, רש"י טייטשט הפרשה, ס'איז דא וואס טייטשן תרומה איז מלשון התרוממות, זיך הייבן, ויקחו לי תרומה, אן התרוממות, מיט התרוממות הנפש, מיט א קו"ל תפל"ה איז דא אן התרוממות הנפש.

דער אויבערשטער זאל העלפן, ס'איז דא צוויי ישיבות, "שני כתובים הבאים כאחד", דער אויבערשטער זאל העלפן ס'זאל זיין "מלמדים", דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלט'ס זיצן און לערנען, ויקחו לי תרומה, תרומ"ה דאס איז תורה מ', אזוי זאגט דער בעל הטורים, תורה מ', די תורה וואס מ'האט געגעבן אויפן בארג סיני. ויקחו לי תרומה, תרומה, תורה מ', דער אויבערשטער זאל העלפן, עטץ זאלטס קענען זיצן און עוסק זיין בתורה.

מ'האט געדעדט פריער פון נסיון העוני מיט נסיון העושר, מ'רעדט צו בחורים זיי וויסן וואס ס'איז אמאל געווען אין ישיבות, כ'רעד אין די אלטע צייטן, נישט אזוי לאנג צוריק, בחורים האבן געלערנט אין א ישיבה, בחורים זענען געגאנגען און מ'האט געגעסן טעג, כ'וויים נישט צי עטץ האט שוין געהערט אפילו פון אזאנס, די ישיבה האט נישט געגעבן צו עסן, בחורים זענען געגאנגען יעדן טאג איינגעטיילט און בי א בעל בית האט מען געהאט א טאג, און ס'איז דא זיבן טעג אין די וואך האט מען געדארפט האבן זיבן בעלי בתים, יעדן טאג האט מען געגעסן בי א צווייטן איד, און בחורים האבן מיטגעמאכט אפקומעניש, שטעלטס ענק פאר ווי אזוי דאס זעהט אויס, א בחור דארף גיין יעדן טאג עסן צו אן בעל בית אינדערהיים, זיצן בי יענעם אין שטוב, דאס איז געווען זייער שווער, אבער בחורים האבן געלערנט תורה, דאס איז געווען נסיון העוני, מ'האט געלערנט תורה מתוך נסיון העוני.

ברוך ה' היינט בחורים זיצן אין די ישיבה, ס'פעלט זיי גארנישט, ס'איז דא מכל טוב פון אלעם, דרי מאל א טאג גיט מען צו עסן, דער אויבערשטער זאל העלפן דאס איז א נסיון העושר, במילא די נסיונות היינט איז אסאך מער ווי די נסיונות וואס ס'איז געווען אמאל, די נסיונות פון אמאל, כ'האב געהערט א איד האט אמאל גיזאגט וואס איז געווען אינדערהיים, זאגט ער, וואספארא עבירה האט מען שוין געקענט טוהן אינדערהיים, ס'איז געווען א קליין שטעטל, ס'איז גארנישט נישט געווען, מ'האט געקענט טרעטן אויף שמות, זאגט ער, אזא עבירה האט מען געקענט טוהן, מ'האט געקענט טרעטן אויף שמות, אזא עבירה. מ'האט דען א השגה וואס היינט איז, דער נסיון העושר איז שרעקליך וואס מ'מאכט היינט מיט, מ'דארף האבן א געוואלדיגע סייעתא דשמיא. דער אויבערשטער זאל העלפן, אבער אז מ'איז א ווארימער חסידישער בחור, מ'איז אן ערליכער בחור, מ'זיצט און מ'לערנט, מ'האט פריער געשמועסט אז מ'לערנט איז מען מושגח פונעם הייליגן באשעפער, און אז מ'איז מושגח פונעם הייליגן באשעפער היט ער אפ אפילו פון נסיון העושר, און היינטיגע צייטן אויך מ'זאל קענען אויסוואקסן בחורים תלמידי חכמים מיט יראי ה'. זאל דער אויבערשטער העלפן, עטץ זאלטס אלע זיצן און לערנען פלייסיג, שטייגן אין תורה ויראת שמים ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב תמיד.

דער זכות פונען זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט זאל מגין זיין, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען א גאון אדיר, כ'וועל פארציילן צוויי מעשיות, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען רב אין טעטש, טעטש איז נישט ווייט פון סיגוט, דער ייטב לב איז אמאל געפארן פון סיגוט קיין טעטש, ער האט פאר קיינעם נישט פארציילט, און ער

איז אנגעקומן קיין טעטש, ער איז נישט אריין געגאנגען, ער האט נישט פארציילט פאר"ן זוהן אז ער איז אנגעקומען, וואו ער איז געווען, ער איז געגאנגען ביינאכט, אינמיטן די נאכט איז ער געגאנגען צום הויז וואו דער קדושת יו"ט האט געוואוינט קוקן פון פענסטער וואס ער טוט, וואס זיין זוהן טוט ביי די נאכט, האט ער געזעהן פון פענסטער ווי ער זיצט און איז עוסק בתורה, ס'איז שוין געווען זייער שפעט אויף די נאכט, ער האט אריין געלייגט א פוס אין א שיסל מיט וואסער אז ער זאל נישט אינשלאפן, און אזוי איז ער געזעצן און עוסק געווען בתורה. דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט געקוקט פון פענסטער, ער האט געזאגט דאס בין איך געקומען זעהן, ער איז ניטאמאל אריין געגאנגען אין שטוב זאגן שלום עליכם, ער האט געקוקט פון אינדרויסן, ער האט געזעהן, ער איז געווען צופרידן פון וואס ער איז געווען, איז ער צוריק געגאנגען דארט צו די אכסניא, און אינדערפרי איז ער אהיים געפארן.

שפעטער איז ער געווארן רב אין סיגוט, איז ער געווארן א גרויסער רב, טעטש איז א קליין שטעטל, סיגוט איז שוין געווען א גרעסערע שטאט, און ער איז געווארן א גרויסער א רבי, מיט א געפארעכט'ס, האט ער אלעמאל געזאגט, ער בענקט זיך צוריק צו די יארן וועו ער איז געזיצן אין טעטש, ער איז געזיצן דארט און עוסק געווען בתורה יומם ולילה, קיינער האט אים נישט געשטערט, ער האט זיך אלעמאל צוריק געבענקט צו די ירחי קדם, די יארן וועו ער איז געווען אין טעטש, וועו ער איז דארט געזיצן און געלערנט.

דאס איז איין מעשה, נאכדעם האב איך געהערט, נעבן סיגוט איז דא אן אנדערע שטעטל וואס הייסט בערבעשט, דאס איז די אנדערע זייט פון סיגוט, בערבעשט, דאס איז נישט ווייט פון סיגוט, אין בערבעשט איז געווען רב, ער האט געהייסן רבי רפאל גראס, ער איז געווען אן איידעם ביים וואלאווער רב ביי רבי יוקל, אזוי איז ער געווארן רב אין בערבעשט, דער בערבעשטער רב רבי רפאל האט געהאט זייער חשוב'ע קינדער, ער האט געהאט זוהן תלמידי חכמים, געוואלדיגע תלמידי חכמים זענען זיי געווען, ער האט געהאט א זוהן רבי זלמן לייב ער איז געווארן שפעטער דיין אין סיגוט, ער האט געהאט א זוהן רבי שמואל ער איז געווארן רב אין קראלי, ער האט געהאט א זוהן רבי אהרן ער איז געווארן רב אין לאפוש, ער האט געהאט זייער חשוב'ע קינדער. ער פלעגט אריין צו קומען - מ'האט געזאגט בערבעשט איז נישט ווייט פון סיגוט - ער פלעגט אריין צו קומען צום קדושת יו"ט יעדן ליל שישי, ס'האט געהייסן פון דארף צום שטאט, ער איז געווען אין דארף און איז אריין געקומען אין שטאט, יעדע וואך מיט איינע פון די קינדער, אזוי איז געווען איינגעטיילט, און זיי זענען געזיצן מיטן קדושת יו"ט א גאנצע נאכט אין סיגוט, און זיי האבן געלערנט עד אור הבוקר, אינדערפרי איז ער אהיים געפארן קיין בערבעשט, אזוי איז געווען יעדע וואך מדי שבוע בשבוע ליל שישי האט ער געהאט אזא חזקה ער איז אריין געקומען צום קדושת יו"ט און ער איז געזיצן און עוסק געווען בתורה ליל שישי עד אור הבוקר.

כ'מיין צו זאגן אז ער איז געווען א געוואלדיגער תלמיד חכם, א גרויסער תלמיד חכם, און כ'דארף נישט זאגן א צדיק און א קדוש מרחם געווען, בקדושה ובטהרה, געוואלדיג, א געוואלדיגער מרביץ תורה, שפעטער ער האט געפירט די ישיבה אין סיגוט, ווי ער האט אליין פארגעלערנט, יעדן טאג איז ער געזיצן מיט בחורים און עוסק געווען בתורה, ער האט פארגעלערנט סוגיא, ער האט פארגעלערנט חידושים, געזאגט דרשות, און ער איז געווען א רב רבנן, ער איז געווארן אזוי מפורסם אין די גאנצע מדינה, אלע רבנים האבן געהאט פאר אים דאס גרעסטע דרך ארץ, כ'רעד שוין נישט פון די חסידישע רבנים, ווי דער מונקאטשער רב דער דרכי תשובה, צי דער חוסטער רב דער ערוגת הבושם, נאר אפילו די אשכנז'ישע רבנים, אלעס איז געווען אזוי מיטן גרעסטן יראת הכבוד, און ער איז געווען ווי דער מנהיג המדינה, ער האט געפירט אזוי, ס'איז געווען זייער א גרויסע מדינה, פאר די ערשטע וועלטס קריג איז אונגארן געווען זייער א גרויס לאנד, און ער האט פארשפרייט ווי מ'זאגט חסידות אין אונגארן. ער האט געהאט תלמידים, דער טאטע ז"ל האט געזאגט ער האט געקענט דעם זיידן'ס תלמידים, אין אלע שטעטלעך האט מען זיי אנגעזעהן, אנגעזאפט מיט תורה מיט יראת שמים, זיי זענען געווען דעם קדושת יו"ט'ס תלמידים, מ'האט זיי דערקענט, וואו זיי זענען געווען, ערליכע חסידישע אידן, בלב ובנפש.

זכותו יגן עלינו, אז מ'זאל קענען גיין אויף דעם דרך מעמיד צו זיין תלמידים, עס זיצן דא בחורים זאלן קענען עוסק זיין בתורה, זיין ערליכע חסידישע וואס רימע בחורים, דאוועננען און לערנען און יראי ה' אפגעהיטן, אפגעהיטענע אויגן, אן אפגעהיטן מויל, אפגעהיטענע מחשבות, דער אויבערשטער זאל העלפן זיין זכות זאל מגין זיין אויף אונז אלע, מיר זאלן זוכה זיין צו טוהן מצוות ומעשים טובים, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין אקעגן צו גיין דעם גואל צדק במהרה בימינו אמן.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י כבוד קדושת מרנא הגה"ק
מהרי"ם מ"ב זצוקללה"ה

בני ברק
ע"י

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למענינו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה שבמעון קדשו

באירוסי נכדו למזל טוב ובשעטו"מ

החתן **יחזקאל שרגא מייזליש** שליט"א

ובהולדת נכדו נ"י למזל טוב

אצל נכדו הרב **צבי הירש מייזליש** שליט"א

ובהכנס נכדו נ"י לעול התורה והמצוות

אצל נכדו הרב **בנימין חיים מייזליש** שליט"א

בני חדב"נ הגה"צ רבי שמעון זאב מייזליש שליט"א

רב ביהמ"ד ישמח משה בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יוכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעלייא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו